

Інтелект

XXI

№6 2015

УДК 005.336.4

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ГО «ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ КОНКУРЕНЦІЇ»

№ 6 НАУКОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ЖУРНАЛ «ІНТЕЛЕКТ ХХІ»
2015 Заснований у 2010 році. Виходить 6 раз на рік.
Реєстраційне свідоцтво КВ № 19206-9006 ПР від 05.07.2012 р.

Журнал внесено до списку друкованих періодичних видань, що входять до переліку наукових фахових видань України (економічні науки)
(Підстава: наказ №41 Міністерства освіти і науки України від 17.01.2014 р.)

Засновники і видавці: Національний університет харчових технологій
Громадська організація «Інститут проблем конкуренції»
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 2589 від 17.08.2006 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Гуткевич Світлана Олександрівна - головний редактор
доктор економічних наук, професор

Бернат Томаш - доктор, професор (Польща)

Бутнік-Сіверський Олександр - доктор економічних наук, професор

Борисович

Єрмошенко Микола Миколайович - доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Киричок Петро Олексійович - доктор технічних наук, професор

Корінько Микола Данилович - доктор економічних наук, професор

Мусіна Аміна Аміржанівна - доктор економічних наук, професор (Казахстан)

Оніщенко Ірина Григорівна - доктор політичних наук, професор

Парсяк Володимир Нікіфорович - доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Руденко-Сударєва Лариса Володимирівна - доктор економічних наук, професор

Сафонов Юрій Миколайович - доктор економічних наук, професор

Федулова Ірина Валентинівна - доктор економічних наук, професор

Юреніснє Віргінія - доктор, професор (Литва)

Солоха Дмитро Володимирович - відповідальний секретар
доктор економічних наук, доцент

Мова видання: українська, російська, англійська.

Програмні цілі видання: розвиток науки і освіти, популяризація економічних знань, формування економічного типу мислення, інформування наукового середовища про сучасні дослідження та розробки в сфері економіки.

Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів.

Редакційна колегія матеріали не повертає.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку авторів.

У разі передруку посилання на журнал «Інтелект ХХІ» обов'язково.

Адреса наукового журналу «Інтелект ХХІ»:

<http://intelligence.org.ua>

E-mail: intelekt21@mail.ru

Технічний секретар – Дунда С.П., к.е.н., доц.

Офіційний сайт <http://intelligence.org.ua>

Підписано до друку 05.01.2016 р. Формат 70x100 $\frac{1}{16}$. Папір офсетний.

Друк офсетний. Обл. вид. арк. 7,28. Ум. др. арк. 5,5.

Тираж 100 прим. Замовлення № 16-516

Друк з оригінал-макету НТУУ «КПІ» ВПК «Політехніка»

Свідоцтво ДК № 1665 від 28.01.2004 р.

03056, м. Київ, вул. Політехнічна, 14, корп. 15. Тел. (044) 406-81-78

Інтелект XXI

№6 2015

ІНТЕЛЕКТ ХХІ
НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

№ 6'2015

З М І С Т

I. СВІТОВА ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Сидоренко П. О. Ключові тенденції та особливості участі України в міжнародних міграційних процесах	7
Онщенко І. Г. Північноамериканська інтеграційна парадигма	17
Янкаускайте Д. Аналіз міграційної політики України та Литви	25

II. НАЦІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Волошенко А. В. Проблеми застосування антикорупційного дирижизму в економіці України	29
Гур'янова Л. С. Моделі оцінки впливу факторів циклоутворень на конвергентно-дивергентну динаміку розвитку регіонів	37
Кінаш І. П., Савчук Л. М. Актуальні проблеми сфери охорони здоров'я України	46

III. ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Гуткевич С. О. Інвестиційний розвиток аграрного сектору в сучасних умовах розвитку економіки	52
Жукова О. Ю. Інноваційний розвиток суднобудування у координатах життєвих метаморфоз системи	60
Соломко А. С. Інноваційний розвиток в умовах сучасної економіки України	68

IV. БІЗНЕС ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ

Цундер О. Е. Оцінювання конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг на засадах теорії якості	76
Юренієнє В., Стоніте А. Економічний вплив на діяльність культурних центрів	84

V. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Шевчук В. Я. По матеріалах глобальної кліматичної конференції країн-учасниць Конвенції ООН про зміни клімату	90
--	----

ІНФОРМАЦІЯ 92

ИНТЕЛЛЕКТ XXI
НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ

№ 6'2015

СОДЕРЖАНИЕ

I. МИРОВАЯ ЭКОНОМИКА И МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

Сидоренко П. А. Ключевые тенденции и особенности участия Украины в международных миграционных процессах	7
Онищенко И. Г. Североамериканская интеграционная парадигма	17
Янкаускайте Д. Анализ миграционной политики Украины и Литвы	25

II. НАЦИОНАЛЬНАЯ ЭКОНОМИКА

Волошенко А. В. Проблемы применения антикоррупционного дирижизма в экономике Украины	29
Гурьянова Л. С. Модели оценки влияния факторов циклообразований на конвергентно-дивергентную динамику развития регионов	37
Кинаш И. П., Савчук Л. М. Актуальные проблемы сферы здравоохранения Украины	46

III. ИНВЕСТИЦИОННО-ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

Гуткевич С. А. Инвестиционное развитие аграрного сектора в современных условиях развития экономики	52
Жукова Е. Ю. Инновационное развитие судостроения в координатах жизненных метаморфоз системы	60
Соломко А. С. Инновационное развитие в условиях современной экономики Украины	68

IV. БИЗНЕС И ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНЫЙ КАПИТАЛ

Цундер Е. Э. Оценивание конкурентоспособности телекоммуникационных услуг на основе теории качества	76
Юрениене В., Стоните А. Экономическое влияние на деятельность культурных центров	84

V. ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ

Шевчук В. Я. По материалам глобальной климатической конференции стран-участниц Конвенции ООН об изменении климата	90
---	----

ИНФОРМАЦИЯ

92

INTELECT XXI
S C I E N T I F I C J O U R N A L

№ 6'2015

CONTENT

I. WORLD ECONOMY AND INTERNATIONAL RELATIONS

Sydorenko P. Key trends and patterns of international migrant flows to and from Ukraine	7
Onishchenko I. Integration paradigm in North America	17
Jankauskaitė D. Analysis of Ukraine's and Lithuania's migration policies	25

II. NATIONAL ECONOMY

Voloshenko A. Problems of use of anti-corruption management in Ukraine economy	29
Guryanova L. Assessment models for cycle formation factors impact on regional development's convergent and divergent dynamics	37
Kinash I., Savchuk L. Actual problems in the sphere of health of Ukraine	46

III. INVESTMENT-INNOVATIVE ACTIVITY

Gutkevych S. Investment development of agrarian sector in modern conditions of economic development	52
Zhukova E. Innovation development of shipbuilding in coordinates of system life metamorphosis	60
Solomko A. Innovation development in the modern economy of Ukraine	68

IV. BUSINESS AND INTELLECTUAL CAPITAL

Tsunder O. Competitiveness assessment of the telecommunication services on the basis of theory of quality	76
Jurėnienė V., Stonytė A. Economic impact of cultural center activities on communities	84

V. ECOLOGICAL PROBLEMS

Shevchuk V. On materials of the Global climate change Conference of the Parties of the Convention of the UN	90
--	----

INFORMATION	92
--------------------	----

УДК 331.556

Sydorenko P.,

*Ph.D., associate professor,**Department of International Economics,**National University of Food Technologies, Kyiv*

KEY TRENDS AND PATTERNS OF INTERNATIONAL MIGRANT FLOWS TO AND FROM UKRAINE

The number of international migrants worldwide has already surpassed the U.S. population and turned international migration into one of the defining challenges of the 21st century, especially in light of recent ‘migrant crisis’ in the EU. Ukraine ranks 7th and 13th in the world in international emigrant and immigrant stock, respectively. Also, Ukraine contributes to the largest migration corridor in South-South pathway and the second largest migration corridor in the world. One of the distinctive features of Ukraine as an origin (destination) country is its relatively low diversification of flows of emigrants (immigrants) by their destination (origin). Remittance flows to and from Ukraine are also concentrated on a small number of origin and destination countries (regions). Annual inward remittances received by the country reached 5% of GDP and outweighed annual inward FDI and ODA combined (2013). This paper analyses key patterns and trends of international migrant flows to and from Ukraine, its determinants and impact on social and economic development of the country. Inward remittances are a very important source of financing for development. However, country specific as well as general ‘push and pull’ factors may significantly influence the stock of international migrants and remittance flows to and from Ukraine in the nearest future. Therefore, some suggestions for mitigating risks and exploring opportunities, related to international migrant flows to and from Ukraine, are provided, e.g. to promote official remittance channels, mobilize diaspora savings, stimulate saving and investment of remitted income, improve working conditions of labour emigrants.

Keywords: international migration, remittances, migration corridors, South-South pathway, labour migration, degree of diversification (concentration) of migrant and remittance flows.

КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ОСОБЛИВОСТІ УЧАСТІ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Сидоренко П. О.

Кількість міжнародних мігрантів у світі вже перевищила чисельність населення США, перетворивши міжнародну міграцію в один з вирішальних викликів XXI століття, особливо в контексті міграційної кризи ЄС. Україна посідає 7 та 13 місце у світі за кількістю емігрантів та іммігрантів, відповідно. Також, Україна є однією зі сторін найбільшого коридору міграції у напрямку «Південь-Південь» та другого за чисельністю

коридору міграції у світі. Щорічний обсяг приватних грошових переказів в Україну досяг 5% ВВП та перевищив загальний щорічний притік прямих іноземних інвестицій та офіційної фінансової допомоги (2013). У статті проаналізовано ключові тенденції та особливості участі України у міжнародних міграційних процесах, відповідні чинники та вплив міжнародної міграції на соціальний і економічний розвиток країни. Надходження коштів емігрантів є вагомим джерелом фінансування розвитку країни, тому у статті запропоновано низку заходів задля мінімізації ризиків та ширшого використання можливостей, пов'язаних з участю України у міжнародних міграційних процесах: стимулювання використання офіційних каналів переказу коштів, мобілізація заощаджень представників діаспори, заохочення інвестування або заощадження доходів мігрантів, покращення їх умов праці.

Ключові слова: міжнародна міграція, приватні грошові перекази, коридори міграції, міграційний шлях «Південь-Південь», трудова міграція, рівень диверсифікації (концентрації) потоків мігрантів та приватних грошових переказів.

КЛЮЧЕВЫЕ ТЕНДЕНЦИИ И ОСОБЕННОСТИ УЧАСТИЯ УКРАИНЫ В МЕЖДУНАРОДНЫХ МИГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ

Сидоренко П. А.

Количество международных мигрантов в мире уже превысило численность населения США, превратив международную миграцию в один из ключевых вызовов XXI века, особенно в контексте миграционного кризиса ЕС. Украина занимает 7 и 13 место в мире по количеству эмигрантов и иммигрантов, соответственно. Также, Украина является одной из сторон наибольшего корридора миграции на пути «Юг-Юг» и второго по количеству корридора миграции в мире. Ежегодный объем частных денежных переводов в Украину достиг 5% ВВП и превысил общий объем ежегодного притока прямых иностранных инвестиций и официальной финансовой помощи в 2013 г. В статье проанализированы ключавые тенденции и особенности участия Украины в международных миграционных процессах, соответствующие факторы и влияние международной миграции на социальное и экономическое развитие страны. Денежные перечисления эмигрантов являются важным источником финансирования развития страны, поэтому в статье предложены мероприятия, касающиеся минимизации рисков и более широкого использования возможностей, связанных с участием Украины в международных миграционных процессах: стимулирование использования официальных каналов перевода средств, мобилизация сбережений представителей диаспори, стимулирование инвестирования и сбережения доходов эмигрантов, улучшение их условий труда.

Ключевые слова: международная миграция, частные денежные перечисления, коридоры миграции, миграционный путь «Юг-Юг», трудовая миграция, степень диверсификации (концентрации) потоков мигрантов и частных денежных перечислений.

Introduction. The number of international migrants worldwide rose by 90 million between 1990 and 2013 and is expected to exceed 250 million in 2015, and North is still hosting almost 60% of them [1]. But more than half a million asylum claims received by the EU between January and June 2015 considerably facilitated discussions on international migration and related issues. Despite numerous challenges faced by countries of origin and destination as a result of increasing and often uncontrolled cross-border movement of migrants, international migration can offset some social and economic imbalances, e.g. solve demographic problems in destination countries and provide financing for development to origin countries. The amount of remittances received annually worldwide rose between 1990 and 2013 even more dramatically than international migrant stock, i.e. from US\$64 billion in 1990 to US\$126.8 billion in 2000 and US\$557.1 billion in 2013, and is expected to reach US\$ 636 billion in 2017 [1]. Remittances inflows surpass annual ODA, FDI, and private capital received by developing countries, with few exceptions. In 2013, in 12 and 26 developing countries remittance inflows exceeded 19% and 10% of GDP, respectively. Taking into account large stock of international migrants (and emigrants) in Ukraine, considerable and increasing remittance flows as well as recently facilitated pull and push factors for Ukrainian migrants, analysis of key trends and patterns of international migration and remittance flows to and from Ukraine may be a valuable contribution to further development of research in the field.

Overview of recent publications. International migration and its influence on economic development of countries of origin and destination have received a lot of attention in economic literature. But recent migrant crisis in Europe and its influence on the socio-economic situation in the region pose new challenges to economists, policy makers and other stake holders all over the world.

The growing literature on migration documented positive influence of remittance inflows on socio-economic development of receiving countries (C.Theoharides, R.Adams and A. Cuenca, D.Yang, D.Ratha, T.Straubhaar and F. P. Vâdean, and others). T.Straubhaar and F. P. Vâdean prepared an overview of this literature with focus on direct and subsequent influence of remittances on income distribution, poverty and welfare, trade balance and current account of countries, and economy as a whole. Although these authors found no unambiguous confirmation of an equalising effect of remittances on income distribution, the welfare effect of remittances is obvious as well as their positive influence on economic growth [2]. D.Ratha (2003), analysing the influence of remittance on GNP of Mexico, documented an empirical evidence of the existence of a multiplier effect, e.g. every US\$ remitted and spent in the country induced US\$2.69 and US\$3.17 GNP increase in case of urban and rural households, respectively [3]. Most scholars agree that remittances can also ease the problem of balance of payments deficit, but negative effects of these

transfers on trade balance – i.e. the remittance-induced imports and Dutch Disease – remain rather disputable [2].

Remittance behaviour of migrants has also become an important direction of research in the field (T.Joseph, Y.Nyarko, and S.Wang; K.Ambler, D.Aycinena, and D.Yang; C.Dustmann and J.Mestres; D.Yang and H.Choi; H.Rapoport and F.Docquier; C.Freund and N.Spatafora, and others). K.Ambler, D.Aycinena, and D.Yang (2014) found a statistically significant positive impact of temporary transaction fee discounts on remittances, which lead to increases in the number of transactions by migrants from El Salvador and Guatemala and total amount remitted during the discount period [4]. Another important conclusion of these authors is that provided discounts did not significantly influence the selection of remittance channels. T.Joseph, Y.Nyarko, and S.Wang (2015), analysing earnings and remittances of migrants in the UAE, documented positive relationship between remittances and seasonalities in earnings as well as other public, anticipated and transitory factors like weather shocks and labour reform [5]. Also, it was found that remittances do not follow the growth of earnings and the length of stay of migrants in the destination country. In fact, they decline, while migrants` earnings increase over time.

National Bank of Ukraine, State Migration Service of Ukraine, State Statistics Service of Ukraine and other institutions and think tanks collect data and provide analysis of migration and remittances in Ukraine on a regular basis. Ukrainian scholars have also made a valuable contribution to the development of research in the field, e.g. E.Libanova, V.Geets, A. Galchinsky, S.Gutkevych, O.Malynovska, O.Kupets and others. Current trends of global migration and some country specific factors encourage further analysis of the impact of international migration on social and economic development of Ukraine as well as remittance flows as one of the sources of development financing.

The purpose of the article is to analyse patterns and trends of international migrant flows from and to Ukraine, its determinants and impact on social and economic development of the country and provide suggestions for mitigating risks and exploring opportunities, international migrant flows from and to Ukraine, with main focus on remittances.

Key findings. Ukraine and Russia form the largest corridor of South-South migration, accounting for almost 10% of international migrant stock of the pathway, and the second largest migration corridor in the world. Ukraine has been one of the largest destination countries in the world since 1990 but its international migrant stock is constantly decreasing, i.e. from 6.9 million in 1990 to 5.5 million and 5.2 million in 2000 and 2013, respectively. Ukraine has the second largest share of immigrants in total population among Eastern European countries – i.e. 11.4%. Immigrants account for 11.6% of total population in Belarus, 11.2% in Moldova and 7.7% in Russia [6].

Ukraine is also one of the largest origin countries. In 2013 it accounted for 5.6 million emigrants (12.3% of total population of the country), only India, Mexico, Russia, China, Bangladesh and Pakistan had larger stocks of emigrants. Although Ukraine has comparatively low share of emigrants in total population, e.g. emigrants account for 24% of total population in

Republic of Moldova, 19.9% in Bulgaria, 16.8% in Belarus and 15.4% in Romania, Ukrainians are more inclined to pursue better life abroad than citizens of the majority of low middle income countries [6].

Numerous international migrant stock of Ukraine as well as CIS countries can be explained by an extensive internal migration in the former Soviet Union and cultural similarities, local networks, simplified cross border procedures and lack of substantial 'pull factors' that prevented return migration in the region. Ukrainian emigrants are motivated mainly by economic factors and international networks. As a result of annexation of the Crimea by Russian troops and military conflict in Donetsk and Luhansk regions, almost 1.5 million Ukrainians were internally displaced, i.e. more than 3% of total population. And more than 1 million of them are seeking asylum or other forms of stay in Russia (approx. 80%), Belarus (approx. 10%), the EU and other countries. Return migration and family reunions may represent a considerable part of this flow of migrants. We assume that ageing of the stock of migrants in Ukraine, the above-mentioned 'push factors' and deterioration of social and economic conditions in Ukraine may lead to further decrease in the stock of international migrants and increase in the stock of emigrants. In the long run, socio-economic improvements in Ukraine, its integration to the EU as well as possible dramatic political changes in CIS countries may cause the surge of migrants from the region and other countries to Ukraine.

One of the distinctive features of Ukraine as an origin country is its relatively low diversification of flows of emigrants by their destination. Just one country (Russia) hosts 53% of total stock of Ukrainian emigrants and one region (CIS) accounts for 67% of them. This is a common feature of many post-soviet countries, e.g. Ukraine hosts 32% and 16.5% of total stock of migrants from Russian and Belarus, respectively. In 2013, almost 67% of total stock of international migrants in Ukraine were born in just one country (Russia) and 88% were born in one region (CIS). Therefore, the stock of international migrants in Ukraine also has low level of diversification by their origin. Low level of diversification in both cases may cause significant changes in trends and patterns of international migration as a result of changes of country or region specific pull and push factors as well as any shifts in foreign policy of involved countries.

International migration influences countries of origin and destination through different mechanisms. Despite the problem of 'brain drain', countries of origin can benefit from international migration due to the tremendously rising remittance flows. Ukraine is a good example of such country. Total value of remittances sent to Ukraine in 2013 reached US\$9.7 billion, i.e. above 5% of GDP [6]. In Europe, only emigrants from France, Germany and Belgium remitted more than Ukrainians did in 2013. Since 2003 and 2009 annual inflows of remittance have surpassed annual inward ODA and FDI, respectively (Figure 1). Moreover, annual (2014) inward remittances in Ukraine are estimated to be equal to total value of official reserves (as of December 2014), i.e. US\$7.5 billion [6].

Current socio-economic and political situation in Ukraine as well as some negative external factors may lead to further dilution of FDI's role in economic development of the country.

Currently, Cyprus, Russia, the Netherlands, Austria, and British Virgin Islands combined account for 56.7% of the inward FDI stock of Ukraine, although this geographical structure may look differently if the final beneficial owner principle is applied. Between 2013 and 2015 (mid-year basis) Cyprus significantly reduced its share of total inward FDI stock of Ukraine (from 32.4% to 28.6%). Russian investors account for 6.3% of total inward FDI stock of Ukraine in 2015 (6.9% in 2013, mid-year basis) [7]. Taking into account current global economic outlook, surge of FDI to Ukraine from other countries is unlikely. Therefore, inward remittances remain a very important source of economic development of the country.

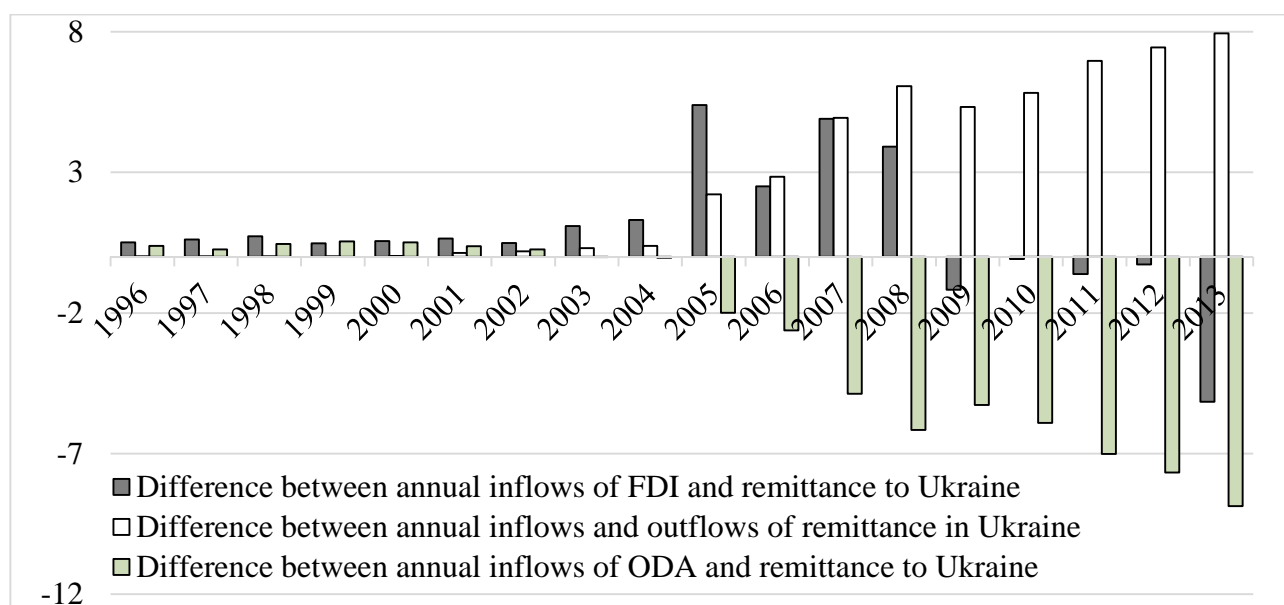

Figure 1. Difference between annual FDI, ODA and remittance flows in Ukraine, in billion US\$

Source: based on [6].

A positive impact of inward remittances on savings, investment, infrastructure development and growth has been documented by many researches. Earnings remitted to developing countries are often used for investment purposes, especially in microenterprises. Even if they are just consumed they contribute to output growth via positive multiplier effects, offsetting the loss of tax revenue caused by highly skilled labour migration and output decrease. Moreover, empirical evidence suggests that marginal propensity to save is higher for income from international remittances than from domestic remittances or rental income [3]. Inward remittances may be a considerable, hard currency source of investment in infrastructure, especially in Least Developing Countries where the financing and investing gaps are above the average.

The largest share of inward remittances in Ukraine is used to cover living expenses (73%) and only 3.3% are used to start a business [8]. Although spending is important for output growth, more efforts should be taken to increase the share of savings and investment in total value of inward

remittances. Moreover, 14% of remittances are sent to Ukraine through informal channels [9]. C. Freund and N. Spatafora suggest that informal remittances may reach 35-75 percent of official flows, but poor-functioning financial system, large exchange-rate spreads may significantly enlarge the share of informal sector [10]. We assume that current economic situation in Ukraine, financial market disturbances, abrupt national currency devaluation and tightened control over foreign currency transactions may cause a dramatic rise in the number and value of informal remittances, reduction of inward remittances and surge of outward remittances. Therefore, effective mechanisms should be implemented to offset these negative determinants. It is well documented that transaction costs have significant positive impact on volumes and value of remittances, although evidence that lower transaction costs may influence the selection of remittance channels is mixed [4]. We suggest to use mechanisms that can deflate transaction costs together with administrative and fiscal stimuli empowered to eliminate the share of informal channels of remittance flows, i.e. income tax breaks and exemptions for Ukrainian emigrants and their family members, who receive remitted income.

Another issue is a low level of diversification of inflows and outflows of remittance to and from Ukraine, i.e. 52% of inward remittances arrived from Russia (64% arrived from CIS) and 51% of outward remittances were sent to Russia (67% were sent to CIS) in 2013 (Fig. 2).

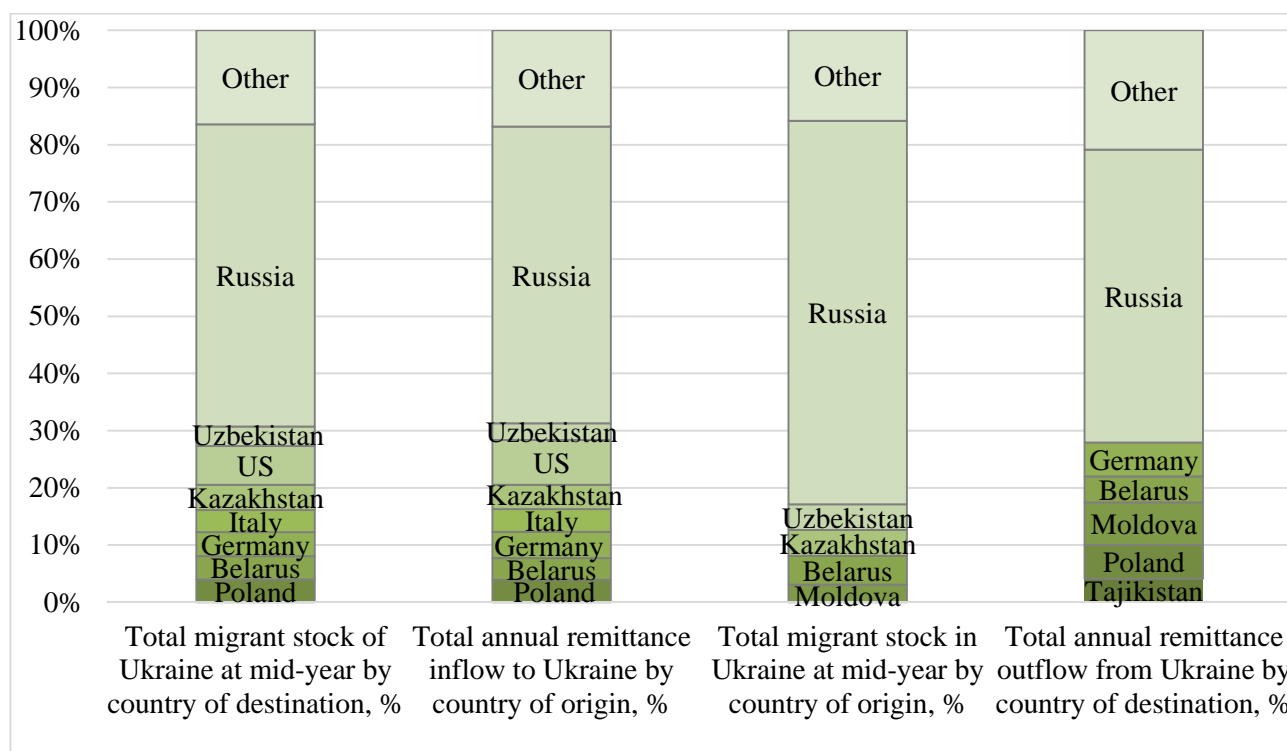

Figure 2. Total migrant stock and remittances at mid-year in Ukraine by country of origin and destination, 2013

Source: based on [6]

Low level of diversification poses high risk of remittance inflows (outflows) decrease (increase) as a result of deterioration of economic situation in origin (destination) countries, changes in their migration policy or economic and political relations between involved countries.

Analysis of geographic structure of inward remittances in Ukraine indicates no direct impact of origin country on average value of remittances per migrant. This can be explained by typical patterns of employment of Ukrainian emigrants – i.e. around 75% of labour migrants from Ukraine are employed in construction, agriculture or housekeeping; 17% of total Ukrainian labour migrants have no legal status and 4% have only visitor visas [8]. Regardless of high (on average) level of education and qualification, Ukrainian labour migrants take lower-skilled, non-graduate jobs, therefore they are usually low-wage workers. Higher living expenses in developed countries may also eliminate the difference in wages with developing countries, especially in case of low-wage workers. Also, labour migrants which stay in their destination countries for longer than one year may be less reluctant to use official remittance channels than seasonal or temporary workers. Moreover, in case of Ukrainian emigrants which do not plan to return or have already gained citizenship of their destination countries, average remittance per migrant depends not on their earnings but rather on financial needs of their families in Ukraine. Finally, geographical proximity of Ukraine with Russia and other CIS countries (important origins of Ukrainian remittances) may influence the selection of remittance channels and frequency of these transfers.

Taking into account the importance of remittances for the economy of Ukraine, effective, coherent policy should be implemented to (1) increase the value of inward remittances sent with official channels; (2) increase total value of inward remittances (and decrease total value of outward remittances); (3) mobilize diaspora savings and contributions; (4) increase the average value of inward remittances per migrant; (5) stimulate saving and investment of remitted income; (6) improve working conditions of Ukrainian emigrants; (7) encourage return migration, especially among business owners and highly qualified professionals.

The first two aims may be achieved with administrative and fiscal stimuli (income tax breaks and/or exemptions). We think that current system of taxation of remittances in Ukraine is not well equipped to achieve higher tax revenue from economic activity of emigrants, taking into account considerable share of informal remittance channels as well as informal employment of many Ukrainian emigrants, diminishing motives for return migration and low level of taxpaying culture in the country, in general. Meanwhile, a marginal group of labour migrants bears this tax burden. Although improvement of the tax paying culture should be a strategic task of any government, it is a long-term issue. And Ukraine needs urgent solutions to mobilize as many resources as possible.

Substantial number of Ukrainian emigrants have already gained the citizenship of their destination countries, especially in Russia, therefore effective mechanisms of mobilization of diaspora savings and philanthropic contributions should also be implemented. Diaspora bonds, special deposits for inward remittances, including preferential fiscal treatment, credit unions and other instruments have been used worldwide to channel diaspora savings to their countries of origin.

Taking into account a moderate growth of inward remittances in Ukraine in 2013 and their expected decline in 2014, together with surge of outward remittances (Figure 3), the above-mentioned issues should be addressed immediately.

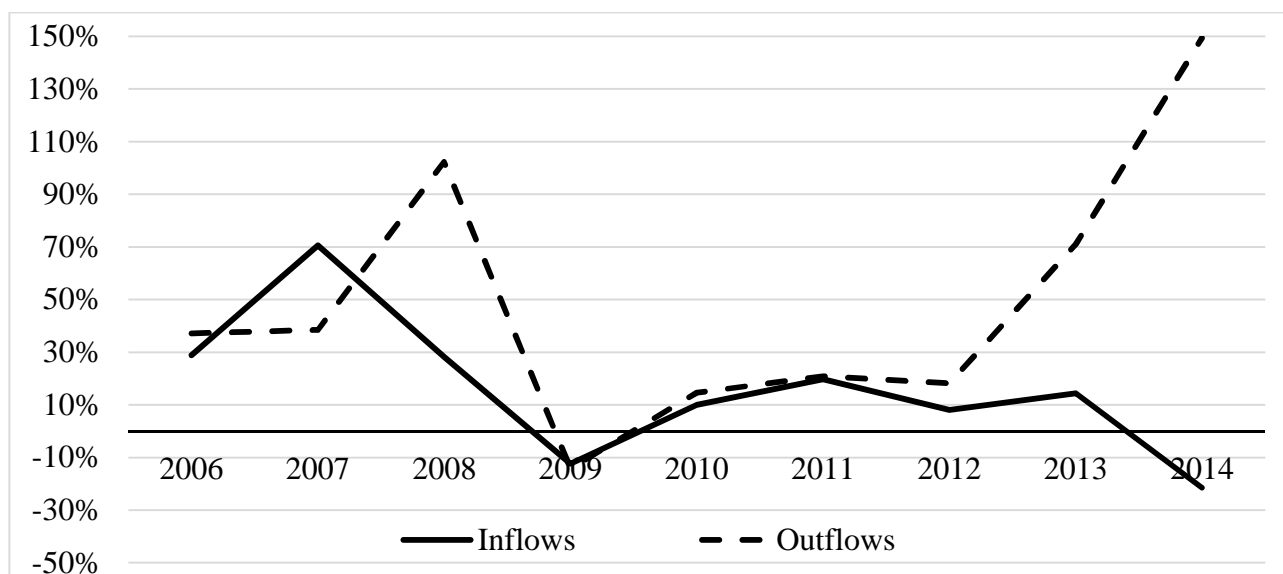

Figure 3. Migrant remittances to and from Ukraine, annual change, % (2014 – forecast)

Source: based on [6].

Unofficial employment, recruitment costs, well-being of Ukrainian emigrants, human trafficking and other migration related problems also require efficient and prompt solutions, to promote save and decent employment of labour migrants as well as their effective integration into local communities. Administrative and fiscal stimuli should be implemented to promote more productive usage of inward remittances, i.e. to invest or save. Of course, propensity to invest and save depends on a wide range of factors, e.g. macroeconomic stability, investment climate and opportunities etc., therefore a coherent policy should be used in order to reach this aim. Finally, although migration may have a positive impact on countries of origin, elimination of ‘push factors’ as well as offsetting economic ‘pull factors’ and other motives of emigration should be prioritized by any government. Suffice it to say that most of the above-mentioned aims are unreachable without proper international cooperation.

Conclusions. Ukraine is one of the largest destination as well as origin countries of South-South migration and part of the second largest migration corridor in the world, after Mexico to the United States. Its annual inward remittances surpass 5% of GDP and are larger than annual inward FDI and ODA combined (2013). Therefore, inward remittances are a very important source of economic development of the country. But, positive impact of inward remittances on savings, investment, infrastructure development and growth has been dragged down by informal remittance channels, lack of efforts to mobilize migrants` and diaspora savings as well as adverse economic conditions in Ukraine. A list of country specific and general ‘push and pull factors’ may cause

significant changes of the stock of international migrants and remittance flows to and from Ukraine in the nearest future. Therefore, coherent policy should be implemented to mitigate risks and explore opportunities related to migration, namely to increase total value of inward remittances, promote official remittance channels, mobilize diaspora savings and contributions, stimulate saving and investment of remitted income, improve working conditions of Ukrainian emigrants and encourage return migration.

1. Ratha D. *Migration and Remittances: Recent Developments and Outlook* [Electronic resource] / D. Ratha [Electronic resource] // World Bank. – 2015. – Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/INTPROSPECTS/Resources/334934-1288990760745/MigrationandDevelopmentBrief24.pdf>.

2. Straubhaar T. *International Migrant Remittances and their Role in Development* [Electronic resource] / T. Straubhaar, F. P. Vâdean // OECD. – 2006. – Mode of access: <http://www.oecd.org/els/mig/38840502.pdf>.

3. Ratha D. *Worker`s Remittances: An Important and Stable Source of External Development Finance* [Electronic resource] / D. Ratha // World Bank. – 2006. – Mode of access: <http://siteresources.worldbank.org/INTRGDF/Resources/GDF2003-Chapter7.pdf>.

4. Ambler K. *Remittance Responses to Temporary Discounts: A Field Experiment among Central American Migrants* [Electronic resource] / K. Ambler, D. Aycinena, D. Yang // NBER Working Paper. – 2014. – No. 20522. – Mode of access: <http://www.nber.org/papers/w20522>.

5. Joseph T. *Asymmetric Information and Remittances: Evidence from Matched Administrative Data* [Electronic resource] / T. Joseph, Y. Nyarko, S. Wang // NBER Working Paper. – 2015. – No. 20986. – Mode of access: <http://www.nber.org/papers/w20986>.

6. United Nations [Electronic resource]. – Mode of access: <https://un.org>.

7. State Statistics Service of Ukraine [Electronic resource]. – Mode of access: <https://ukrstat.org>.

8. *Migration in Ukraine: Facts and Figures* [Electronic resource] / IOM. – 2013. – Mode of access: http://www.iom.org.ua/sites/default/files/eng_ff_f.pdf.

9. Огляд приватних грошових переказів в Україну [Електронний ресурс] / Національний банк України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=19208358>.

10. Freund C. *Remittances: Transaction Costs, Determinants, and Informal Flows* [Electronic resource] / C. Freund, N. Spatafora. – Mode of access: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8293/wps3704.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

УДК 327. 332

Онищенко И. Г.,

д.пол.н., профессор, кафедра международной экономики,
Национальный университет пищевых технологий, г. Киев

СЕВЕРОАМЕРИКАНСКАЯ ИНТЕГРАЦИОННАЯ ПАРАДИГМА

В статье проанализированы интернационализационные и глобализационные тренды в Североамериканском регионе на примере Североамериканской зоны свободной торговли — НАФТА. Рассмотрены экономический и политический аспекты интеграционных процессов. Проанализированы основные тенденции и итоги экономической интеграции в регионе, показаны их эволюция, содержание, особенности и перспективы. Отмечается, что НАФТА, будучи детищем 90-х годов XX века, отразила принципы и подходы экономического неолиберализма. Доказано, что особенностью интеграции в Северной Америке является её осуществление «снизу», что существенно отличается от интеграции на Европейском континенте. Обосновано, что НАФТА и в будущем, несмотря на имеющиеся непростые проблемы, будет оказывать существенное влияние не только на экономические связи в регионе, но и на развитие мировой экономики в целом.

Ключевые слова: Североамериканская зона свободной торговли (НАФТА), интернационализация, глобализация, региональная экономическая интеграция, внешнеэкономическая стратегия, торгово-экономические организации.

ПІВНІЧНОАМЕРИКАНСЬКА ІНТЕГРАЦІЙНА ПАРАДИГМА

Оніщенко І. Г.

У статті проаналізовано інтернаціоналізаційні та глобалізаційні тренди у Північноамериканському регіоні на прикладі Північноамериканської зони вільної торгівлі - НАФТА. Розглянуто економічні та політичні аспекти інтернаціоналізаційних процесів. Проаналізовано основні тенденції та підсумки економічної інтеграції у регіоні, показана їх еволюція, зміст особливості та перспективи. Відмічається, що НАФТА, яка була заснована у 90-ті роки XX століття, віддзеркалила принципи та підходи економічного неолибералізму. Доведено, що особливістю інтеграції у Північній Америці є її проведення “знизу”, що суттєво відрізняється від інтеграції на Європейському континенті. Обґрунтовано, що НАФТА у майбутньому, не зважаючи на існування певних непростих проблем, буде суттєво впливати не лише на економічні зв'язки у регіоні, але й на розвиток світової економіки в цілому.

Ключові слова: Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), інтернаціоналізація, глобалізація, регіональна економічна інтеграція, зовнішньоекономічна стратегія, торгово-економічні організації.

INTEGRATION PARADIGM IN NORTH AMERICA

Onishchenko I.

The article analyses the trends and the globalization of internationalisation in the North American region on the example of the North American free trade agreement-NAFTA. Addressed the economic and political aspects of integration processes. Analyzed major trends and the results of economic integration in the region, showing their evolution, content, features and prospects. It should be noted that the NAFTA as the brainchild of 90-ies of the XX century, reflects the principles and approaches of economic neo-liberalism. It has been proven that the function integration in North America is its implementation "below" that differs greatly from the integration of the European continent. Justified, NAFTA and in the future, despite the current problems, it would be difficult to have a significant impact not only on economic relations in the region, but also on the development of the world economy as a whole. It was noted that one of the most notable trends of the modern stage of integration in the Western hemisphere was the formation of two poles and zones of integration — North and South. Integration of northern area formed around the United States and NAFTA and includes Central American and Caribbean countries in their economic relations traditionally gravitates toward the United States. The second area of major integration — the South — originated in South America. Its basis is the leader of MERCOSUR is Brazil. Some countries of the Andean Community, which occupy an intermediate position between the two poles of integration of some sort are gravitating to it. NAFTA is the world's largest regional free trade area, with a population of 406 million people and a combined gross product of 10.3 trillion dollars. The aims and objectives of NAFTA were exclusively focused on the creation of a free trade zone with some elements of the liberalization of markets for goods, services, capital and labour. While Member countries have their own foreign trade legislation (the Customs Union was not part of the agreement). However, experts believe that the content of the contract exceeds the goal of creating a free trade area in goods exclusively. The establishment of NAFTA shows a new approach to the theory and practice of integration. For the first time, the State of the "third world" voluntarily teamed up with two highly developed countries.

Keywords: North American free trade agreement (NAFTA), internationalization, globalization, regional economic integration, strategy of foreign trade, commercial and economic organizations.

Постановка проблеми. В современных международных отношениях продолжает происходить процесс перегруппировки финансово-экономических сил при доминировании

глобализма и регионализма - двух основных трендов XXI века. Транснационализация мировой экономики, при одновременной её фрагментации, приводит к возникновению различного характера интеграционных групп и организаций. Происходит процесс диверсификации организационных форм экономической интеграции и трансформация интеграционных моделей. Страны, объединяя свои усилия для обеспечения благоприятных условий международного экономического сотрудничества в региональном масштабе, достигают мультипликативного эффекта в обеспечении своих стратегических интересов.

Заключенное в октябре 2015 года торговое соглашение по договору о Транстихоокеанском партнёрстве (Trans-Pacific Partnership) между США и 11 государствами, которые формируют 40% мирового ВВП, продемонстрировало придание новых импульсов региональной интеграции. Этот документ подписали, кроме стран — членов НАФТА, Австралия, Бруней, Канада, Чили, Япония, Малайзия, Мексика, Новая Зеландия, Перу, Сингапур и Вьетнам. Эксперты утверждают, что это - крупнейшее американское торговое соглашение с 1994 года, когда США подписали документ о создании Североамериканской зоны свободной торговли (НАФТА) с Канадой и Мексикой. Документом регулировался широкий круг вопросов — от инвестиций, финансов, таможенного сотрудничества, до охраны интеллектуальной собственности. За 21 год существования НАФТА объём товарооборота между странами-участниками возрос на 350%.

Эта интеграционная организация продемонстрировала, что региональное образование может объединить страны с разными экономическими потенциалами, правда, при этом обязательным условием должна быть рыночная экономика и соответствующая ей политическая система. Опыт Североамериканской зоны свободной торговли показывает, что образование торгово-экономического объединения — сложный, длительный процесс, не лишённый проблем, а, зачастую, и противоречий процесс. Именно поэтому изучение становления и функционирования НАФТА представляет определённый экономический и политический интерес.

Анализ последних исследований и публикаций. Теоретическими исследованиями интеграционных процессов в Северной Америке глубоко занимаются американские ученые из Института Международной экономики в Вашингтоне, Брукингского института, Центра стратегических и международных исследований (г. Вашингтон). Представляют интерес работы Дж. Шотта и Г. Хуфбауэра. Экономические и политические итоги интеграции стран-членов НАФТА изучают А.Н. Глинкин, Е.Н. Кузнецова, Р.А. Курбанов, Н.Н. Ливенцев, В.А. Тепермен, Ю.В. Шишков. Из украинских учёных, прежде всего следует отметить работы Е. Каминского, И. Погорской, С. Шергина.

Цель статьи. В статье поставлена задача проанализировать особенности становления, содержание, эволюцию и перспективы экономического сотрудничества стран-членов НАФТА и оценить возможности его дальнейшего развития.

Основные результаты исследования. В 80-х годах XX века наступил качественно новый этап в развитии международной экономической интеграции. Заключённые соглашения (КАРИКОМ, МЕРКОСУР, Андское сообщество, НАФТА) свидетельствовали о том, что интеграционные процессы распространились на всё Западное полушарие, вовлекая новые государства в интернационализацию экономики.

В этот период с большей интенсивностью проявились основные тенденции мирового развития — глобализация производственных и инвестиционных рынков, регионализация и осуществление неолиберальных экономических реформ. Важнейшей чертой становится рост взаимозависимости экономик различных стран, развитие интеграционных процессов на макро- и микро- уровнях, интенсивный переход цивилизованных стран от замкнутых национальных хозяйств к экономике открытого типа, обращённой к внешнему миру.

Необходимо особо подчеркнуть, что если ранее интеграция в основном была направлена на регион, то к началу 90-х годов она стала ориентироваться на мировой рынок, на создание условий для увеличения конкурентоспособности национальных экономик и региональных союзов в мировом хозяйстве. Переговоры стран о развитии и углублении международной экономической интеграции превратились в важный фактор политической, социальной и экономической жизни государств региона.

Исследователи отмечают, что одной из наиболее примечательных тенденций современного этапа интеграции в Западном полушарии стало формирование двух полюсов и зон интеграции — северной и южной. Северная интеграционная зона образовалась вокруг США и НАФТА и включает Центральноамериканские и Карибские страны, которые в своих экономических связях традиционно тяготеют к США.[5. С.21] Вторая крупная интеграционная зона — южная — сформировалась в Южной Америке. Её основой является МЕРКОСУР с лидером — Бразилией. К ней тяготеют некоторые страны Андского сообщества, занимающего, своего рода, промежуточное положение между двумя интеграционными полюсами.

Необходимость создания зоны свободной торговли в североамериканском регионе была обусловлена целым рядом факторов. Прежде всего, географической близостью и наличием элементов взаимодополняемости структур национальных экономик. Важным фактором интеграции явилось и то обстоятельство, что между США, Мексикой и Канадой исторически сложились тесные торговые связи. А растущая сеть подконтрольных предприятий американских транснациональных корпораций в Канаде и Мексике, требовала усиления контроля управления. Нельзя также не упомянуть о возрастающей экономической мощи стран Европейского Союза и Японии и усиление их позиций на мировом рынке. Все эти обстоятельства и привели к подписанию 17 декабря 1992 года Соглашения о создании НАФТА, которое вступило в силу 1 января 1994 года.

НАФТА сегодня — крупнейшая в мире региональная зона свободной торговли, с населением 406 млн. человек и совокупным валовым продуктом в размере 10,3 триллионов

долларов [1]. Цели и задачи НАФТА в своё время были ориентированы на создание исключительно зоны свободной торговли с некоторыми элементами либерализации рынков товаров, услуг, капиталов и рабочей силы. При этом страны-участницы имеют собственное внешнеторговое законодательство (создание таможенного союза не было предусмотрено соглашением). Вместе с тем, эксперты считают, что содержание договора существенно превосходит цели формирования исключительно зоны свободной торговли товарами.

Создание НАФТА отображает новый подход в теории и практике интеграции. Впервые государство «третьего мира» добровольно объединилось с двумя высокоразвитыми странами.

В документах сообщества была предусмотрена постепенная отмена ограничений во взаимной торговле и создание предпосылок для беспрепятственного перемещения через границы стран Северной Америки товаров, услуг, капиталов, проводятся мероприятия по унификации стандартов и защите интеллектуальной собственности. Соглашение касается не только либерализации торговли, но широкого спектра вопросов инвестирования, либерализации сферы услуг и прав на интеллектуальную собственность [6].

НАФТА, в отличие от Европейского Союза, не создавала межгосударственных административных органов, не предпринимала попыток по созданию законодательной базы управления такой системой. В рамках международного права НАФТА — международное торговое соглашение. Но всё же, цели, которые задекларированы в соглашении — снятие барьеров и стимулирование движения товаров и услуг между странами-участниками, создание и поддержание условий для справедливой конкуренции в зоне свободной торговли, привлечение инвестиций свидетельствуют о том, что это интеграционное объединение старается координировать свою экономическую политику.

НАФТА имеет свою организационную структуру для эффективного воплощения положений Североамериканского соглашения о свободной торговле. Её руководящими органами являются четыре главные комиссии — Экономическая комиссия, Комиссия труда, Комиссия окружающей среды и Комиссия свободной торговли. Комиссия свободной торговли, по существу, выполняет функции ведущего руководящего органа. Она состоит из министров торговли стран-участниц и назначенных ими делегатов. Комиссия работает на постоянной основе и проводит свои заседания не реже одного раза в год. Комиссия имеет право созывать внеочередные заседания и отправлять своих делегатов на переговоры по важным экономическим вопросам. В компетенцию Комиссии свободной торговли входит нормотворческая инициатива, право контроля за выполнением Договора, право принятия окончательных решений и право утверждения бюджета. При разрешении споров между странами-участниками НАФТА эта Комиссия выступает как арбитражный суд.

НАФТА обеспечивает создание союза на континентальном уровне и содействует своим членам в реализации их целей и задач, создаёт определённые правила, по которым работают страны-члены объединения. Каждая страна применяет соответствующие правила

для защиты и продвижения своих прав в других странах. Если страна сталкивается с нарушением этих прав, предусмотрено разрешение споров с использованием механизма всестороннего обсуждения странами-членами НАФТА.

Существует межгосударственный механизм разрешения споров в рамках специальной комиссии, когда к окончательному решению приходят именно через многостороннее обсуждение конкретного вопроса. Такой механизм по сути является основной регулирующей моделью североамериканской интеграции. Он включает всесторонне разработанные положения и правила, предусматривает арбитраж в области международной торговли и финансов, позволяет одной стране оспаривать законы и практику другой страны в случае нарушения положений межстранового соглашения. Необходимо отметить и существование специальных соглашений по трудовому (связанному с миграцией) и экологическому сотрудничеству.

Внешние отношения стран-членов НАФТА также имеют свои особенности. Поскольку зоны свободной торговли не являются самостоятельными образованиями, то они не имеют наднациональных органов управления и регулирования трёхсторонних отношений. Инициаторы североамериканской зоны свободной торговли не создали региональных ограничений для экономического пространства НАФТА. Поэтому теоретически возможно присоединение к объединению любой, заинтересованной в интеграции, страны.

Многие годы до создания НАФТА продолжались ожесточённые споры между США, Канадой и Мексикой по вопросам инвестиций. Именно поэтому для инвесторов североамериканского региона в каждой стране-члене объединения был установлен, согласно соглашению, недискриминационный режим создания предприятий, фирм, приобретения компаний, расширения бизнеса и управления активами. Определённым достижением НАФТА исследователи считают ликвидацию целого ряда ограничений и требований для иностранных инвесторов. Речь, прежде всего, идёт об обязательном экспорте определённого количества товаров и услуг, обязательном использовании отечественных товаров и услуг и обязательной передаче технологий.

Согласно Договору, инвесторы из США, Канады и Мексики получили следующие права с целью либерализации ведения дел: право на репатриацию прибыли и капитала, право на получение компенсации в случае экспроприации, право на регулирование споров между инвесторами и правительством в арбитраже. Вместе с тем, Мексике удалось сохранить запрет на иностранные инвестиции в энергетическом и инфраструктурном секторах [3].

Для решения инвестиционных споров НАФТА использует процедуры так называемого «смешанного» арбитража — между инвестором, интересы которого не соблюдаются, и правительством. При этом основанием для разрешения споров служат как национальные законы, так и документы Всемирного банковского центра урегулирования споров, связанных с инвестициями.

Безусловно, если сравнивать степень интеграции стран внутри НАФТА с уровнем интеграции внутри Европейского Союза, то становится понятным, что она значительно ниже. Это объясняется, прежде всего, асимметричностью экономической зависимости США, Канады и Мексики. Национальные экономики Мексики и Канады являются между собой, скорее, конкурентами на американском рынке, чем партнёрами.

Особенностью североамериканской группы есть и то обстоятельство, что страны-участники находятся в совершенно разных экономических условиях. Если Канада по объёму ВВП на душу населения и производительности труда понемногу приближается к США, то Мексика — заметно отстаёт по основным базовым показателям. Таким образом, наибольший экономический эффект от интеграции получают США, у которых самый ёмкий внутренний рынок в объединении. Мексика же в своём развитии сильно отстаёт от своих партнёров. Ни в одном из интеграционных объединений нет такого большого превосходства страны-лидера над остальными участниками, как в НАФТА. По статистике на долю США приходится более 90% совокупного ВВП и 75% внешней торговли. Приток иностранных инвестиций в американскую экономику в 6 раз превышает показатель Мексики и Канады [3].

Несмотря на то обстоятельство, что Канада и Мексика в рамках НАФТА уступают потенциалу США, эти страны получили мощный импульс для развития своих экономик и осознали привлекательность такой интеграции.

Особое внимание следует уделить проблемам миграции, которая усложняет взаимоотношения между странами. До подписания договора НАФТА американские исследователи считали, что с началом его действия поток мигрантов из Мексики в США сразу резко возрастет, но со временем начнет сокращаться. Однако, время показало, что несмотря на рост мексиканской экономики, сокращения миграционного потока не произошло. По свидетельствам американских официальных органов ежегодно границу Мексики и США пересекает 1 миллион нелегальных мигрантов [2]. И хотя власти США прилагают немалые усилия по сдерживанию нелегальной миграции — от усиления приграничного контроля до штрафов, которые налагаются на американских бизнесменов за использование труда нелегальных мигрантов, эта проблема всё ещё омрачает двусторонние отношения.

Нерешёнными остаются проблемы сокращения экономического разрыва между Мексикой и остальными странами НАФТА, проблемы наркотрафика, энергетическая проблема, недостаточное развитие инфраструктуры и др.

Интеграция североамериканских энергетических рынков представляла наибольший интерес именно для США и была призвана обеспечить постоянство поставок энергоресурсов. А либерализация энергетических рынков - привести к доступности экологически чистого энергоресурса — газа.

В Мексике проблема энергетического сектора заключалась, прежде всего, в нехватке финансирования. А открытие своих рынков северным соседям позволило стимулировать

инвестиции в энергетический сектор. Североамериканская интеграция в сфере энергетики должна была позволить модернизировать инфраструктуры энергетического сектора Мексики. Однако, открытие её рынков привело к повышению влияния и давления со стороны США, как основного импортёра энергоресурсов.

В процессе интеграции энергетических рынков странам-членам НАФТА необходимо было решить три основных задачи — преодолеть тарифные и нетарифные ограничения межграничного товарооборота, чрезмерное регулирование энергетических рынков в государствах и геополитические ограничения. Этого не удалось пока достичь в полном объёме [4].

Но главная сложность — отсутствие координации макроэкономической политики. Создатели НАФТА не заложили основы такой координации, что привело к тому, что у правительств стран-членов нет механизмов предотвращения рыночных катастроф (таких, например, как кризис мексиканского песо).

Выводы. Таким образом, можно утверждать, что интеграционные процессы в НАФТА носят неоднозначный характер. Исторически сложившаяся взаимная дополняемость экономик США, Канады и Мексики имеет определённую объективную основу. Однако, этот объединительный процесс (как впрочем любой процесс такого рода) не лишён противоречий и конфронтационных сложностей. Одно из них — иностранная конкуренция имеет негативные последствия для уровня занятости в США и Канаде, поскольку многие американские и канадские ТНК перенесли трудоёмкие производства в Мексику, учитывая фактор дешёвой рабочей силы. Вместе с тем, потеря рабочих мест в трудоёмких отраслях сбалансирована появлением новых рабочих мест в сфере услуг, в капиталоемких и техноёмких отраслях. Однако, несмотря на существующие риски, НАФТА будет иметь существенное влияние на развитие торгово-экономических связей в регионе.

1. Аронов Е. 20-летие Североамериканской зоны свободной торговли [Электронный ресурс] / Е. Аронов. – Режим доступа: <http://www.chayka.org/node/5990>

2. Карелина Н. Нелегальная миграция мексиканцев в США: до и после НАФТА [Электронный ресурс] / Н. Карелина. – Режим доступа: <http://www.antropotok.archipelag.ru/text/a041.htm>

3. Кузнецова Е. Н. Проблемы формирования и развития Североамериканской зоны свободной торговли: НАФТА: дисс. ... канд. истор. наук / Е. Н. Кузнецова. – М., 2007.

4. Курбанов Р. А. Структура энергетического сектора и вопросы международного правового регулирования энергетики североамериканских государств / Р. А. Курбанов // *Международное право*. - 2013. - № 4.

5. Sommer E. *The Economic Benefits of NAFTA to the United States and Mexico* / E. Sommer // *National Center for Policy Analysis (NCPA)*. – 2008. – No. 619.

6. Teslik L. N. *NAFTA's economic impact – 2009* / [Electronic resource] / L. N. Teslik // *Council on foreign relations*. - Mode of access: <http://www.cfr.org/economics/naftas-economic-impact/p15790>.

УДК 331.556.4

Jankauskaitė D.,

Vilnius University, Kaunas Faculty of Humanities, Kaunas, ЛИТВА

ANALYSIS OF UKRAINE'S AND LITHUANIA'S MIGRATION POLICIES

Oxfords dictionary defines migration as “movement of people to a new area or country in order to find work or better living conditions”. Migration is a complex process that manifests by affecting various aspects of well-being in countries of origin, destination and transit. Therefore it is an important task to analyze the migration policy, challenges and problems. As a result of regaining independence, Ukraine and Lithuania were faced with challenge of putting in place new migration policies. Aim – compare Ukraine’s and Lithuania’s migration policies.

Keywords: migration, migration policy, international migration, Lithuania, Ukraine.

АНАЛІЗ МІГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ТА ЛИТВИ

Янкаускайте Д.

На основі аналізу теоретичних основ міграційної політики міграція розглядається як рух людей до нової області або країни, з тим щоб знайти роботу або кращі умови життя. Міграція є складним процесом, який проявляється через вплив різних аспектів добробуту в країнах походження, призначення та транзиту. Тому важливим завданням є аналіз міграційної політики, завдань і проблем. Розглянуті проблеми введення в дію нової міграційної політики Литви та України.

Ключові слова: міграція, міграційна політика, міжнародна міграція, Литва, Україна.

АНАЛИЗ МИГРАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ УКРАИНЫ И ЛИТВЫ

Янкаускайте Д.

На основе анализа теоретических основ миграционной политики миграция рассматривается как движение людей в новую область или страну с целью найти работу или лучшие условия жизни. Миграция является сложным процессом, проявляющимся через влияние разных аспектов благосостояния в странах происхождения, назначения и транзита. Поэтому важной задачей является анализ миграционной политики, задач и проблем. Рассмотрены проблемы введения в действие новой миграционной политики Литвы и Украины.

Ключевые слова: миграция, миграционная политика, международная миграция, Литва, Украина.

Introduction. Ukraine and Lithuania are two of 15 republics of the former Union of Soviet Socialist Republics (USSR) that became independent states in 1991 after the USSR collapsed. Therefore new migration policies had to be put in place.

The aim is compare Ukraine's and Lithuania's migration policies.

The Ukrainian government began with abolishment of all exit restrictions in January 1993, followed by adoption of the „Law on the Order of Exit from Ukraine and Entrance to Ukraine for the Citizens of Ukraine“ in February 1994. Ukrainian citizens were guaranteed the right to freely move in and out of Ukraine. The basic principles of Ukraine's national migration policy are secured by its constitution. The 2003 “Law on Freedom of Movement and Free Choice of Residence in Ukraine” provides additional free movement guarantees [1]. In Ukraine immigration is regulated by the „Law on Immigration“ (2001), which foresees the quotas and a preference system. However migration policy is perceived in the context of control, law enforcement rather than a socio-economic task.

Düvell refers to Ukraine as Europe's Mexico, due to Ukraine and Russia possessing the second largest migration corridor in the world. As in Mexico – US case, Ukraine's and Russia's border exhibits high levels of illegal migration [2]. In order to prevent illegal migration, the government has launched a number of state programs that aim to improve border control and the visa acquisition process, and internal control.

In 2005 Ukraine served as a transit country for migration into the European Union. The 2004 May enlargement of the E.U. brought Ukraine to the edge of a new Europe. According to Malynovska this period of Ukraine's migration policy struggle is best described as “Caught Between East and West”, because while Ukraine strengthens relations with EU, it also must control the second largest migration corridor in the world [1]. In 2007 Ukraine joined the Council of Europe's key legal instrument in the field of migration – the European Convention on the Legal Status of Migrant Workers.

In March 2010, Ukraine established State Migration Service [3]. In pursuit of active migration policy, in 2012 Ukraine prepared several important legislations: “Law on the Legal Status of Foreign Citizens and Stateless Persons”, “Law on Refugees and Persons in Need of Subsidiary and Temporary Protection” and “Action Plan on Integration of Refugees until 2020”. Ukraine has been strengthening migration policy, development of migration policy involves the State Migration Service of Ukraine, the State Border Guard Service of Ukraine and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. Projects are aimed at providing electronic services to immigrants and emigrants.

For a while active migration policy was not conducted in Ukraine, therefore there haven't been any attempts to use any mechanisms to attract long-term immigrant workers with high demand skills: the quota for foreigners and stateless persons who are highly qualified specialists and workers has never been established, although it is provided for in the immigration law [4]. In addition, immigrants into Ukraine tend to be either ethnic Ukrainians or residents of post-Soviet

countries, only recently has Ukraine faced challenges integrating immigrants from culturally different regions.

Among challenges faced by Ukraine's migration strategy are included: reintegration of returning migrants, repatriation of ethnic Ukrainians, education of emigrated children, ensuring voting rights abroad, and procedure simplification for emigrants and promotion of investments by emigrants. Due to the complicated situation of the country in 2014, a lot of issues arose, concerning migration and increased number of requests for asylum.

During the first year of Lithuania's independence, government directed its focus towards development of educational and cultural activities in ethnic Lithuanian communities in neighboring countries and establishment and nurture of connections with Lithuanian communities residing in foreign countries. At the beginning of the independence, returning expatriates included not only those displaced to the eastern countries during soviet period, but also expatriates (or their offspring) from earlier emigration waves to western destinations. They would face issues concerning citizenship, taxation etc. Therefore in 1997 a special commission was assembled, tasked with coordinating „Integration of Lithuania's expatriates back to homeland programme“.

Lithuanian migration policy of 1998 is characterized by the desire to accede to the European Union and the associated conditions of bringing national law in line with the *acquis communautaire* [5]. As mentioned earlier, in 2004 European Union was supplemented by Poland, Hungary and Slovakia, in addition to Lithuania. Lithuania along with other four recently accepted member countries was granted a right to use the following four freedoms: 1) Free transit among EU member states, which delivered the right to employment, residence and eliminated border control between the member states; 2) Main freedoms for EU citizens in other member countries, such as equal economic policies, and civil rights; 3) Immigration and asylum policy, concerning refugee cooperation policy as well as common policy with regards to the citizens of third world countries ; 4) Cooperation between law enforcement and judicial institutions to combat drug trafficking, terrorist activity and international crime [5].

Using these freedoms, Lithuanians are able to emigrate to EU countries and Lithuania was one of the leading EU countries according to the number of emigrants. Only since 2006 a clear realization was established, that Lithuania has no strategy concerning migration, therefore migration strategies, plans and means for reducing emigration were prepared, one of such important legislations is “Strategy of economical migration regulation”, which was confirmed in 2007. However Lithuania is also concerned with low level of immigration. The 2007 Economic Migration Regulation Strategy and Immigration Policy Guidelines identify four prioritized countries and regions of origin: Ukraine, Belarus, Moldova, and South Caucasus.

In 2010 The Migrant Integration Policy Index, which ranks 31 countries according to their integration policies, positioned Lithuania in the 27th place. Even though various means were employed, public discussions on migration were actively conducted – Lithuania's migration policy remained weak. In addition, attempts to increase immigration and reduce emigration didn't give any

noticeable results. Lithuania can be described as a country with a rather restrictive labor immigration policy. Workers from third countries are considered to be only a temporary solution and therefore are not allowed to stay after their contract is finished or terminated. They cannot change their employer or look for work while in the country. However, in 2010 – 2011 arrival procedures have been simplified [7]. Lithuania has not yet developed a coherent integration program for foreigners (except those under international protection).

Conclusion. Since regaining independence both, Lithuania and Ukraine were faced with various issues related to migration. Ukraine was attempting to control world's second largest border, with Russia and at the same time trying to maintain good relations with European Union, in the meantime Lithuania diverted most of its efforts towards communication with Lithuanian communities abroad and attempts to adapt European Union's migration policy. Ukraine conducts a more liberal immigration policy, when compared to Lithuania. Due to higher immigration, Ukraine's net migration is currently positive, while Lithuania's – negative (as it was since regaining independence).

1. Malynovska O. *Caught Between East and West, Ukraine Struggles with Its Migration Policy* [Electronic resource] / O. Malynovska. – Mode of access: <http://www.migrationpolicy.org/article/caught-between-east-and-west-ukraine-struggles-its-migration-policy>.

2. Düvell F. *Ukraine – Europe's Mexico?* [Electronic resource] / F. Düvell // *Research Resource Report 1/3: Country Profile*, Oxford: COMPAS. – Mode of access: https://www.compas.ox.ac.uk/fileadmin/files/Publications/Research_projec...

3. *Decree of the President of Ukraine №405/2011, On the Statute of the State Migration Service of Ukraine* [Electronic resource]. – Mode of access: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/405/2011>.

4. Korostelina K. M. *Ukraine twenty years after independence: Concept models of the society* [Electronic resource] / K. M. Korostelina // *Communist and Post-Communist Studies*. – 2006. – Vol. 46. – No 1.

5. *Focus Migration, Country Profile. Lithuania*. – 2007. – No.7 (Hamburg Institute of International Economics). – Mode of access: http://focusmigration.hwwi.de/typo3_upload/groups/3/focus_Migration_Publikationen/Laenderprofile/CP_07_Lithuania.pdf.

6. Hix S. *Europos Sąjungos politinė sistema* / S. Hix. – Vilnius: Eugrimas, 2006.

7. *International Organization for Migration, Migration Profile: Lithuania* [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.iom.lt/documents/Migration_profile_EN.pdf.

8. *Oxford Dictionaries* [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/migration>.

УДК 338.242.4

Волошенко А. В.,

к. е. н., доцент,

докторант кафедри фінансів та банківської справи,

ВНЗ «Національна академія управління», м. Київ

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО ДИРИЖИЗМУ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Вперше в науковій літературі проаналізовано та уведено в науковий оборот терміно-поняття «антикорупційний дирижизм». Праналізовані державні засади антикорупційної політики та проблеми ефективного застосування антикорупційного дирижизму в національній економіці і зокрема на ринку трудових ресурсів.

Ключові слова: антикорупційний дирижизм, антикорупційна стратегія, ринок трудових ресурсів, міграційні тенденції, візова лібералізація.

ПРОБЛЕМЫ ПРИМЕНЕНИЯ АНТИКОРРУПЦИОННОГО ДИРИЖИЗМА В ЭКОНОМИКЕ УКРАИНЫ

Волошенко А. В.

Впервые в научной литературе проанализировано и внедрено в научный оборот понятие «антикоррупционный дирижизм». Проанализированы государственные основы антикоррупционной политики, а также проблемы эффективного применения антикоррупционного дирижизма в национальной экономике и, в частности, на рынке трудовых ресурсов.

Ключевые слова: антикоррупционный дирижизм, антикоррупционная стратегия, рынок трудовых ресурсов, миграционные тенденции, визовая либерализация

PROBLEMS OF USE OF ANTI-CORRUPTION MANAGEMENT IN UKRAINE ECONOMY

Voloshenko A.

For the first time in the scientific literature, analyzed and put into scientific circulation terminology, the term "anti-corruption management." Analyzed state anticorruption policy principles and problems of an effective use of anti-corruption management in the national economy and in particular labor market. Special attention now is the problem of an effective anti-corruption management in the national economy. Anti-corruption issues sounds at all power levels.

Keywords: anti-corruption management, anti-corruption strategy, labor market, migration trends, visa liberalization.

Постановка проблеми. Поняття «дирижизм» (франц. - dirigisme) – це політика активного впливу держави на найбільш важливі сегменти національної економіки через наявну систему управління та регулювання. Попри те, що перші спроби наукового обґрунтування теорії дирижизму здійснено в середині 40-х років XX ст. французьким ученим Ф.Перру, дане поняття поки що не набуло категоріального закріплення у наукових дослідженнях та економічній літературі.

Останнім часом найбільш активно принципи дирижизму застосовуються в фінансово-грошовій сфері та системі кредитно-грошових інституцій. Серйозні дослідження у даному аспекті здійснив В.С. Лук'янов [5]. Фактично практика дирижизму протилежна політиці економічного лібералізму, тобто мінімізації державного регулювання. Дирижизм – це прояв державою управлінсько-регулятивної активності у важливих сферах та сегментах суспільного розвитку і передусім в економіці.

Особливої ваги на вітчизняних теренах набуває проблема здійснення ефективного *антикорупційного* дирижизму в національній економіці. Антикорупційна проблематика звучить на всіх владних рівнях. Державна антикорупційна політика стала останнім часом своєрідною державною мантрою. Парламентом та Урядом країни проголошено широкомасштабну антикорупційну програму (стратегію) [8].

Актуальність даного завдання зумовлюється тим, що нині замість ліквідації причин та передумов корупційних діянь, своєчасного відслідковування «провокаторів» фінансово-економічної корупції, державний дирижизм знаходить на практиці свій прояв у чергових бюрократичних утвореннях з надмірною кількістю чиновників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми ефективного застосування антикорупційного дирижизму привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників та широко висвітлені в публікаціях таких вчених-економістів як Агенор П. [10], Гарашук В. М. [2], Дрьомов С. В. [1], Кальниш Ю. Г. [1], Клименко Д. Б. [1], Ковальчук Т. Т. [4], Лук'янов В.С. [5], Манзюк О.О. [6], Мухатаєв А. О. [2], Нисневич Ю. [7] та інші.

Мета статті визначена виходячи з поняття дирижизму як аналіз проблеми застосування антикорупційного дирижизму в економіці України.

Основні результати дослідження. Здійснення антикорупційних заходів у національних масштабах не буде ефективним, якщо не вивчати і не спиратися на світовий досвід. Зокрема, при ООН діє спеціальна Програма доброчесності та протидії корупції, в ОЕСР функціонує департамент протидії корупції. У країнах далекого й ближнього зарубіжжя створені й ефективно діють системи антикорупційного дирижизму. Наприклад, у Великій Британії – це Офіс з викриття шахрайства у великих розмірах, у Франції - Центральна служба попередження корупції, у Гонконзі - Незалежна комісія з протидії корупції ІСАС, у Польщі - Центральне антикорупційне бюро, у Румунії - Національний антикорупційний директорат.

Перелік антикорупційних структур і служб можна продовжити. Однак більш важливим є та очевидність, що багато країна демонструють практичні успіхи у запобіганні та протидії корупції. І цей досвід - важливий для України, щоб проаналізувати власну практику й стандарти антикорупційного дирижизму та визначити й окреслити проблемні питання на цьому шляху.

На сьогодні боротьба з корупцією фінансується в Україні за кошти державного бюджету. Саме на цих засадах відбувається формування «бюджетної олігархії», яка є основним рушієм корупційних відносин. Практично осторонь від контролю над цими процесами залишається громадянське суспільство. І як показує практика - активно створювати державні органи й урядові інституції, націлені боротися з цим зловісним й руйнівним явищем, і реально запобігати та протидіяти системній корупції – далеко не співпадаючі реалії.

Саме такий висновок було сформульовано на Міжнародній антикорупційній конференції – «Запобігаємо. Боремося. Діємо» - яка відбулася 16.XI.2015 р. за ініціативою Національної ради реформ та за участю Проектного офісу НРР. Конференція стала наймасштабнішим публічним заходом у сфері запобігання та протидії корупції. Представництво на даній конференції засвідчило ту очевидність, що системна протидія корупції є особливим актуалітетом не лише в національному, а і глобальному вимірах.

Як зазначалося вище, найчастіше сферою запобігання та протидії корупції проголошується національна економіка. На висвітлення даної проблематики акцентує увагу вітчизняна економічна наука [1;2]. Антикорупційна політика держави має стосуватися усіх сфер та сегментів національного господарства. Однак при цьому поза увагою державного регулювання залишається такий важливий сегмент, як ринок праці, трудових ресурсів і зокрема, міграційні процеси. Водночас даний сегмент піддається відчутним корупційним впливам. Очевидно через це вітчизняний ринок праці лихоманить, що украй негативно відбивається на національній економіці в цілому.

В 2014-2015 рр. не залишилося професійних сфер, де б спостерігалася позитивна динаміка з наявністю робочих місць. Середня конкуренція в сфері працевлаштування посилюється і нині складає п'ять претендентів на одне робоче місце, а по деяких спеціалізаціях (юристи, фінансисти, управління персоналом) конкуренція сягає 10-15 осіб. Особливо небезпечною тенденцією при цьому є зростання безробіття серед молодих фахівців. Не є рідкістю, коли випускники Вузів вимушені працювати секретарями, кур'єрами, продавцями чи демонстраторами товарів на вулицях або ж торгувати на базарах.

Нещодавно Мінекономіки і торгівлі випустило середньостроковий прогноз потреби у трудових ресурсах. За оцінкою фахівців найбільший попит в 2015-2018 рр. буде на прості робочі професії в сільському господарстві, торгівлі та сфері послуг. Прогнозований попит на прості професії ставить крапку на стратегії формування «економіки знань» [3]. Наслідком цього є те, що багато молоді прагне виїхати за кордон. Виявилось, що 76% опитаних

випускників українських Вишів думають про переїзд в інші країни. Тотальна еміграція працездатної молоді та професійної й ініціативної робочої сили працездатного віку зумовлюють ситуацію, коли в країні залишається деморалізована частина населення, яка перебуває в режимі абсолютного зубожіння [4].

Нині в Україні погодинна оплата встановлена державою на рівні –7 грн. 29 коп. або 0,30 євро. Ні на йоту не змінює ситуацію заплановане збільшення даної ставки до рівня 8 грн. 35 коп. у наступному бюджетному році, оскільки знецінення гривні є перманентним в умовах так званого «плаваючого» або «гнучкого» валютного курсу.

Для порівняння погодинна оплата праці в країнах ближнього й дальнього зарубіжжя є такою (євро): Болгарії – 3,7; Румунія – 4,4; Литва – 5,8; Латвія – 6,0; Греції – 15,6; Німеччині – 31; Франції –34,9; Данії - 39,5; Бельгії – 40,4; Швеції 41,9 [9]. Отже, країна, в якій панують зубожілі нормативи оплати навіть для висококваліфікованих працівників, а основний зиск концентрується в корупційно-тіньових схемах, приречена завжди бути бідною. Чого вартий подібний державний дирижизм – риторичне запитання.

Таким чином, стає очевидним, що регуляторна запущеність ринку праці на вітчизняних теренах є сталим підґрунтям економічної корупції. Отже, невідкладне створення цивілізованого статусу трудових ресурсів – невідкладне завдання і водночас дуже гостра проблема, невіршення якої стає благодатним підґрунтям для корупційних діянь у всьому спектрі економічних відносин.

Антикорупційний дирижизм повинен здійснюватися у найширшому спектрі. Адже ринок праці і його сегмент - трудові ресурси є водночас органічною складовою і визначальним чинником як виробничої (товаропродукуючої) сфери, так і підприємницьким капіталом, а також визначальним контентом споживачів. Передусім трудові ресурси як потенційні споживачі визначальною мірою забезпечують суспільний попит, а отже розвиток національної економіки. Тому в даній сфері украй важливо посилити антикорупційну транспарентність, виходячи передусім з вимог ЄС.

Європейська інтеграція – ключовий пріоритет зовнішньої політики України, який передбачає проведення системних реформ в усіх сферах життя відповідно до норм та стандартів Європейського Союзу (далі ЄС). Кінцевою метою європейської інтеграції є набуття Україною членства в Європейському Союзі.

Окремим важливим напрямком співпраці нашої держави з ЄС є безвізовий діалог, метою якого на нинішньому етапі є виконання завдань першого етапу Плану дій з лібералізації візового режиму, реалізація якого дозволить Україні в майбутньому досягти безвізового режиму поїздок громадян до країн-членів ЄС, в т.ч. “Шенгенської зони” [2].

Переговори щодо впровадження безвізового режиму з ЄС, розпочалися ще у 2008 році і йшли окремо від переговорів про підписання угоди про асоціацію. У 2010 році європейська спільнота узгодила з Україною перелік вимог, виконання яких може стати підставою для скасування віз, документ отримав назву “План дій з візової лібералізації”.

Окремим розділом і одним з ключових питань “Плану дій з візової лібералізації” визначено і розкрито заходи спрямовані на попередження та боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією. В табл. 1 наведено заходи першого етапу (законодавчі та політичні засади) спрямовані на попередження та боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією, а також стан їх виконання.

Таблиця 1. Заходи, спрямовані на попередження та боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом та корупцією відповідно до «Плану дій з візової лібералізації»

№	Заходи	Поточний стан виконання
<i>I. Етап(законодавчі та політичні засади)</i>		
1.	Схвалення всеохоплюючої стратегії боротьби з організованою злочинністю разом з Планом дій, що міститиме часові рамки, конкретні цілі, заходи, результати, показники виконання та достатні людські і фінансові ресурси	Про Концепцію державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. Указ Президента України від 21.10.2011 №1000/2011); Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції державної політики у сфері боротьби з організованою злочинністю. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.01.2012 № 53-р.
2.	Схвалення Закону “Про протидію торгівлі людьми”, Плану дій з метою ефективної імплементації Державної програми протидії торгівлі людьми, що міститиме часові рамки, конкретні цілі, заходи, результати, показники виконання та достатні людські і фінансові ресурси.	Про протидію торгівлі людьми Закон України від 20.09.2011 №3739-VI. Державна цільова соціальна програма протидії торгівлі людьми на період до 2015 року. Постанова КМУ від 21.03.2012 № 350. Про схвалення Концепції Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.10.2015 № 1053-р. Розпорядженням визначено державним замовником Програми Міністерство соціальної політики, та доручено разом із заінтересованими центральними органами виконавчої влади розробити та подати у місячний строк Кабінетові Міністрів України проект Державної соціальної програми протидії торгівлі людьми на період до 2020 року.
3.	Ухвалення законодавства про запобігання і боротьбу з корупцією, створення єдиного та незалежного антикорупційного органу; посилення координації та обміну інформацією між органами державної влади, відповідальними за боротьбу з корупцією.	Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки. Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII Про запобігання корупції. Закон України 14.10.2014 № 1700-VII. Про Національне антикорупційне бюро України. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. Про утворення Національного агентства з питань запобігання корупції. Постанова КМУ від 18.03.2015 № 118. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки. Постанова КМУ від 29.04.2015 № 265. Відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України та Національного агентства з питань запобігання корупції» № 198-VIII від 12 лютого 2015 року (набрав чинності

Продовження табл. 1

№	Заходи	Поточний стан виконання
		<p>04.03.2015) внесено зміни до Закону України «Про прокуратуру», який набирає чинності 26 квітня 2015 року. Відповідно до вищезгаданого Закону наказом Генерального прокурора України від 22 вересня 2015 року в структурі Генеральної прокуратури України утворено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру.</p> <p>8 жовтня у першому читанні ухвалений пакет законопроектів щодо створення спеціалізованої державної інституції з питань розшуку та розпорядження активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, а також внесення необхідних змін до Кримінально-процесуального кодексу щодо окремих питань накладення арешту на майно та змін до Кримінального та Цивільного кодексів щодо вдосконалення інституту спеціальної конфіскації з метою усунення корупційних ризиків.</p>
4.	<p>Схвалення національної стратегії протидії та боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму; прийняття закону про запобігання фінансуванню тероризму.</p>	<p>Про схвалення Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму на період до 2015 року. Розпорядження КМУ від 09.03.2011 № 190-р.</p> <p>Про затвердження плану заходів на 2015 рік із запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Постанова КМУ і НБУ від 11.03.2015 № 99.</p> <p>Розроблено проект Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 року.</p>
5.	<p>Схвалення нової Національної стратегічної програми щодо боротьби з наркотиками та відповідного Плану дій, ратифікація Меморандуму про взаєморозуміння з EMCDDA.</p>	<p>Концепція реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних речовин, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки затверджена Розпорядженням КМУ №1808-р від 13 вересня 2010 р.</p> <p>План заходів щодо виконання зазначеної Концепції затверджено Розпорядженням КМУ №2140-р від 22 жовтня 2010 р.</p> <p>18.10.2011 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію створення системи моніторингу ситуації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів. Укладений між Україною та EMCDDA Меморандум про взаєморозуміння (28 січня 2010 р.) не потребує ратифікації Верховною Радою України</p>
6.	<p>Схвалення відповідних Конвенцій ООН та Ради Європи у сферах, зазначених вище, а також про боротьбу з тероризмом.</p>	<p>Україна ратифікувала всі відповідні Конвенції та Протоколи ООН та Ради Європи</p> <p>У квітні 2013 р. Україна приєдналася до Протоколу проти незаконного виготовлення та обігу вогнепальної зброї, її складових частин і компонентів, а також боеприпасів до неї, який доповнює Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (2001 р.) http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/159-18/paran2#n2</p>

За даними таблиці, можна дійти висновку, що основні вимоги щодо законодавчих та політичних засад урядом виконані. Але, за даними опитування, яке проводилося дослідницькою компанією TNS на замовлення Проектного офісу Національної ради реформ, лише 19,6% населення України вважають, що є активні зміни або є зміни, хоч і повільні в оновленні влади та антикорупційній реформі [моніторинг]. Прогрес виконання задач антикорупційної реформи на 2015 рік експерти оцінюють на 45%.

Висновки. Отже, для реального запровадження антикорупційного дирижизму в Україні необхідно:

1) Ми виходимо з того, що антикорупційний дирижизм – це організаційно-управлінська максима, тобто безумовна обов'язкова вимога (веління) держави, що не допускає суб'єктами економічних відносин прямих заперечень чи ігнорування. Дотримання законодавчих норм і що не менш важливо моральних принципів найвищим керівництвом держави, службовців найвищого рангу і політиків є (так має бути) характерною ознакою дирижизму. В іншому випадку суспільство не позбавиться влади бюджетної олігархії та панування корупційно-тіньового прагматизму. Реальне здійснення антикорупційного дирижизму можливе лише при активному контролі влади з боку громадянського суспільства.

2) Нормативно дисциплінувати уже прийняте «антикорупційне законодавство», яке на сьогодні є занадто фрагментованим на різні законодавчі та підзаконні акти. Така відомча нормативно-правова розпорошеність відчутно ослабляє правочинний ефект держави і не дає бажаних антикорупційних результатів.

3) Необхідно і вкрай важливо закрити легальні й нелегальні канали втечі фінансового капіталу та тіньового переведення активів за межі України. Задля цього Національний банк України повинен посилити свій контроль, а Уряду слід денонсувати угоду про уникнення подвійного оподаткування, зокрема з Кіпром.

4) Правоохоронні органи мають відчутно протидіяти схемам при яких: валюта відправлена за кордон, а товари в Україні не прийшли (йдеться про фіктивний імпорту); або ж має місце фіктивний експорт, тобто товари відправлені за кордон, а долари в Україну не перераховані.

5) На часі податково стимулювати повернення капіталу в Україну шляхом стягування ПДВ одночасно з авансовими проплатами по імпорту, а також відшкодування ПДВ експортерам лише після повернення валютної виручки за всіма контрактами.

6) Необхідно законодавчо посилити відповідальність центрального банку за надмірну волатильність валютного курсу, який стимулює валютні спекуляції та корупційні зловживання в національній економіці країни.

1. Корупція в Україні: причини поширення та механізми протидії. Зелена книга державної політики / С. В. Дрьомов [та ін.]. - К. : Пріоритети, 2010.

2. Гаращук В. М. *Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні: [монографія]* / В. М. Гаращук, А. О. Мухатаєв. – Х. : Право, 2010.
3. *Економіка знань: виклики глобалізації та Україна* / Під заг. ред. А.С. Гальчинського.- К.: НІСД, 2004.
4. Ковальчук Т. Т. *Бідність працюючого населення – драматична реальність українського сьогодення* / Т. Т. Ковальчук // *Економіка України*. – 2016. – № 1.
5. Лук'янов В. С. *Державні регуляторні імперативи сучасних фінансових ринків: автореф. дис. ... докт. екон. наук* / В.С. Лук'янов. – К.: Національна академія управління, 2015.
6. Манзюк О. О. *Світовий досвід мінімізації негативної ролі офшорних юрисдикцій на економіку* / О. О.Манзюк // *Економічний форум*. – 2015. – № 1.
7. Нисневич Ю. *Многоликая коррупция и ее измерение в исследованиях международных организаций* / Ю. Нисневич, Д. Стукал // *Мировая экономика и международные отношения*. – 2012. – № 3.
8. *Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки* // *Вісник Верховної Ради України*. – 2014. – № 46.
9. Штань М. *Напрями організації офшорних зон в економіці України* / М. Штань // *Банківська справа*. – 2014. – № 5-6.
10. Agenor P. R. *Benefits and Costs of International Financial Integration: Theory and Facts* / P. R. Agenor // *The World Economy*. – 2003. – August.

УДК 332.146:330.44

Гур'янова Л. С.,

д. е. н., доцент, професор кафедри економічної кібернетики,
Харківський національний економічний університет
ім. Семена Кузнеця, м. Харків

МОДЕЛІ ОЦІНКИ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ ЦИКЛОУТВОРЕНЬ НА КОНВЕРГЕНТНО-ДИВЕРГЕНТНУ ДИНАМІКУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

У статті запропоновано комплекс моделей оцінки впливу факторів циклоутворень на конвергентно-дивергентну динаміку розвитку регіонів. Дано аналіз темпу конвергенції, який визначено на підставі моделей мінімально умовної конвергенції, моделі з просторовою помилкою. Показано, що для дослідження хвильової динаміки темпу економічного зростання використовувався спектральний аналіз. Побудовані гармонійні моделі темпів економічного зростання. Побудована модель умовної конвергенції з урахуванням фактору циклічності розвитку. Реалізація моделі показала досить високу чутливість економічних індикаторів регіональних систем до впливу зовнішніх «шоків», наявність просторової кластеризації реакцій на зовнішні «шоки». Розроблений комплекс моделей може розглядатися як інструмент підтримки прийняття рішень при формуванні механізмів згладжування міжрегіональної соціально-економічної диференціації.

Ключові слова: регіон, соціально-економічний розвиток, нерівномірність, дивергенція, фактори циклоутворень, оцінка, моделі конвергенції, спектральний аналіз, панельні дані.

МОДЕЛИ ОЦЕНКИ ВЛИЯНИЯ ФАКТОРОВ ЦИКЛООБРАЗОВАНИЙ НА КОНВЕРГЕНТНО-ДИВЕРГЕНТНУЮ ДИНАМИКУ РАЗВИТИЯ РЕГИОНОВ

Гурьянова Л. С.

В статье предложен комплекс моделей оценки влияния факторов циклообразований на конвергентно-дивергентную динамику развития регионов. Дан анализ темпа конвергенции, определенный на основании моделей минимально условной конвергенции, модели с пространственной ошибкой. Показано, что для исследования волновой динамики темпа экономического роста использовался спектральный анализ. Построены гармоничные модели темпов экономического роста. Построена модель условной конвергенции с учетом фактора цикличности развития. Реализация модели показала достаточно высокую чувствительность экономических индикаторов региональных систем к воздействию внешних «шоков», наличие пространственной кластеризации реакций на внешние «шоки». Разработанный комплекс моделей может рассматриваться как инструмент поддержки принятия решений при формировании механизмов сглаживания межрегиональной социально-экономической дифференциации.

Ключевые слова: регион, социально-экономическое развитие, неравномерность, дивергенция, факторы циклообразований, оценка, модели конвергенции, спектральный анализ, панельные данные.

ASSESSMENT MODELS FOR CYCLE FORMATION FACTORS IMPACT ON REGIONAL DEVELOPMENT'S CONVERGENT AND DIVERGENT DYNAMICS**Guryanova L.**

The paper gives assessment models set for the cycle formation factors impact on regional development's convergent and divergent dynamics. We consider three options for such an effect: a neutral impact - economic slowdown occurs evenly in the group of regions with high and low economic development levels, differentiation remains the same; economic growth decline is faster in the group of regions with a high level of development compare to the low level development group of regions, differentiation is reduced; sinking is faster in the low level development regions and it is slower in the regions with a high industrial potential, differentiation is increased. Convergence rate's dynamic analysis is made on a basis of minimal conditional convergence models and of the model with spatial error. Boundary neighbors matrix is considered as matrix of spatial weights, it suppose that economy of the region is influenced only by the nearby regions. Results revealed that the most severe recession depth is typical for the export-oriented regions. Cyclical crisis bias also depressed areas in significant negative way. Spectral analysis was used to study economic growth rate's wave dynamics. Economic growth harmonic models were built. Conditional convergence model was worked out taking into consideration the cycle development factor. Implementation of the model revealed sufficiently high regional systems' economic indicators sensitivity to the external "shocks", the spatial clustering of external "shock" reactions was detected. Developed model complex can be used as a decision support tool in the smoothing mechanisms building for the inter-regional social and economic differentiation.

Keywords: region, social and economic development, unevenness, divergence, cycle formation factors, evaluation, spectral analysis, convergence models, panel data models.

Постановка проблеми. Зміна структурних пропорцій територіального розвитку, непрогнозовані реакції комплексних регіональних систем на «шоки» і управлінські впливи, підвищення складності, динамізму й невизначеності внутрішнього й зовнішнього середовища регіональних систем обумовлюють необхідність удосконалення підходів до оцінки, аналізу й прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів на основі застосування сучасних методів економіко-математичного моделювання. Серед таких методів виділяють методи аналізу конвергенції територіального розвитку, які є ефективним інструментом дослідження нерівномірності, асиметрії, погрози формування дисбалансів у регіональних системах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема аналізу конвергенції регіонального розвитку розглядається в роботах таких авторів, як Коломак О. О. [3], Лук'яненко І. Г. [5], Barro R., Cuadrado-Roura J., Combes P. [7], Garrido-Yserte R., Sala-i-Martin X., Lafourcade M. [7], Lopez-Rodriguez J. [8], Mancha-Navvaro T., Thisse J., Toutain J. [7] та ін. Безсумнівною перевагою запропонованих авторами підходів є можливість перевірки гіпотез про збіжність рівнів регіонального розвитку в довгостроковій перспективі, наявність

кластерної конвергенції, стійкість кластерних утворень регіонів, позитивний вплив ефектів міжрегіональної взаємодії на конвергентну динаміку розвитку регіонів, наявність позитивних ефектів регіональної політики, що спрямована на згладжування міжрегіональної диференціації. Однак у представлених роботах слабо порушені питання оцінки впливу факторів циклоутворень на конвергентно-дивергентну динаміку розвитку регіонів.

Мета статті полягає у вдосконаленні моделі оцінки впливу факторів циклоутворень на конвергентно-дивергентну динаміку розвитку регіонів

Основні результати дослідження. Необхідно відзначити, що можливі три варіанти такого впливу:

нейтральний вплив - уповільнення темпів економічного зростання відбувається рівномірно в групах регіонів з високим і низьким рівнем економічного розвитку, диференціація не змінюється;

падіння темпів економічного зростання відбувається швидше в групі регіонів з високим рівнем розвитку, ніж в групі регіонів з низьким рівнем розвитку, диференціація скорочується;

падіння відбувається швидше в регіонах з низьким рівнем розвитку й повільніше в регіонах з більш високим промисловим потенціалом, диференціація збільшується.

Для оцінки впливу циклічності на конвергентно-дивергентну динаміку регіонального розвитку проведений динамічний аналіз темпу конвергенції, оцінка якого отримана на основі моделі просторового лага мінімально умовної конвергенції [3]:

$$y = \alpha + \beta Y_0 + \gamma W y + \varepsilon,$$

де W – матриця просторових ваг; $W y$ - компонента, що відбиває просторовий лаг.

У якості вихідних даних при реалізації моделі розглядалися дані Державного комітету статистики України за останні одинадцять років. Результати представлені в табл. 1.

Таблиця 1. Динамічний аналіз темпу конвергенції на основі моделі умовної β -конвергенції

Параметри/ Період	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
α	0.826	1.360	3.323	4.019	4.569	3.953	3.761	3.970	4.132	4.531
β	-0.088	-0.125	-0.365	-0.448	-0.501	-0.371	-0.308	-0.311	-0.299	-0.359
γ	0.066	0.104	0.150	0.197	0.217	0.240	0.217	0.247	0.285	0.280
$t\alpha$	2.357	2.367	4.087	5.021	5.417	4.587	4.177	4.400	4.577	4.575
$t\beta$	-1.784	-1.552	-3.205	-3.993	-4.235	-3.069	-2.442	-2.454	-2.364	-2.585
$t\gamma$	2.731	2.623	2.670	3.573	3.735	4.032	3.492	3.971	4.572	4.1
R^2	0.254	0.243	0.325	0.437	0.464	0.426	0.357	0.421	0.505	0.436
F	3.751	3.535	5.296	8.530	9.511	8.174	6.099	8.013	11.215	8.506

Графік динаміки темпу конвергенції представлений на рис. 1. Аналіз темпу конвергенції дозволяє зробити висновок про його хвильову динаміку. Слід зазначити, тенденцію зменшення темпу конвергенції регіонального розвитку в останні роки, що свідчить про посилення дисбалансів розвитку територій усередині виділених груп.

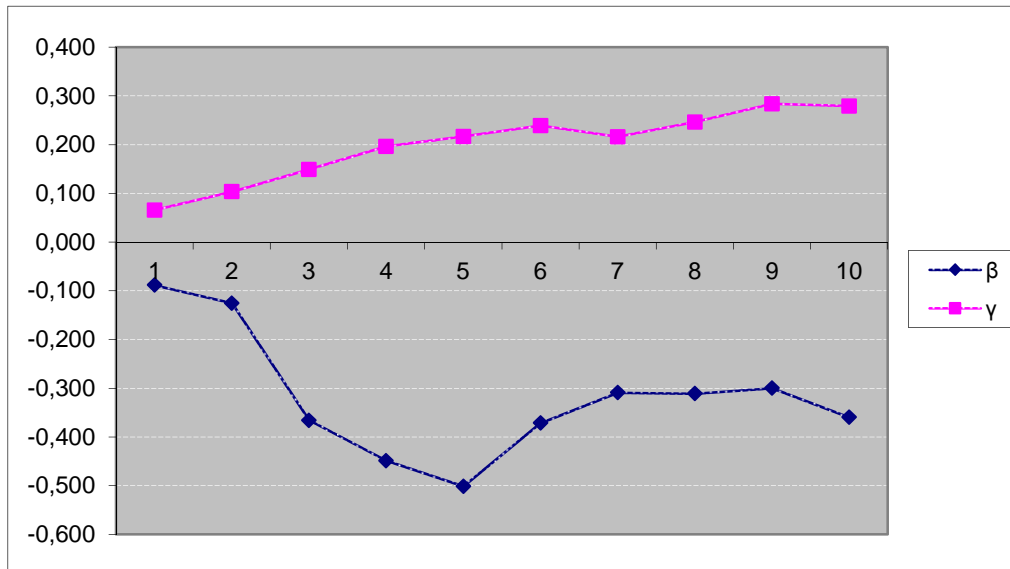

Рис. 1. Динаміка темпу конвергенції, оціненого на основі моделі умовної конвергенції

Для порівняння здійснювалася оцінка темпу довгострокової конвергенції на основі моделі мінімально умовної конвергенції із просторовою помилкою [3]:

$$y = (1 - \lambda W)\alpha + \beta Y_0 + Z\phi + \gamma WY_0 + \lambda W y + \varepsilon,$$

Дана модель має наступну інтерпретацію: регіональний розвиток залежить від темпів зростання сусідніх регіонів (через ендогенний просторовий лаг) і від початкового значення досліджуваної ознаки (через екзогенний просторовий лаг).

У якості матриці просторових ваг використовувалася матриця граничних сусідів [6], у якій передбачається, що на економіку регіону впливають тільки найближчі регіони. Матриця граничних сусідів - це бінарна матриця, де елемент w_{ij} дорівнює одиниці, якщо i -ий і j -ий регіони ($i \neq j$) мають загальну границю, і дорівнює нулю в протилежному випадку, тобто:

$$w_{ij} = \begin{cases} 0, & \text{якщо } i = j; \\ 1, & \text{якщо } j\text{-ий регіон має загальну границю з } i\text{-им}; \\ 0, & \text{якщо } j\text{-ий регіон не має загальної границі з } i\text{-им}. \end{cases}$$

Результати моделювання наведені в табл. 2.

Таблиця 2. Динамічний аналіз темпу конвергенції на основі моделі умовної конвергенції з просторовою помилкою (матриця ваг – бінарна матриця)

Параметри/ Період	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
α	0.052	0.079	0.115	0.152	0.171	0.198	0.158	0.187	0.241	0.214
β	-0.005	-0.010	-0.009	-0.013	-0.015	-0.020	-0.031	-0.036	-0.033	-0.041
Z	0.487	0.870	2.743	3.203	3.663	3.349	2.907	3.151	3.485	3.555
γ	-0.033	-0.050	-0.285	-0.336	-0.375	-0.286	-0.187	-0.196	-0.205	-0.222
λ	0.100	0.125	0.097	0.118	0.112	0.108	0.142	0.146	0.113	0.147
t α	2.190	1.758	1.645	2.283	2.440	2.767	2.088	2.575	3.406	2.684
t β	-1.757	-1.250	-0.880	-1.229	-1.228	-1.107	-1.389	-1.543	-1.317	-1.565
tz	1.415	1.356	2.561	3.040	3.227	3.239	2.673	3.001	3.426	3.045
t γ	-0.679	-0.550	-1.885	-2.262	-2.351	-1.956	-1.217	-1.322	-1.424	-1.344
t λ	1.064	1.021	0.880	1.242	1.232	1.087	1.363	1.537	1.277	1.550
R ²	0.485	0.354	0.350	0.477	0.502	0.460	0.415	0.483	0.548	0.498
F	4.707	2.737	2.696	4.562	5.033	4.256	3.542	4.672	6.073	4.957

Динаміка темпу конвергенції представлена на рис. 2.

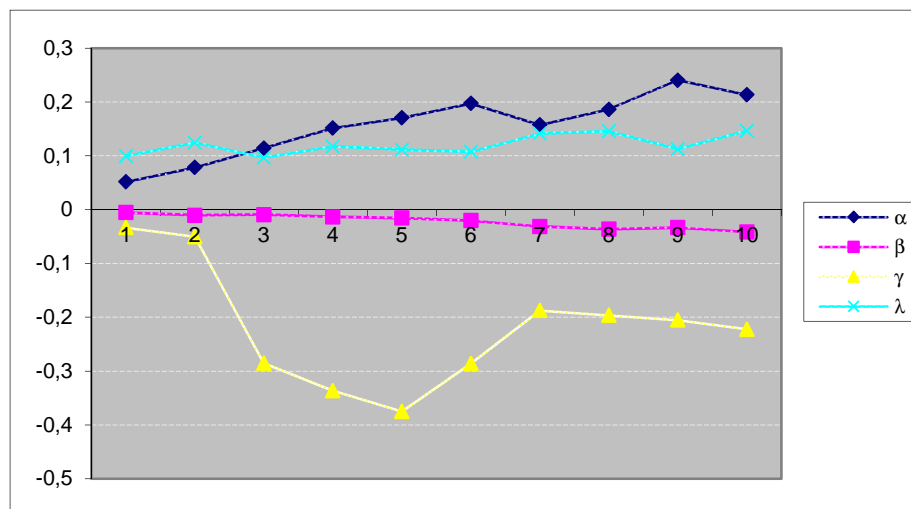

Рис. 2. Динаміка темпу конвергенції, оціненого на основі моделі із просторовою помилкою

Аналіз темпу конвергенції, знайденого на основі моделі із просторовою помилкою, дозволяє зробити висновок про досить високу чутливість темпів економічного зростання до зовнішніх «шоків». Темп конвергенції з урахуванням просторового лага становить 32%. Темп конвергенції без урахування просторових зовнішніх ефектів, що пояснюються загальною реакцією на макроекономічні «шоки», оцінюється на рівні 3%. Це означає, що показники регіонів з більш високим рівнем економічного розвитку убувають швидше, ніж показники всіх інших регіонів при циклічній кризі й ростуть швидше при поживленні й підйомі. Темп приросту ВРП на душу населення в період економічного підйому й період кризового розвитку економіки наведений на рис. 3.

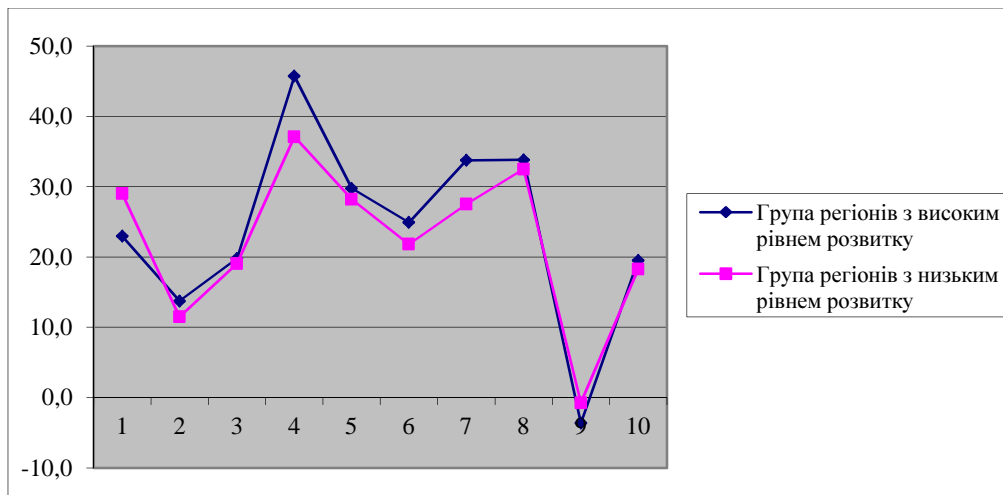

Рис. 3. Середній темп приросту ВРП на душу населення, %

Таким чином, циклічна криза стосується, насамперед, регіонів з високим рівнем розвитку, які характеризуються високою залежністю економічної активності від кон'юнктури на світових ринках. Даний висновок підтверджують наведені в табл. 3 результати групування регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку, ділової активності на зовнішніх ринках і глибини спаду. Групування здійснювалося за допомогою агломеративних і ітеративних методів кластерного аналізу.

Аналіз даних, наведених у табл. 3, дозволяє зробити висновок, що найбільш сильна глибина спаду характерна для експортно-орієнтованих регіонів. Циклічна криза виявляє також істотний негативний вплив на депресивні області.

Для оцінки впливу циклоутворень на темп економічного зростання застосовувався спектральний аналіз. Моделі темпу зростання ВРП на душу населення з урахуванням фактора циклічності розвитку для деяких з регіонів наведені нижче.

для Дніпропетровської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.519 - 0.039 \log Y(0) - 0.095 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0368 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.52$, $R = 0.72$, $F = 11.03$, $p = 0.006$)

для Житомирської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.748 - 0.059126 \log Y(0) - 0.0911 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.051 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.46$, $R = 0.68$, $F = 8.56$, $p = 0.01$)

для Запорізької області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.6795 - 0.0576 \log Y(0) - 0.0605 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0271 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.47$, $R = 0.68$, $F = 14.7$, $p = 0.002$)

для Київської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.6578 - 0.054 \log Y(0) - 0.069 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0011 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.49$, $R = 0.7$, $F = 15.92$, $p = 0.002$)

для Луганської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.7884 - 0.0677 \log Y(0) - 0.081 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0379 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.44$, $R = 0.667$, $F = 9.17$, $p = 0.009$)

для Миколаївської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.6109 - 0.0474 \log Y(0) - 0.0419 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0189 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.4$, $R = 0.63$, $F = 19.47$, $p = 0.001$)

для Рівненської області:

$$\log \left[\frac{Y(T)}{Y(0)} \right] = 0.3563 - 0.0163 \log Y(0) - 0.0903 \cos \frac{2\pi}{3}t + 0.0462 \sin \frac{2\pi}{3}t + \varepsilon_i$$

($R^2 = 0.42$, $R = 0.65$, $F = 10.19$, $p = 0.007$)

Таблиця 3. Результати групування регіонів

Область (регіон)	Кластер регіонів за рівнем соціально-економічного розвитку (СЕР)	Кластер регіонів за рівнем ділової активності на зовнішніх ринках	Кластер регіонів за глибиною спаду в період кризового розвитку
АРК	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Вінницька	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Волинська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Дніпропетровська	Кластер 1	Кластер 1	Кластер 1
Донецька	Кластер 1	Кластер 1	Кластер 1
Житомирська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 1
Закарпатська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 1
Запорізька	Кластер 1	Кластер 1	Кластер 1
Івано-Франківська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Київська	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 2
Кіровоградська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Луганська	Кластер 1	Кластер 1	Кластер 1
Львівська	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 2
Миколаївська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Одеська	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 2
Полтавська	Кластер 1	Кластер 1	Кластер 1
Ровенська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Сумська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Тернопільська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Харківська	Кластер 1	Кластер 2	Кластер 2
Херсонська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Хмельницька	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Черкаська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Чернівецька	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2
Чернігівська	Кластер 2	Кластер 2	Кластер 2

Умовні позначки:

	Кластер регіонів з високим рівнем СЕР	Кластер регіонів з високим рівнем ділової активності на зовнішніх ринках	Кластер регіонів з високою глибиною спаду
Кластер 1	Кластер регіонів з низьким рівнем СЕР	Кластер регіонів з низьким рівнем ділової активності на зовнішніх ринках	Кластер регіонів з низькою глибиною спаду
Кластер 2			

Отримані результати дозволяють дійти висновку про досить сильний вплив циклоутворень на економічну динаміку регіонів. Оцінка темпу конвергенції з урахуванням фактору циклічності розвитку здійснювалася на основі моделі умовної конвергенції:

$$\ln\left(\frac{Y_{it}}{Y_{i,t-1}}\right) = \alpha_{oi} + \alpha_1 \cos\left(\frac{2\pi}{T}(t-1)\right) + \alpha_2 \sin\left(\frac{2\pi}{T}(t-1)\right) + \beta \ln Y_{i,t-1} + \varepsilon_{it}$$

Результати оцінки параметрів моделі наведено в табл. 4.

Таблиця 4. Оцінка темпу конвергенції з урахуванням фактору циклічності розвитку

Область (регіон)	Значення параметра				Значення критерію Стьюдента	Коефіцієнт детермінації
	α_{oi}	α_1	α_2	β		
АРК	0.498500	-0.083707	0.008981	-0.033507	$t_b = -3.648878$	0.312109
Вінницька	0.503621					
Волинська	0.476636					
Дніпропетровська	0.513384					
Донецька	0.484968					
Житомирська	0.475138					
Закарпатська	0.494288					
Запорізька	0.481966					
Івано-Франківська	0.482008					
Київська	0.478212					
Кіровоградська	0.476446					
Луганська	0.536195					
Львівська	0.519427					
Миколаївська	0.482595					
Одеська	0.480487					
Полтавська	0.487239					
Рівненська	0.481958					
Сумська	0.507479					
Тернопільська	0.499718					
Харківська	0.492431					
Херсонська	0.501724					
Хмельницька	0.507080					
Черкаська	0.521144					
Чернівецька	0.473814					
Чернігівська	0.468798					

Як видно з табл. 4, темп довгострокової конвергенції оцінюється на рівні 3%, що підтверджує результати, наведені в табл. 2. Короткостроковий темп конвергенції, пов'язаний із впливом факторів циклічного розвитку, оцінюється на рівні 30% для групи регіонів з високим рівнем соціально-економічного розвитку, 45% для групи регіонів з низьким рівнем соціально-економічного розвитку.

Висновки. Таким чином, реалізація моделей оцінки впливу фактора циклоутворень на конвергентно-дивергентну динаміку розвитку регіонів показала досить високу чутливість економічних індикаторів регіональних систем до впливу зовнішніх «шоків», наявність просторової кластеризації реакцій на зовнішні «шоки». Це свідчить про необхідність формування диференційованих стратегій згладжування впливу зовнішніх «шоків» на економічну динаміку.

1. Александрова А. *Неравномерность развития муниципальных образований* / А. Александрова, Е. Гришина // *Вопросы экономики*. – 2008. – № 8.

2. Иодчин А. А. *Эконометрическое моделирование межрегиональной конвергенции: автореф. дисс. ... канд. экон. наук* / А. А. Иодчин. – Москва: МГУ, 2007.

3. Коломак Е. А. *Неоднородность развития регионов России: динамика и межрегиональные эффекты* / Е. А. Коломак // *Модернизация экономики и глобализация: сб. по итогам 9 Междунар. науч. конф. "Модернизация экономики и глобализация"*; отв. ред. Е. Г. Ясин. – М.: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2009.

4. Латышева М. А. *Эконометрическое моделирование неравенства социально-экономического развития регионов: дисс. ... канд. экон. наук: 08.00.13* / М. А. Латышева. – Воронеж, 2010.

5. Лук'яненко І. Г. *Системне моделювання показників бюджетної системи України* / І. Г. Лук'яненко. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2004.

6. *Экономико-географические и институциональные аспекты экономического роста в регионах* / Консорциум по вопр. приклад. экон. исслед., Канадское агентство по международ. развитию [и др.]; [О. Луговой и др.]. – М.: ИЭПП, 2007.

7. *The Rise and Fall of Spatial Inequalities in France: A Longrun Perspective [Electronic resource]* / P.-P. Combes, M. Lafourcade, J.-F. Thisse, J.-C. Toutain. – Mode of access: <http://www.econ.kuleuven.be/VIVES/oudesite/presentaties/200902thissedp7017.pdf>

8. Lopez-Rodriguez J. *Regional Convergence in the European Union: Results from a Panel Data Model* / J. Lopez-Rodriguez // *Economics Bulletin*. – 2008. – Vol. 18. – № 2.

УДК 330.34

Кінаш І. П.,

*д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту і адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ*

Савчук Л. М.,

*асистент, кафедра соціальної медицини, економіки охорони здоров'я
та медичного правознавства,
Івано-Франківський національний медичний університет, м. Івано-Франківськ*

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Стаття містить аналіз актуальних проблем сфери охорони здоров'я України. Досліджено, що сучасний етап розвитку характеризується зменшенням кількості населення і зростанням показників його захворюваності. Проаналізовано показник уперше зареєстрованих випадків захворювань серед дорослих та дітей. З'ясовано класи хвороб та територіальні відмінності захворюваності. Виявлено наступні тенденції: зростання кількості новонароджених зі спадковою патологією; розпад тілесних, психічних, енергетичних потенціалів у дітей. Акцентовано увагу на загрозу населенню від ВІЛ інфікованих, хворих на СНІД та туберкульоз. Запропоновано першочергові заходи, направлені на зміцнення здоров'я.

Ключові слова: стан здоров'я населення, показники захворюваності, ВІЛ-інфекція, туберкульоз, заклади охорони здоров'я, центри профілактики.

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СФЕРЫ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ УКРАИНЫ

Кинаш И. П., Савчук Л. М.

Статья содержит анализ актуальных проблем сферы здравоохранения Украины. Доказано, что современный этап развития характеризуется уменьшением количества населения и ростом показателей его заболеваемости. Проанализирован показатель впервые зарегистрированных случаев заболеваний среди взрослых и детей. Выявлены классы болезней и территориальные различия заболеваемости. Выявлены следующие тенденции: рост количества новорожденных с наследственной патологией; распад телесных, психических, энергетических потенциалов у детей. Акцентировано внимание на угрозу населению от ВИЧ инфицированных, больных СПИДОМ и туберкулезом. Предложены первоочередные меры, направленные на укрепление здоровья.

Ключевые слова: состояние здоровья населения, показатели заболеваемости, ВИЧ-инфекция, туберкулез, учреждения здравоохранения, центры профилактики.

ACTUAL PROBLEMS IN THE SPHERE OF HEALTH OF UKRAINE

Kinash I., Savchuk L.

The article includes analysis of topical problems in the sphere of healthcare of Ukraine. It was found that the health status of the population is at a very low level. It is proved that the current stage of development is characterized by population decline and increase in its incidence. We analyzed the rate of newly registered cases among adults and children. The classes of diseases and regional differences in the incidence were clarified. Revealed the following trends: growth in the number of newborns with genetic disorders; the decay of bodily, mental, energy potentials in children. The analysis showed that the incidence of asthma is higher in areas where adverse ecological environment is where the less available medical care. The attention was focused on the threat to the population, caused by the presence of HIV infected, AIDS patients and tuberculosis patients. A big social problem in Ukraine the prevalence of HIV among the population aged 15-49 years. It was found that this rate is the highest in Europe and the CIS. It was found that the rates of infection are rising with the decline in living standards of the population. Immediate measures aimed at improving the health was proposed.

Keywords: *the health status of the population, indicators of incidence, HIV, tuberculosis, health institutions, the center for the prevention.*

Постановка проблеми Найвищою цінністю демократичної правової держави є людина, її життя та здоров'я. У документах Всесвітньої організації охорони здоров'я – здоров'я характеризують як стан повного фізичного, духовного і соціального благополуччя і наголошується, що володіння найвищим досягнутим рівнем здоров'я є одним із основних прав кожної людини. Від стану здоров'я та фізичного розвитку залежить можливість участі людини у певних видах трудової діяльності, її продуктивність праці.

Аналіз останніх досягнень та публікацій Проблемам сфери охорони здоров'я в Україні присвячено чимало праць науковців, серед них – Д. Дячук, Л. Підгорна [4], В. Князевич, Я. Радиш, Н. Васюк [2], В. Куценко [3], Т. Носулич [6], Н. Кризіна, В. Лехан, Г. Слабкий, М. Шевченко [5] та ін. Водночас, незважаючи на значне коло досліджень вчених, можна стверджувати, що поки що не запропоновано дієвого механізму запобігання та нейтралізації реальних та потенційних загроз здоров'ю населення. Серед останніх – хвороби, що зумовлюють зниження показників здоров'я.

Мета статті. Дан аналіз стану здоров'я населення держави та виявити основні проблеми.

Основні результати дослідження. В Україні стан здоров'я населення знаходиться на дуже низькому рівні. Лише 24 % громадян, за власним визначенням, є фактично здоровими. Підтвердженням цього є високі показники захворюваності. Так, якщо у 1990 р. уперше зареєстрованих випадків захворювань становили 32,2 млн., 2005 р. – 32,9 млн., то вже у 2013 р. – 31,0 млн. [1]. І це при тому, що кількість населення в Україні за цей період зменшилась

майже на 5 млн. Іншими словами, характерною ознакою сьогодення, є з одного боку, зменшення кількості населення, а з іншого – зростання показників його захворюваності. Високі темпи зростання характерні і для показника в розрахунку на 100 тис. населення (рис.1).

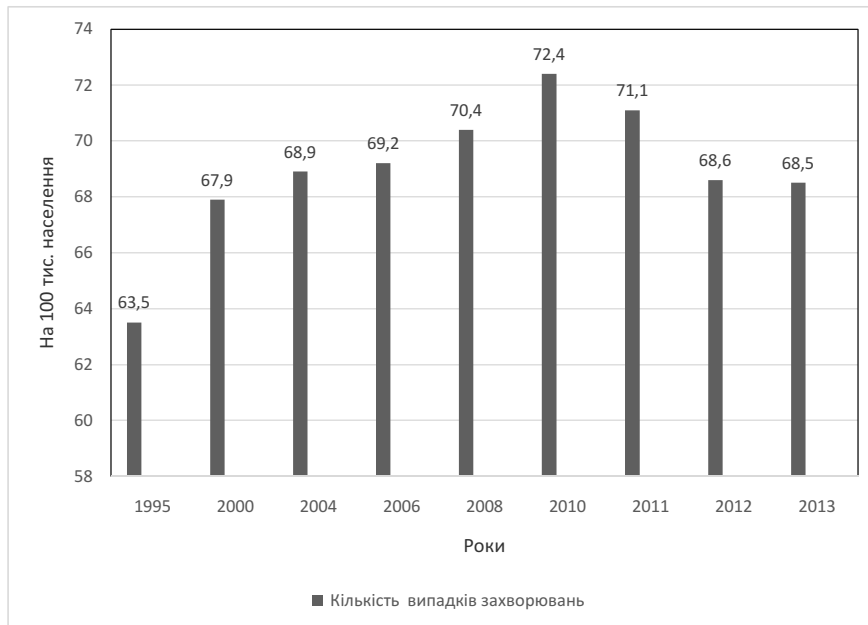

Рис. 1. Динаміка кількості уперше зареєстрованих випадків захворювань на 100 тис. населення

Джерело: [1].

Викликає тривогу висока захворюваність дітей віком від 0-17 років. Так, якщо у 2005 р. за показником уперше зареєстрованих випадків захворювань на 100 тис. осіб дітей аналогічного віку їх кількість склала 12,7 млн., то вже у 2013 р. 13,9 млн. Серед цієї категорії поширеним є класи хвороб органів дихання. Для порівняння зазначимо, що якщо в цілому на 100 тис. населення ці захворювання становили у 2013 р. 29337, то серед дітей зазначеної вище категорії - 91981, тобто більше, ніж втричі. Нині різко зростає кількість новонароджених зі спадковою патологією. За час навчання у школі кількість здорових дітей зменшується в 4-5 разів. Лише 6-8 % випускників середньої школи можуть вважати себе здоровими, 50 % мають морфофункціональну патологію, 42 % - хронічні захворювання. Кількість низькорослих у молодому поколінні виросла останнім часом у 29 разів [4]. Спеціалісти вважають, що в Україні прогресує захворюваність від покоління до покоління. Тобто спостерігається тенденція дегенерації, розпад тілесних, психічних, енергетичних потенціалів.

В Україні спостерігаються територіальні відмінності захворюваності. Наприклад, серед дорослих віком 18 років і старші новоутворення із кожних 100 тис. населення відповідного віку в Києві у 2014 році становило 1379, у Дніпропетровській області – 1644, у Чернівецькій – 721, Тернопільській області – 638 при середньоукраїнському показнику 956. Хвороби нервової системи в Київській області – 575, Чернігівській – 354, Запорізькій – 236, Закарпатській – 288 на 100 тис. населення.

Матеріали досліджень свідчать, що захворюваність дітей вища у областях, де несприятливим є екологічне середовище, де менш доступна медична допомога. Так, серед дітей від народження до 14 років середній показник захворюваності по Україні складає 130 дітей на 100 тис. населення. Найвищим цей показник є у Черкаській – 161, Київській та Івано-Франківській – 160, Запорізькій – 146 випадків [1].

Великою загрозою для населення держави є ВІЛ-інфекція. Серед ВІЛ-інфікованих в Україні нині особи віком 15-49 років становлять 73,3 % . Слід зазначити, що дослідження цієї патології в Україні розпочалися у 1987 р. До 1995 р. епідемія характеризувалася одиничними випадками інфікування переважно серед іноземних громадян. У подальшому серед ВІЛ-інфікованих майже половину становили громадяни України, серед яких більше 55 % - чоловіки. За даними експертів ВООЗ Україна за темпами поширення ВІЛ серед жителів віком 15-49 років має найвищий показник інфікування в Європі та країнах СНД. Нині це велика соціальна проблема. Кількість ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД в Україні зростає швидкими темпами (рис. 2).

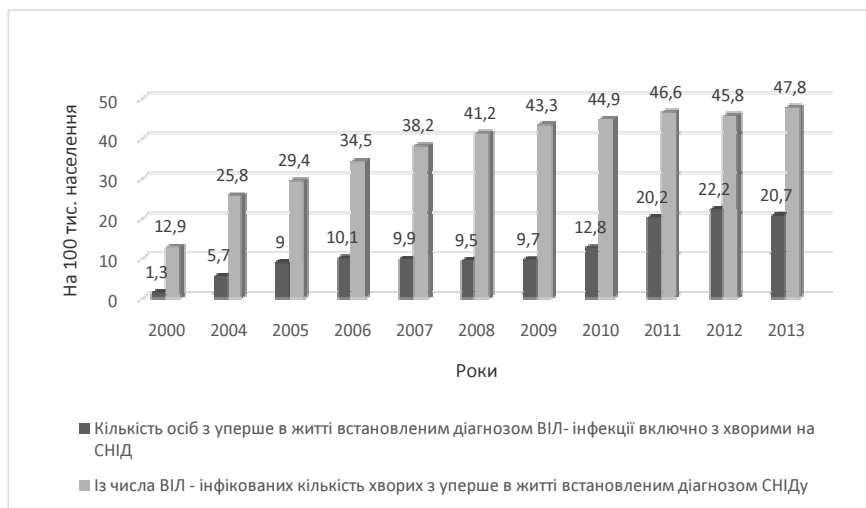

Рис. 2. Динаміка кількості ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД в Україні

Джерело: [1].

Поширенню ВІЛ-інфекції в Україні сприяють: ін'єкційне вживання наркотиків та небезпечна статеву поведінка. Так, за даними Українського центру профілактики і боротьби зі СНІДом, серед ВІЛ-інфікованих майже дві третини становлять споживачі наркотиків [8]. За даними досліджень половина ВІЛ-інфікованих помирає впродовж перших 19 років. Економічні наслідки для економіки країни є вкрай негативними: невиходи на роботу, плінність кадрів, недостатня кваліфікація кадрів та ін.

З метою зменшення рівня захворюваності на ВІЛ/СНІД в Україні сформовано систему протидії поширення цих недуг, зокрема крім Українського центру профілактики і боротьби зі СНІДом, створено регіональні центри СНІДу. Так, у Києві відкрито новий центр інтегрованої допомоги ВІЛ-інфікованим та хворим на СНІД. Він включає кабінет лікаря інфекціоніста, кабінет соціального супроводу, кабінет "Довіра". У результаті діяльності на основі такого підходу значно підвищено рівень виявлення ВІЛ-інфекції у столиці, а також спонукала більшу кількість людей пройти обстеження та отримати консультацію [8].

Не менш гострою в Україні є проблема захворюваності на туберкульоз. Якщо у 2010 р., кількість хворих на активний туберкульоз на 100 тис. населення склав 68,5, то вже на початок 2014 р. - 105,2. Тут теж спостерігається територіальні відмінності захворюваності. У Херсонській області даний показник складає 144,3; Луганській - 134,7; Миколаївській - 130,7. Найменшим цей показник є в Івано-Франківській та Хмельницькій областях. Зростанню захворюваності на туберкульоз сприяє вимушена міграція, масові переміщення людей, спричинені війною, конфліктами чи стихійним лихом. Практика свідчить, що темпи захворюваності на туберкульоз зростають зі зниженням життєвого рівня населення. Поширенню такої хвороби сприяє:

- тіснота, духота, вогкість, скупчення населення, що характерно для життя незаможних верств, які збільшують ймовірність первинного зараження;
- паління, алкоголізм, стрес та інші свідчення соціальної невлаштованості, що знижують опірність організму;
- неспроможність незаможних верств населення придбати необхідні для лікування протитуберкульозні препарати.

Висновки. Таким чином, в Україні спостерігається висока захворюваність населення. Першочерговими заходами в сфері охорони здоров'я повинно стати: формування нової державної політики у сфері охорони здоров'я; оцінка можливих наслідків сьогоденної економічної та соціальної політики, їх вплив на стан народонаселення. На зміцнення здоров'я має бути спрямована діяльність не лише закладів охорони здоров'я, а і сфери фармації, сервісні послуги в медичній сфері, медична допомога, обсяг і якість медичних послуг. Оскільки фізично і психічно здорові люди мають більше можливостей для самовдосконалення, для роботи на користь своєї вітчизни, для народження здорових дітей, що в перспективі створить міцний фундамент для розбудови національної економіки. Перспективи подальших досліджень повинні бути

спрямовані на пошук дієвого механізму запобігання та нейтралізації реальних та потенційних загроз здоров'ю населення країни.

1. *Заклади охорони здоров'я та захворюваності населення України у 2014 році: [стат. бюл.]. - К.: Держ. ком. стат. України, 2015.*
2. *Князевич В. М. Державна політика України в галузі охорони здоров'я як організаційно-нормативна система владних дій та управлінських рішень / В. М. Князевич, Я. Ф. Радиш, Н. О. Васюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 7.*
3. *Кризина Н. П. Характеристика мережі закладів охорони здоров'я та основні показники її діяльності / Н. П. Кризина, Д. Д. Дячук, Л. М. Підгорна // Щорічна доповідь про результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2010 рік: [монографія] / за ред. О. В. Аніщенко. – К., 2011.*
4. *Куценко В. І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / Куценко В. І., Удовиченко В. П. – Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2010.*
5. *Лехан В. М. Система управління первинною медико-санітарною допомогою на рівні сільського району / В. М. Лехан [та ін.] // Нововведення. – 2011. – № 34-35.*
6. *Носулич Т. М. Наукові підходи до висчення системи охорони здоров'я з позиції сталого розвитку / Т. М. Носулич // Сталый розвиток економіки. – 2013. – № 4.*
7. *Радиш Я. Діяльність закладів охорони здоров'я в контексті реформування державного управління галуззю / Я. Радиш // Науково-інформаційний вісник з державного управління. – 2014. – № 2.*
8. *Український центр профілактики та боротьби зі СНІДом. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dssz.gov.ua/index.php/vzaemodiya-z-partnerami/spivpracya-z-instituciyamy/centr-z-profilaktyky>*

УДК 330.322

Гуткевич С. О.,

д.е.н., професор, зав. кафедри міжнародної економіки,
Національний університет харчових технологій, м. Київ

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК АГРАРНОГО СЕКТОРУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Дано аналіз проектів розвитку аграрного сектору економіки. Головні цілі інвестиційних проектів повинні сприяти активізації інвестиційної діяльності в країні, тому що дані проекти мають національне і галузеве значення. Системні проекти спрямовані на проведення реформ в економіці країни, мають велике значення для економіки країни. Галузеві проекти й повинні сприяти проведенню економічних перетворень в окремих галузях та на підприємствах. Пропонується моделювання процесу інвестування аграрного сектору.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний процес, пріоритетні напрями, реформування, аграрний сектор, моделювання, розвиток.

ИНВЕСТИЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ АГРАРНОГО СЕКТОРА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ

Гуткевич С. А.

Дан анализ проектного развития аграрного сектора экономики. Основные цели проектов должны способствовать активизации инвестиционной деятельности в стране, так как данные проекты имеют национальное и отраслевое значение. Системные проекты направлены на проведение реформ в экономике страны, имеют большое значение для экономики страны. Отраслевые проекты и должны способствовать проведению экономических преобразований в отдельных отраслях и на предприятиях. Предлагается моделирование процесса инвестирования аграрного сектора.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционный процесс, приоритетные направления, реформирование, аграрный сектор, моделирование, развитие.

INVESTMENT DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR IN MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Gutkevych S.

The concepts of project development of agrarian sector are concerned. Main project goals are important for brunch and country. These goals should active investment activity in the state. Systems projects are directed on the reformation in economy of the country. Brunch projects are

to contribute the economic changes in brunches and enterprises. We suggest modeling the process of agrarian sector investment development. In modern conditions of economic development is an important issue stimulate investment for the development of industries. Implementation of the new concept of investment policy is due to the radicalization of economic decision-making system in the largest social tension and the need for quick economic return on investment. Research of the investment process showed that the economy development is based on the systemic and sectorial targeted investment projects.

Keywords: investment, investment process, prioritize directions, agrarian sector, modeling, development.

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку економіки важливим є питання активізації інвестиційної діяльності для розвитку галузей економіки. Реалізація нової концепції інвестиційної політики обумовлено системою радикалізації господарських рішень у сфері найбільшої соціальної напруженості і необхідності швидкої економічної віддачі інвестицій. Дослідження інвестиційного процесу показало, що розвиток економіки здійснюється на основі системних і галузевих цільових інвестиційних проєктів.

Аналіз досліджень та публікацій. Питаннями розвитку економіки на макро- і мікрорівнях, включаючи питання інвестиційного розвитку займається багато вчених. В аграрному секторі це є об'єктом досліджень академіка Саблука П. Т. [4], професорів Коденської М. Ю. [1], Корінька М. Д. [2], Пріб К. А. [5] та інших. Як показав аналіз, в наукових дослідженнях недостатньо повно розглядаються організації інвестиційного розвитку в галузях економіки.

Мета статті полягає в тому, щоб показати організацію інвестиційного процесу на основі моделювання інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки.

Основні результати дослідження. Інвестиційні проєкти мають різні цілі та напрями. Системні проєкти пов'язані з проведенням економічних реформ в економіці країни, у тому числі на реформування державного сектора, структурні зміни в галузях і секторах економіки.

Проєкти галузевого або цільового напрямку сприяють розвитку окремих галузей або їх секторів. Аналіз показав, що системні проєкти можна розглядати як інвестиційні програми країни. Вони характеризуються як масштабні, довгострокові, комплексні і направлені на реформування економіки в цілому та визначають розвиток галузей. Дані проєкти мають загальнодержавний, національний масштаб і відповідно фінансуються Світовим банком і спрямовані на:

- реформування правової бази;
- реформи фінансового сектора;
- проведення ключових економічних реформ в аграрному секторі;
- земельну реформу та інші.

Інвестиційні галузеві цільові проекти конкретизують системні проекти на регіональному рівні за галузевим принципом. Вони розробляються з урахуванням загальної соціально-економічної ситуації в регіоні, що дозволяє визначити орієнтири і пріоритети для інвестиційного процесу, включаючи і аграрний сектор економіки. Аналіз інвестиційного процесу у аграрному секторі показує його залежність від багатьох зовнішніх чинників, що негативно впливають на його розвиток.

На сучасному етапі розвитку держава не має можливості істотно підтримати товаровиробників. В той же час, як показав аналіз, відсутність еквівалентного обміну продукції сільського господарства і промисловості зумовило порушення вимог економічних законів, в першу чергу закону вартості. Внаслідок цього виникла невідповідність суспільно необхідних витрат праці і цін на продукцію промисловості і сільського господарства, порушилися міжгалузеві господарські зв'язки, також недостатньо матеріально-технічне постачання аграрного середовища, збільшився рівень ризику галузі, що позначилося на її інвестиційній привабливості та пріоритетності.

Показники аналізу зовнішніх факторів, які впливають на інвестиційний процес: інфляція, порушення господарських зв'язків, фінансово-кредитні відносини, скорочення надходження інвестицій та інші зумовило в аграрній галузі кризу інвестиційного процесу. Тому для забезпечення стабілізації ситуації в агропромисловому комплексі необхідно на основі інвестиційної привабливості та пріоритетності істотно змінити державну економічну програму розвитку регіонів країни. За даними дослідження, з урахуванням світової економічної практики і національної специфіки організації аграрного сектора економіки пропонується теоретична модель основ розвитку аграрного сектора економіки (рис. 1), яка передбачує зміну стану об'єкта по етапах розвитку.

Реформування аграрної сфери як перший етап припускає необхідність вдосконалення внутрішньогосподарських економічних відносин в аграрних підприємствах і розвиток індивідуальних форм господарювання.

В аграрній сфері реформування повинно ґрунтуватися на таких напрямках, як наявність господаря – власника, створення сприятливих економічних умов на ринку, активізація внутрішніх резервів для підвищення ефективності виробництва.

Це дозволяє забезпечити на основі державних гарантій захисту і підтримки всіх виробничих структур господарювання, вільне кооперування праці і капіталу та створення на цій основі різних типів підприємств і різноманітних форм господарювання. Реформаційні процеси будуть сприяти пошуку і визначенню власника-аграрія та побудови навколо нього системи економічних відносин, в тому числі формування інвестиційного капіталу.

На другому етапі необхідно створення єдиних економічних умов і правил для всіх об'єктів і суб'єктів діяльності. Це важливий елемент сфери розвитку, що сприяє побудові системи економічних відносин навколо власника.

Внаслідок обмеженості інвестиційних ресурсів одним з основних завдань держави є визначення пріоритетних об'єктів інвестування. Для підвищення інвестиційної привабливості в окремих регіонах на основі єдиних для них економічних правил можливе створення спеціальних вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку. Причини низької ефективності вільних економічних зон і територій пріоритетного розвитку пов'язані із нестабільністю законодавства, недостатнім рівнем розвитку інфраструктури (транспорт, телекомунікації), поширення практики "зловживання пільгами". Так як, зареєстровані в вільних економічних зонах підприємства можуть безмитно ввозити продукцію і здійснювати незначний, переважно, завершальний етап виробництва товарів, що сприяє можливій частковій або повній монополізації окремих ринків.

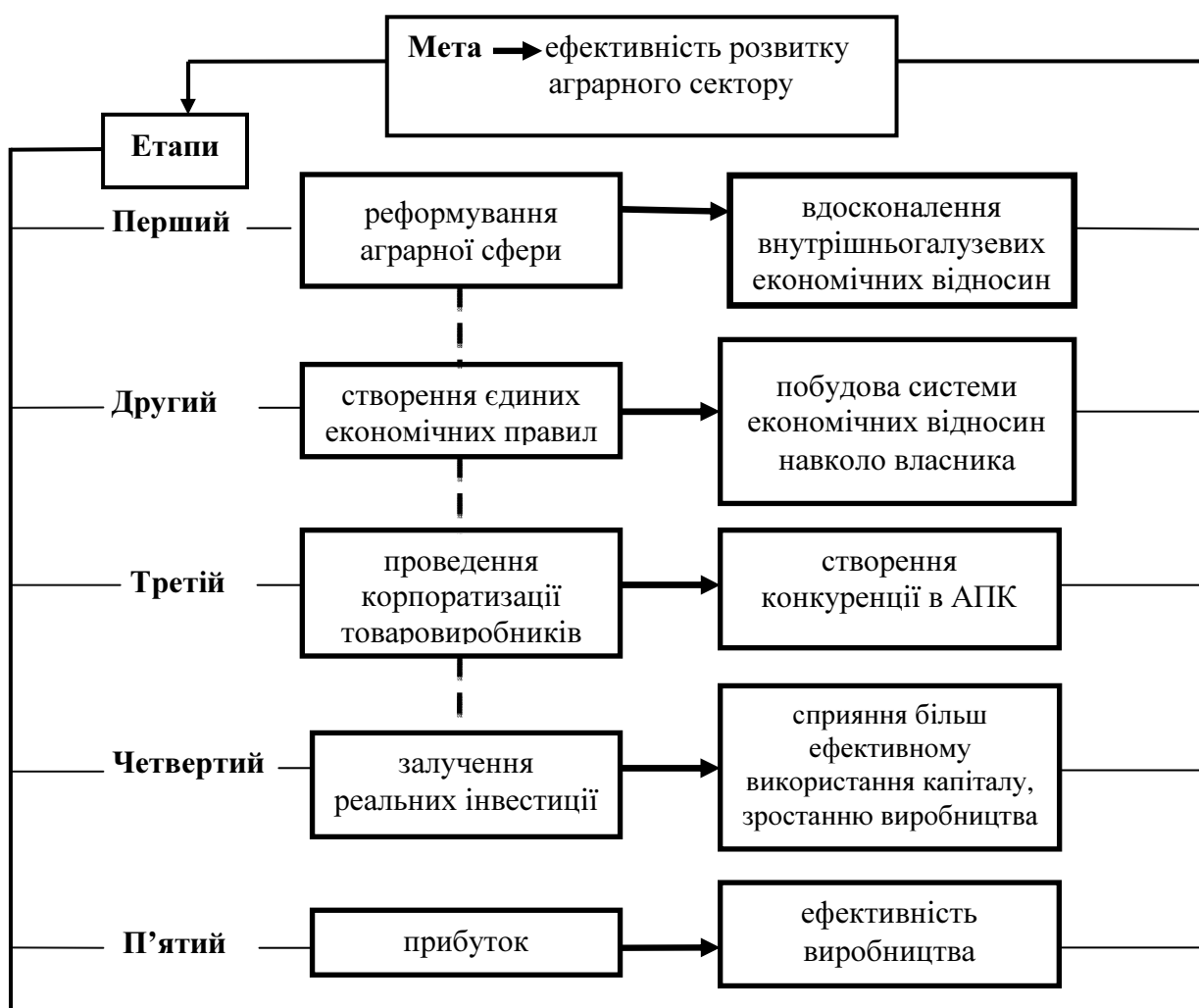

Рис. 1. Моделювання процесу інвестиційного розвитку аграрного сектору

Світовий досвід розвитку економіки показує, що держава впливає на неї за допомогою економічних важелів, які передбачають:

–формування правової основи економічної інвестиційної діяльності;

–забезпечення конкуренції як умови економічного прогресу для розвитку національної економіки;

–перерозподіл стабільності на макрорівні, тобто згладжування або усунення економічних коливань.

В сучасних умовах держава, істотно впливає на розвиток галузей економіки і виконує свою основну функцію: захищає ринок від монополізму переробних, постачальницьких, торгових галузей, що мають більше прав і можливостей лідерства на ринку.

Створення єдиних економічних правил для підприємств і агропромислового комплексу буде сприяти і відповідати принципу більш рівномірного розподілу економічних результатів в системі: виробництво - зберігання - закупівля - переробка - реалізація, поставивши всіх суб'єктів в однакові умови. Стратегічні економічні рішення у здійсненні аграрної реформи передбачають вирішення таких питань, як розробка механізму ринку власності, включаючи ринок земель, визначивши роль і значення сільськогосподарських товаровиробників в акціонуванні підприємств агропромислового комплексу; підтримку державою сільських виробників продукції.

Процес становлення приватного сектору має такі передумови, як:

–по-перше, наявність суб'єктів приватного підприємництва, для ефективного використання його переваг та можливостей;

–по-друге, створення в суспільстві відповідного політичного і соціально - психологічного клімату;

–по-третє, активність нації і надання державою найбільшого сприяння становленню приватної власності;

–по-четверте, вдосконалення правових основ для ефективного виконання функції забезпечення і дотримання всіма державними установами для захисту інтересів власників.

Третій етап є найбільш відповідальним і складним, так як враховує основні положення попередніх двох етапів. Це можливе створення професійних об'єднань товаровиробників, що передбачають координацію та інтеграцію діяльності в системі виробництво - переробка - реалізація сільськогосподарської продукції. Якщо виробниче об'єднання є однією з форм організації та управління виробництвом, то професійне об'єднання товаровиробників – це спеціалізоване виробництво, що включає і переробку продукції до отримання товару і його реалізацію.

Єдиний ринковий комплекс охоплює сільськогосподарські, закупівельні, переробні, обслуговуючі, постачальницькі, торгуючі організації на мікро- і макрорівнях, а всі члени об'єднання зберігають повну юридичну і господарську самостійність. Створення професійних об'єднань товаровиробників – це процес корпоратизації, оскільки об'єднання припускає корпоративні інтереси: відокремлені, вузькогрупові, галузеві. Підприємства агропромислового комплексу можуть бути перетворені в корпоративні форми господарювання, у тому числі кооперативні або орендні підприємства. У створення даних

підприємств-об'єктів був вкладений певний капітал і його слід більш ефективно використовувати.

Корпоративна форма господарювання в аграрному секторі передбачає створення кооперативів сільгоспвиробників, який може забезпечувати сільгоспвиробників – учасників кооперативу послугами, необхідними для їхньої діяльності – це:

- постачання засобів виробництва для учасників кооперативів;
- послуги по механізації, тобто спільне використання техніки, придбаної і наданої в оренду;
- переробка та реалізація виробленої продукції учасниками кооперативу і реалізація їхньої продукції;
- збут і реалізація – продаж продукції учасників на вигідних умовах.

Підприємства агропромислового комплексу можуть мати кооперативні форми господарювання, у тому числі, кооперативи чи орендні підприємства. У створенні даних підприємств, як об'єктів, вкладений капітал і його варто більш ефективно використовувати.

Нормальний розвиток виробництва визначається ефективністю розширення відтворення капіталу, пов'язаних з фізичним зносом чи моральним старінням засобів виробництва.

Досвід закордонних і вітчизняних інвесторів показав, що вкладання засобів у реальні об'єкти інвестування забезпечують інфляційний захист інвестицій.

Підприємницька діяльність спрямована на одержання інвестором запланованих доходів, то для нього важливою буде не тільки економічна ефективність, але й фінансова заможність реципієнта. Сучасне підприємництво потребує знання усіх фінансово-економічних сторін процесу інвестування. Створення професійних об'єднань товаровиробників пов'язано з плануванням інвестиційної діяльності. Усі учасники інвестиційного процесу зацікавлені в ефективності проекту, його реальності, тому складається бізнес-план як основа інвестиційного проекту, розглядаються інвестиційний проект і програма, у яку він входить, а також питання його експлуатації.

На четвертому етапі розвитку аграрного сектору обґрунтовуються питання форми інвестицій і інвестиційних проектів, що залежать від типу інвестора. /Тип інвестора – це фінансово-кредитні підприємства/. Виходячи з того, що відповідно до форм інвестицій і типів інвесторів інвестиційні проекти класифікують як реальні і фінансові, підприємства, як об'єкти інвестування потребують реальних інвестиційних проектів та інвестицій.

Інтенсивне інвестування сприяє підвищенню якості використовуваного капіталу на основі реорганізації чи технічного переозброєння підприємства, підвищення рівня професіоналізму персоналу, створення нових робочих місць, ріст рівня оплати праці в період експлуатації проекту. Інтенсивний розвиток дозволяє отримувати додатковий прибуток при підвищенні якості використання інвестицій.

Збільшення обсягу капіталу повинно бути оптимізовано з урахуванням граничної ефективності інвестицій, тому що при розширенні обсягу інвестицій вводяться менш вигідні проекти.

П'ятий етап передбачає досягнення інвестором його основної мети: одержання прибутку. Розмір прибутку можна визначити як відсоток від інвестиційних витрат, що називають прибутковістю інвестицій або рівнем прибутковості.

Прибутковість інвестицій може бути різною в залежності від виду діяльності, розміру підприємства, чи інших факторів. Але існує загальна закономірність збільшення обсягу інвестицій. Гранична ефективність інвестицій залежить від рівня прибутковості, обсягу інвестицій і якості їхнього використання. Існує зворотній зв'язок: росте кількість вкладень, знижується прибутковість чи кількість одержуваних від якої-небудь діяльності доходів. Це пояснюється дією загального закону граничної продуктивності факторів виробництва, що знижується.

Будь-яке підприємство має можливості одержання переваг від інвестиційної діяльності, які будуть сприяти збільшенню прибутку. Дослідження розподілу або використання прибутку підприємства дозволяє виділити такі основні напрями, як плата відсотків за користування кредитом, плата за землю, податок на прибуток підприємства, пенсійне і соціальне страхування, оплата дивідендів, відрахування на збільшення власного капіталу, частина податків надходить у державний бюджет. Платежі в бюджет складають приблизно четверту частину отриманого прибутку. Розподіл чистого прибутку здійснюється по визначених статтях. Так як це прибуток після виплати платежів у бюджет, ця частина прибутку використовується на інвестиційні цілі, тобто на розвиток виробництва, галузі, регіону.

Регулювання виробництва й інвестиційної діяльності підприємств є однією з функцій фіскальної системи.

Держава, надаючи податкові пільги, може зробити більш пріоритетними і привабливими виробництво визначених видів виробництва, стимулюючи інноваційну діяльність підприємства.

Недостатньо, щоб вкладені інвестиції просто приносили прибуток, вони повинні бути найбільш ефективними. Очікуваний прибуток є орієнтиром інвестиційного процесу і свідчить про якість управління інвестиційним процесом.

Висновки. На сучасному етапі напрями державної інвестиційної політики можуть змінюватися в залежності від економічної ситуації в країні. Для розвитку інвестиційної діяльності необхідна чітка інвестиційна політика держави, яка включає розробку законодавства стосовно правових, економічних і соціальних умов, дія через інструменти державного впливу на структуру і обсяги інвестицій, напрями їх використання, джерела надходжень. Необхідна державна політика, яка реально буде сприяти росту об'ємів фінансування аграрного сектору економіки.

1. Коденська М. Ю. Стратегічні напрями інвестиційного забезпечення конкурентоспроможного аграрно-промислового виробництва / М. Ю. Коденська // Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2013.
2. Корінько М. Д. Диверсифікація: теоретичні та методологічні основи: [монографія] / М. Д. Корінько. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007.
3. Модель розвитку галузей економіки України: [монографія] / За ред. С. О. Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011.
4. Саблук П. Т. Світове і регіональне виробництво аграрної продукції: [монографія] / П. Т. Саблук, Г. А. Калієв. – К.: ННЦ ІАЕ. – 2008.
5. Пріб К. А. Інвестиційна складова управління розвитком підприємства / К. А. Пріб // Інтелект XXI. – 2015. - № 1.

УДК 330.341.1:629.5

Жукова О. Ю.,

викладач, Інститут післядипломної освіти,
Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова, м. Миколаїв

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК СУДНОБУДУВАННЯ У КООРДИНАТАХ ЖИТТЄВИХ МЕТАМОРФОЗ СИСТЕМИ

В статті уточнено відмінність підходів до періодизації життєвого циклу товару та системи. Охарактеризовано зміст фаз життєвого циклу з огляду на особливості галузі суднобудування. Подано аналіз забезпечення інноваціями усіх процесів життєвого циклу судна у країнах з розвинутою економікою. Визначено вектори інноваційного розвитку вітчизняного суднобудування.

Ключові слова: життєвий цикл, фази життєвого циклу, інновації, суднобудування, генерування ідей, інжиніринг, виробництво, практичне використання, рециклінг.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ СУДОСТРОЕНИЯ В КООРДИНАТАХ ЖИЗНЕННЫХ МЕТАМОРФОЗ СИСТЕМЫ

Жукова Е. Ю.

В статье уточнено различие подходов к периодизации жизненного цикла товара и системы. Охарактеризовано содержание фаз жизненного цикла с учётом особенностей отрасли судостроения. Дан анализ обеспечения инновациями всех процессов жизненного цикла судна в странах с развитой экономикой. Определены векторы инновационного развития отечественного судостроения.

Ключевые слова: жизненный цикл, фазы жизненного цикла, инновации, судостроение, генерирование идей, инжиниринг, производство, практическое использование, рециклінг.

INNOVATION DEVELOPMENT OF SHIPBUILDING IN COORDINATES OF SYSTEM LIFE METAMORPHOSIS

Zhukova E.

Difference between approaches to phasing of product and system lifecycle is specified. The sequence of product presence on the market is introduced. Graphic model of system life cycle is adduced. The content of life cycle phases is characterized with consideration of specificities of shipbuilding. The author's definition of engineering is given. The place of engineering in system life cycle is designated. Advantages of maritime clusters versus industry organization of shipbuilding are demonstrated. It was ascertained that in countries with developed economy innovations support all processes of ship life cycle. Directions of innovation development for

domestic shipbuilding were determined. Priority of environmental criteria for assessment of decision alternatives in system life cycle was emphasized. In the article researched the way of the concept of innovation implemented in life stages of shipbuilding products, this activity has recently made the object of national pride.

Keywords: *life cycle, phases of life cycle, innovations, shipbuilding, generation ideas, engineering, production, practical use, recycling.*

Постановка проблеми. Нова якість, якої набула економіка (щонайменше, провідних країн світу), накладає відбиток на бізнес-процеси, узагальнені теорією життєвого циклу. Широкому загалу відомий маркетинговий підхід до її інтерпретація. Він, нагадаємо:

– сконцентрований на метаморфозах, які відбуваються з продуктом від моменту його появи на ринку до остаточного згасання попиту;

– не залишає поза увагою фазу створення товару, розглядаючи її у контексті процедур, пов'язаних із оновленням фірмового асортименту через імплементацію інноваційних, модернізаційних або елімінаційних рішень. Йдеться про науково-дослідну, інжинірингову, технологічну підготовки виробництва і, власне, виготовлення: спочатку пілотних зразків, а потім й кількості, що задовольняє споживацькі потреби. Роботи, які виконуються на цьому етапі, значною мірою визначають позитивні якості інновації, її переваги в порівнянні з конкурентними аналогами.

Однак, ще у 2002 р. з'явився документ - «Проектування систем – Процеси життєвого циклу системи. Міжнародний стандарт ISO / IEC 15288: 2002», який запропонував відмінний від попереднього погляд на етапи життєвого циклу, але тепер вже - системи (продукту, послуги, проекту): від виникнення ідеї нововведення до припинення використання, безвідносно до причин, з яких воно відбулося.

Вважаємо за необхідне підкреслити, що підприємства, з яких складається морський господарський комплекс, мають справу із складними системами: від ферм, започаткованих для штучного вирощування біологічних організмів, туристично- та лікувально-рекреаційних центрів до суден, які складаються з більш ніж 10 млн. деталей та вузлів. Для порівняння: у літаках, на кшталт Airbus A 380, їх біля одного мільйона, а у найсучаснішому автомобілі – не більше 10 тис. [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З часу обнародування стандарту ISO / IEC 15288: 2002 пропозиції щодо концептуальної сегментації життєвого циклу зустрічаємо і в інших джерелах [2; 3; 4]. На основі аналізу все їхнє різноманіття укладається, з нашого погляду, у наступну послідовність і наведено на рис. 1.

Мета статті. Дослідити у який спосіб концепція інноваційного розвитку втілюється на етапах життєвого циклу продуктів суднобудування – виду діяльності, який ще не так давно складав предмет нашої національної гордості.

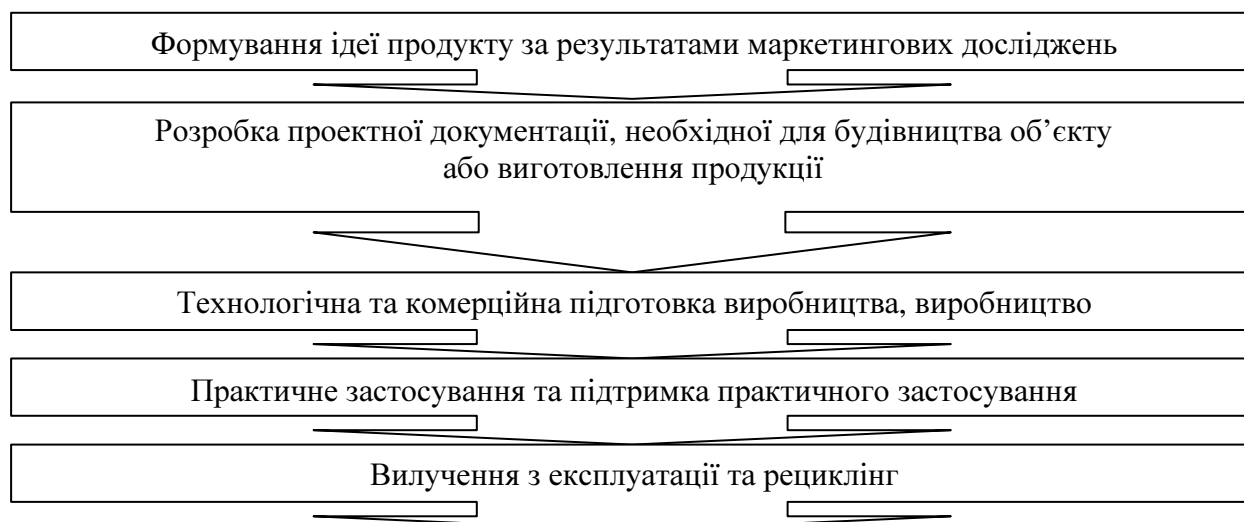

Рис. 1. Послідовність етапів життєвого циклу системи

Джерело: узагальнено за [2, 3, 4].

Основні результати дослідження. Як бачимо, усе починається із пошуку ідеї нововведення. Рушійним імпульсом для нього стають чинні або потенційні запити замовників. Щоб з'явилася нове судно мають бути визначені та узгоджені усіма зацікавленими сторонами його тип та призначення, вантажопідйомність чи пасажиромісткість, тип двигуна, швидкість ходу, район плавання, клас класифікаційного товариства, чисельність екіпажу, вимоги до загального розміщення, придатності до життя та техніці безпеки, ходові якості, суднове устаткування та системи, навігаційне обладнання, забезпечення екологічності.

З'являються ідеї інновацій і в результаті систематизації відповідних пропозицій на підприємстві та ззовні. Джерелами інформації в останньому випадку слугують: опитування споживачів та ділових партнерів, друковані матеріали (від періодики до фірмової реклами), маркетингові дослідження, спеціалізовані виставки та ярмарки, співробітники виробничих й дослідних підрозділів, винахідники і, звичайно, менеджмент. Подекуди вдаються до запровадження посту інноваційного менеджера, а на великих підприємствах утворюють відділ досліджень та розвитку. Опитування проведене консалтинговою фірмою Cargemini, яким було охоплено співробітників 260 організацій, засвідчило, що у 2012 р. 43 % з них мали у штатному розкладі відповідну посаду (у попередньому – десятьма відсотками менше) [5]. Крім генерування ідей нових товарів, вони координують діяльність фахівців, причетних до створення нововведень: дослідників, дизайнерів, конструкторів, технологів. Інноваційний менеджер з'ясовує перешкоди, які виникають при розв'язанні актуальних задач, прискорює розробку за рахунок мобілізації додаткових ресурсів або паралельного виконання тих чи інших робіт.

Особливе місце у створенні конкурентоспроможної продукції і, від так, у посиленні ринкових позицій усіх суб'єктів, причетних до її руху життєвим циклом, посідає

інжиніринг – економічні відносини з приводу надання інтелектуальних послуг замовникам проектної документації, необхідної для будівництва об'єкту або виготовлення продукції. Перебуваючи на позиціях системного підходу, робимо висновок, що інжиніринг, і це вкотре підтверджує його надзвичайно важливу інноваційну роль у життєвому циклі створеної системи, є одночасно складовою частиною відразу двох етапів: розробки нововведення та підготовки його виробництва.

Підставою для розгортання проектних робіт слугує технічне завдання. Відомі випадки коли для перевірки сумісності і здійсненності вимог технічного завдання, попереднього визначення основних елементів компоновки корпусу та перевірки можливостей його комплектації бажаним обладнанням, інжинірингове підприємство наполягає на розробці ще й технічної пропозиції. Йдеться про скорочений варіант проекту судна. Одночасно не залишаються поза увагою можливості майбутньої будівельної площадки, попередні оцінки терміну, вартості та прибутковості реалізації проекту, найбільш доступні та економічно ефективні джерела фінансування.

Впродовж ескізного проекту уточнюючі відомості про об'єкт проектування, виконують докладніші креслення та розрахунки. Він містить принципові конструктивні рішення за усіма елементами судна. Узгоджуються вимоги за кожною з підсистем, об'єднаних разом у єдиний комплекс у складі майбутнього транспортного засобу. Під час технічного (класифікаційного) проекту остаточно визначають всі елементи і характеристики споруди. Вирішують основні конструктивні і технологічні питання щодо корпусу, обладнання, енергетичної установки, розташуванню та облаштуванню приміщень. Проект підлягає узгодженню і схваленню обраним класифікаційним товариством (Lloyd's Register, DNV, Bureau Veritas) або іншим наглядовим органом.

Робочу документацію, зазвичай, виготовляють у два етапи. За підсумками першого – виконавчого – верф отримує усе необхідне для будівництва судна. На другому уточнюють та вносять зміни за підсумками спорудження та комплектують звітний пакет за вимогами замовника, класифікаційного товариства і корпоративних стандартів верфі. Крім того, судно забезпечують відповідною конструкторською, технологічною та експлуатаційною документацією (зокрема, кресленнями і специфікаціями на основні механізми, пристрої, системи, та рекомендаціями щодо їх експлуатації). Обов'язковими є графіки, інструкції та інші документи з технічного обслуговування і ремонту, типові ремонтні відомості. У координатах Platform industry 4.0 уся експлуатаційна і ремонтна документація має форму інтерактивних електронних технічних вказівок, що інтегрують відомості і програмні засоби підтримки обслуговування, планування потреб в матеріальних ресурсах (запасних частинах, мастильних матеріалах), контролю та діагностики, накопичення даних про експлуатацію судна. Інжиніринг має вихідним пунктом:

по-перше, результати досліджень споживацьких очікувань (запитів);

по-друге, застосовує результати наукових досліджень, що живлять, зокрема, технічні й програмні засоби конструювання інженерних систем, технології передачі та сприйняття інформаційних потоків, інструменти комунікацій між персоналом підприємств, організацій та установ, у той чи інший спосіб причетних до процесів, що відбуваються у життєвому циклі. Більш того, об'єктно-орієнтована технологія інжинірингу – ефективний засіб організації виробництва і експлуатації технічних засобів, їхнього реінжинірингу.

З багатьох нововведень, характерних для фази будівництва суден, звернемо увагу на поширення країнами європейського континенту такого інструменту об'єднання потенціалів окремих організацій, як кластери. У порівнянні з галузевим підходом до організації бізнесу, інноваційно-промислові кластери відрізняються: неформальною гнучкою інтеграцією великих компаній з малими і середніми підприємствами, технологічними та інжиніринговими центрами, які взаємодіють в межах єдиного ланцюжка створення вартості, і високою інновативністю – головною умовою посилення позицій на конкурентному ринку.

Про створення Європейської мережі морських кластерів було проголошено у 2005 р. в Парижі. Нині вона охоплює більше десяти національних морських кластерів (НМК): Sea Vision UK (Великобританія), Bundesministerium für Wirtschaft und Technologie (Німеччина), Cluster Maritime Français (Франція), Federazione del Mare (Італія), Cluster Marítimo Español (Іспанія) та інші. Структура одного з них, який запроваджено у Норвегії (із сукупною доданою вартістю – ДВ у 24 млрд. дол. США), продемонстровано у табл. 1.

Таблиця 1. Структура національного морського кластеру (НМК)

Підгалузь	Види діяльності	Частка у ДВ, %
Судноплавство	Експлуатація суден та інших плаваючих морських споруд (бурових платформ тощо)	54
Послуги (інжиніринг, суднові брокери, страхові компанії, банки, класифікаційні товариства)	Фінансові, юридичні, технологічні, портові та логістичні. Продаж предметів постачання й суднового обладнання, агентування суден	21
Виготовлення суднового обладнання	Виготовлення усіх видів обладнання для суден та інших морських плавзасобів та споруд	18
Суднобудування (суднобудівні й судноремонтні верфі та майстерні)	Будівництво, обслуговування, ремонт та модернізація суден та інших плаваючих морських споруд	7

Джерело: [6].

Кластер охоплює біля 50 верфей. А разом з субпідрядниками кількість підприємств у суднобудівній галузі сягає 462. І це, зважте, країна, площа якої складає 387 тис. км², а чисельність населення – 4,2 млн. осіб. Позитивними наслідками створення НМК є

зменшення витрат через виникнення «ефекту масштабу», посилення виробничих можливостей, усунення деяких підрозділів (маркетингу, закупівель, інжиніринг) з дублюючими функціями. У межах кластеру концентруються знання та креативні ідеї, що посилюють конкурентоздатність мережі. Чим інтенсивніше вони залучені до створення внутрішньої системи обміну інформацією, тем більше відомостей про ринки та технології стають їм доступнішими. Тож залишається наслідувати досвід норвезьких колег, а не жалітися на долю. Відомо ж: долає шлях той, хто крокує ним.

Ще однією характерною ознакою організації виробництва стало залучення підрядників із східноєвропейських країн для виконання робіт з виготовлення корпусу, блоків, секцій, панелей, виконання добудовчих операцій на умовах аутсорсингу. А компанії Aker та Scandinoг пішли далі, придбавши 70 % пакети акцій румунських верфей Tulcea и Braila виключно для будівництва корпусів водотоннажністю до 15 тис. т. [7]. Пошук досконалості вивів компанію Ulstein Verft на принципово новий шлях поєднання переваг спеціалізації та серійності, що отримав назву модульного принципу будівництва. Його сутність полягає у проектуванні та виготовленні ряду стандартних функціональних модулів – блоків корпусу судна, насичених усіма системами. Після визначення замовником бажаних параметрів споруди, обрані модулі виготовлюють та стикують. Індивідуальний підхід до задоволення потреб судновласника поєднується з перевагами серійного виробництва.

Під практичним застосуванням системи (а це – наступна фаза життєвого циклу) розуміють реалізацію її функціональних характеристик, підтримання і відновлення якості. Коли йдеться про складні інженерні споруди, вона, як правило, – найтриваліша. Від так виникає потреба у базовому технічному обслуговуванні (міжрейсові та докові ремонти), позапланових ремонтних роботах. Завдяки системі інформаційної підтримки експлуатації з вбудованими засобами діагностики створюють ефект віртуальної присутності біля відповідних машин та механізмів, що допомагає запобігати їх аварійному виходу з ладу.

Впродовж експлуатації корпусні конструкції судна перебувають під впливом низки чинників: стану морських шляхів, причальних споруд, перевантажувальної техніки, яку використовують порти. Останні, до речі, висувають специфічні вимоги до організації розвантажувально-завантажувальних робіт. Серед них – зменшення викидів парникових газів з суден та дотримання стандартів чистоти повітря у портових містах (особливо тих районів, які знаходяться впритул до місць перевалювання). Прагнути цієї мети мотивує, зокрема, World Ports Climate Initiative [8]. Серед тих, хто приєднався до неї – порти Амстердаму, Осло, Роттердаму, Антверпену, Лос-Анджелесу та багато інших.

Один із проектів, започаткованих її проголошувачами, – обрахування «індексу екологічності суден» (Environmental Ship Index). За його допомогою визначають ті з них, які піклуються про довкілля краще, а ніж це передбачено стандартами Міжнародної морської організації. Переможці отримують престижні заохочувальні нагороди. Для

вантажовідправників й судновласників вони – чудовий PR-інструмент формування позитивного соціально-відповідального іміджу своїх компаній в очах громадськості.

Під час морських переходів потреба в інноваціях відчувається надзвичайно. Йдеться і про вдосконалення обводів корпусу для зменшення опору, який чинить йому морська вода, і про зменшення викидів від працюючих основного та допоміжних двигунів, і про використання спеціальних екологічно чистих покриттів, що запобігають обростанню днища під ватерлінією але, водночас, не завдають шкоди океанічній флорі та фауні. Інноваційною у цьому контексті виглядає ідея будівництва принципово нових суден, оснащених енергетичними установками, що працюватимуть на електричній енергії та застосовуватимуть навігаційні системи з використанням інформаційних технологій. Її практичною реалізацією зайняті корейські верфі.

Коли ж судно випрацювало свій ресурс (більшість з тих, що використовуються у торговельному мореплаванні мають середній термін служби 20 років), не підлягає ремонту (модернізації, повторному використанню) і знімається з експлуатації, починається етап його утилізації. Якщо врахувати, що у 2014 р. в світі було відправлено для переробки «на цвяхи» 1026 суден [9], стає зрозумілою турбота екологів та громадського суспільства про запровадження жорсткої системи списання морських транспортних засобів. До тепер їх розбирання, що відбувається головним чином на узбережжях деяких країн Південної Азії, супроводжується колосальною шкодою оточуючому природному середовищу, людськими жертвами й каліцтвами. Чого не скажеш про соціально-відповідальних судновласників, які, здійснюючи відповідні процедури, використовують сучасне обладнання.

До цього мотивує Гонконгська (2009 р.) конвенція Міжнародної морської організації, яка містить у собі нові стандарти утилізації суден. І хоча вона поки не ратифікована усіма країнами-учасницями, є усі підстави вважати, що судновласників, якнайменш великих суден, примусять до цивілізованими ведення бізнесу аж до прощального спуску кормового прапору. Впевненість у цьому підсилює директива ЄС «Правила щодо утилізації суден» та міжнародний стандарт ISO 30000: 2009 «Судна та морські технології – Суднові системи управління рециклінгом – Технічні характеристики для систем управління безпечною та екологічною утилізацією суден». Вони передбачають, зокрема, паспортизацію небезпек, які перебувають на об'єкті; створення бодай мінімального сервісу для працівників (медичне обслуговування, харчування) тощо.

Коли зважити, що ті, хто користується невеликими суднами віддають перевагу турецьким «розбиральникам», заощаджуючи на бункеруванні до місця прощальної події в Азії та на зборах за проходження Суецьким каналом, очі відкриваються на ще один альтернативний шлях диверсифікації послуг вітчизняними судозаводами та конкурентну стратегію інвестування: ламати – не будувати! До того ж металургійна промисловість країни відкрила б додаткове джерело сировини, та ще й у величезних обсягах. Непоодинокі приклади демонструє світова практика: у іспанському судновому рециклінговому центрі

вартістю 3 млн. євро, який має відкритися у червні 2016 р. в порту Хіхон, очікують отримувати щорічно 50 тис. тонн брухту. Його постачатимуть на сталеплавильні заводи, розташовані навколо промислового центру Більбао [10].

Висновки. Як ми мали можливість переконалися, виконавачі відповідних процесів на усіх фазах життєвого циклу системи не втомлюються створювати та впроваджувати інновації, оскільки вбачають у цьому головний інструмент посилення своєї конкурентної спроможності. Вони мають на меті покращення якості продукції, створення комфортних умов праці персоналу, зменшення витрат, термінів розробки та імплементації проектів, збереження оточуючого середовища. Спонукають їх до новаторства різноманітні мотиваційні впливи: інституціональні (міжнародні угоди, національне законодавство), діяльність урядів (підготовка компетентних кадрів за рахунок державного замовлення, підтримка та розвиток виробничої інфраструктури, проведення науково-дослідних студій), стандарти корпоративної поведінки, колективні ініціативи соціально-відповідального бізнесу та акції громадських рухів.

1. Meyer Werft setzt auf Industrie 4.0. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.meyerwerft.de/de/meyerwerft_de/medien/pressticker/pressemitteilung_detail_20952.jsp

2. Белов М. Информационно-технологическая среда управления жизненным циклом энергоблока проекта ВВЭР-ТОИ Госкорпорации «Росатом» / М. Белов, А. Крошилин, В. Ретин // Инновационное проектирование. – 2011. - № 3.

3. Integrated Defense Acquisition, Technology & Logistics Life Cycle Management System Version 5.4, 2010. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.acq.osd.mil/se/pg/guidance.html>.

4. Life Cycle Management. A Business Guide to Sustainability [Electronic resource] / UNEP, 2007. – Mode of access: <http://www.unep.org/pdf/dtie/DTI0889PA.pdf>

5. Innovation Leadership Study. Managing innovation: an insider perspective [Electronic resource] / P. Miller [and others]. – Mode of access: <https://www.capgemini.com/resources/innovation-leadership-study/managing-innovation-an-insider-perspective>

6. О судостроении в Норвегии [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.rusnorge.com/?p=2973>

7. Влазнев А. А. Судостроение Норвегии: эволюция рыночного лидерства. [Электронный ресурс] / А. А. Влазнев. – Режим доступа: <http://mi32.narod.ru/02-02/norveg.html>

8. World Ports Climate Initiative. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.environmentalshipindex.org/Public/Home>

9. Утилизация судов – 2013. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.sur.ru/news/2386>

10. «Model» ship recycling facility close to start-up in Spain [Electronic resource] – Mode of access: <http://www.recyclinginternational.com/recycling-news/9315/business/spain/039-model-039-ship-recycling-facility-close-start-spain>

УДК: 330.341.1

Соломко А. С.,

к.е.н., доцент, кафедра міжнародної економіки,
Національний університет харчових технологій, м. Київ

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У статті інновації розглядаються як ключовий чинник розвитку сучасної української економіки. Визначено основні фактори і загальні принципи формування інноваційної економіки, також окреслено сучасні форми і механізми підтримки національної інноваційної системи та акцентовано увагу на основних індикаторах її розвитку. Сформульовано загальні напрями державної політики стосовно активізації та стимулювання інноваційного розвитку. Систематизовано основні чинники, що заважають втіленню техніко-технологічних інновацій та прискоренню економічного зростання як України, так і територіальних економічних систем загалом.

Ключові слова: інновації, інноваційні технології, інформаційно-телекомунікаційні системи, індустрія наносистем, раціональне природокористування, інноваційна економіка.

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

Соломко А. С.

В статье инновации рассматриваются как ключевой фактор развития современной украинской экономики. Определены основные факторы и общие принципы формирования инновационной экономики, также обозначены современные формы и механизмы поддержки национальной инновационной системы и акцентировано внимание на основных индикаторах ее развития. Сформулированы общие направления государственной политики по активизации и стимулирования инновационного развития. Систематизированы основные факторы, препятствующие воплощению технико-технологических инноваций и ускорению экономического роста как Украины, так и территориальных экономических систем в целом.

Ключевые слова: инновации, инновационные технологии, информационно-телекоммуникационные системы, индустрия наносистем, рациональное природопользование, инновационная экономика.

INNOVATION DEVELOPMENT IN THE MODERN ECONOMY OF UKRAINE

Solomko A.

In today's world, innovation is a defining factor for economic growth and dynamic relationship in all areas of society. It is hard to imagine the modern world without the

innovations that have become commonplace, and without future innovations, which should contribute to the further evolution of new technologies. In the article innovations are considered as a key factor in the development of modern Ukrainian economy. Major factors and the general principles of formation of innovative economy are defined, modern forms and mechanisms of support of national innovative system are designated and the attention is focused on the main indicators of its development. The general directions of a state policy on foster and promote innovation are formulated. The major factors interfering an embodiment of technical and technological innovations and acceleration of economic growth of both Ukraine and regional economic systems in general are systematized.

Keywords: *innovation, innovative technologies, information and telecommunication systems, industry of nanosystems, environmental management, innovative economy.*

Постановка проблеми. В сучасному світі інновації є визначальним чинником економічного зростання країни та є динамічною ланкою всіх сфер життєдіяльності суспільства. Наразі важко уявити сучасний світ як без інновацій, що стали вже звичними, так і без майбутніх, що мають сприяти подальшій еволюції новітніх технологій.

Подолання українською економікою глибокої кризи, що різко загострилася внаслідок вимушених тривалих військових дій, має передбачати формування комплексної політики із забезпечення високих темпів економічного зростання за рахунок інноваційних технологій як ключового фактору диверсифікації галузевої структури національної економічної системи.

Інноваційні технології та розвиток науки визначають не тільки динаміку економічного зростання, але і рівень конкурентоспроможності держави у світовому співтоваристві. На жаль, Україні поки пишатися нема чим: її частка у світовому ринку наукомісткої продукції складає близько 0,3%, а частка інноваційної продукції – менше 5% від загального обсягу промислової продукції [3].

Тобто можна стверджувати, що на даний момент в Україні не існує державної інноваційної політики. Але одним з головних резервів України є інтелект та знання. На жаль, для застосування цього відновлюваного ресурсу немає внутрішнього попиту, практично відсутня інфраструктура, яка б могла забезпечити цей попит.

Якщо у розвинутих країнах світу показник приросту ВВП за рахунок впровадження нових технологій становить 60–90%, то в Україні він складає менше одного відсотка. Хоча Україна за кількістю науковців входить до першої десятки країн світу [2].

Отже, перехід до дієвої державної політики інноваційного розвитку України є одним із першочергових завдань державного управління, а стратегія втілення цієї політики має здійснюватися на системній і послідовній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні проблеми інноваційного розвитку національної економіки привертають увагу багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників та широко висвітлені в сучасних вітчизняних та зарубіжних

публікаціях. Такі питання розглядають в своїх аналітичних роботах вчені-економісти В.М. Геєць, В.А. Гросул [2], Л.І. Федулова [4] та ін.

Більшість вчених сходяться на думці, що інновації перетворилися на основну рушійну силу економічного і соціального розвитку сучасного світу, а інноваційна діяльність приводить до нового, більш високого ступеня розвитку світової спільноти. Проте розробка заходів щодо інноваційного розвитку економіки та формування його стратегічних напрямів в контексті трансформаційних перетворень економіки залишаються актуальними.

Метою статті є розгляд підходів до інноваційного розвитку як фактору модернізації національної економічної системи. Формулювання напрямів державної політики стосовно активізації та стимулювання інноваційного розвитку, обґрунтування необхідності формування стратегічних напрямів інноваційного розвитку економіки та виявлення проблем, що постають на заваді вирішення цього завдання.

Основні результати дослідження. Здійснення технологічних проривів та реалізація технологічних пріоритетів є необхідною умовою досягнення стабільності та економічного зростання на довгостроковий період.

Як відомо, в економіці України домінують низькотехнологічні галузі виробництва, які можна віднести до малонаукоємних галузей: добувна і паливна – 0,8–1 %; харчова, легка промисловість, агропромисловість – 1,2 %. У цілому домінує відтворення виробництва 3-го технологічного укладу (гірнична металургія, залізничний транспорт, багатотоннажна неорганічна хімія та ін.). Відповідно майже 95% вітчизняної продукції належить до виробництв 3-го та 4-го технологічних укладів [1]. Тому, без сумніву, одним із вирішальних факторів підйому та активізації економічних систем є якнайширше втілення інноваційних проектів та програм в усіх галузях промислового комплексу.

На сьогодні в світі виділяють кілька пріоритетних напрямів та ряд критичних технологій, а саме:

- інформаційно-телекомунікаційні системи;
- індустрія наносистем;
- раціональне природокористування;
- енергетика та енергозбереження;
- перспективне озброєння, військова та сучасна техніка.

Як показує аналіз, найбільш перспективними сферами конвергенції інновацій на даний момент є біо- та нанотехнології, а також інформаційно-комунікаційні системи. Досягнення саме в цих сферах формує мультиплікативні ефекти у всіх інших галузях національної економіки, а також безпосередньо у сфері соціального розвитку суспільства.

Динаміку впливу інноваційного розвитку на середньорічні темпи приросту ВВП на душу населення (%) наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Динаміку впливу інноваційного розвитку на середньорічні темпи приросту ВВП на душу населення, %

	1990-ті роки	2001-2006 роки	2007-2015 роки
Світ	1,2	1,5	2,1
Розвинені країни	1,8	1,6	2,4
ОЕСР	1,8	1,6	2,4
США	2,0	1,8	2,5
Японія	1,1	1,1	1,9
ЄС	1,8	1,4	2,3

Джерело: складено автором на основі даних [6].

Можна зробити висновок, що під впливом втілення інноваційних технологій та зміни національних напрямів розвитку багатократно зростає додана вартість економічної діяльності. Як показує досвід розвинених країн, досить активну роль грає внутрішньо-корпоративна наука, інтегрована в реальних сектор економіки. Так, наприклад, в США – більше 70% загальних витрат на науку припадає на частку корпорацій; в Швеції, Японії цей показник сягає 77%, у країнах Євросоюзу – 60%. Тобто, забезпечено ефективну систему взаємодії з науково-дослідними центрами та університетами.

В табл. 2 наведено порівняння рейтингу Global Innovation Index між першою десяткою країн світу та Україною (динаміка за 2013-2015 рр.) [5].

Таблиця 2. Динаміка змін у рейтингу «Глобальний інноваційний індекс» (Global Innovation Index) за 2013-2015 рр.

Місце у світовому рейтингу	2013 рік		2014 рік		2015 рік	
	Країна	Бали	Країна	Бали	Країна	Бали
1	Швейцарія	66.6	Швейцарія	64.8	Швейцарія	68.3
2	Швеція	61.4	Сполучене Королівство	62.4	Сполучене Королівство	62.4
3	Сполучене Королівство	61.2	Швеція	62.3	Швеція	62.4
4	Нідерланди	61.1	Фінляндія	60.7	Нідерланди	61.6
5	Сполучені Штати Америки	60.3	Нідерланди	60.6	Сполучені Штати Америки	60.1
6	Фінляндія	59.5	Сполучені Штати Америки	60.1	Фінляндія	60.0
7	Гонконг (Китай)	59.4	Сінгапур	59.2	Сінгапур	59.4
8	Сінгапур	59.4	Данія	57.5	Ірландія	59.1
9	Данія	58.3	Люксембург	56.9	Люксембург	59.0
10	Ірландія	57.9	Гонконг (Китай)	56.8	Данія	57.7
63			Україна	36.26		
64					Україна	36.5
71	Україна	35.78				

Джерело: складено автором на основі даних [5]

Слід констатувати позитивну динаміку України (з 71 місця в 2013 р. до 64 місця у світовому рейтингу в 2015 р.), але показник за сукупним балом, який Україна отримала в дослідженнях Global Innovation Index, вказує на нагальну потребу здійснення структурних змін в стратегії розвитку України.

До ключових проблем у формуванні й реалізації державної інноваційної політики в Україні належать такі [4]:

- відсутність умов для реальної конкуренції на ринках, недостатня якість бізнес-середовища;
- суперечливість, нестабільність та фрагментарність нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності в Україні;
- наявність суттєвих перешкод для поширення в економіці інноваційних технологій, обумовлених відсутністю дієвої державної стратегічної інноваційно-технологічної політики й нерезультативним галузевим регулюванням, включаючи процеси податкового та митного адміністрування та ліцензування;
- неефективність зусиль регіональної влади та відсутність мотивації щодо активізації інноваційної діяльності;
- відсутність практичного інструментарію державної підтримки інновацій, нерозвиненість механізмів взаємодії щодо ризиків між державою й бізнесом, відсутність активізації процесів на формування й розвиток науково-виробничого та технологічного партнерства.

В руслі проголошеної керівництвом України децентралізації, слід окремо наголосити на проблематиці інноваційного розвитку територіальних економічних систем:

- слабо розвинена інфраструктура трансферту технологій і комерціалізації інновацій в більшості периферійних регіонів країни, яка фактично сформована лише з метою освоєння бюджетних коштів і просування пріоритетних для місцевих еліт проектів, а не створення ефективної регіональної інноваційної системи;
- відсутність взаємодії та узгодженості між напрямками проведених науковими організаціями досліджень, результати яких можуть бути обумовленими тематикою грантів у рамках пріоритетних напрямів розвитку науки, і потребами місцевих підприємств, що мають застарілу виробничу базу і потребують модернізації для впровадження передових технологій;
- низька ефективність діяльності регіональних наукових закладів, які мають бути сполучною ланкою між експериментальним, дослідним і серійним виробництвом високотехнологічної продукції;
- відсутність інституціонального середовища інноваційного розвитку в регіонах, що є причиною неефективної взаємодії державних, місцевих органів влади, наукових установ і бізнесу, що мало б на меті сприяння інноваційному бізнесу.

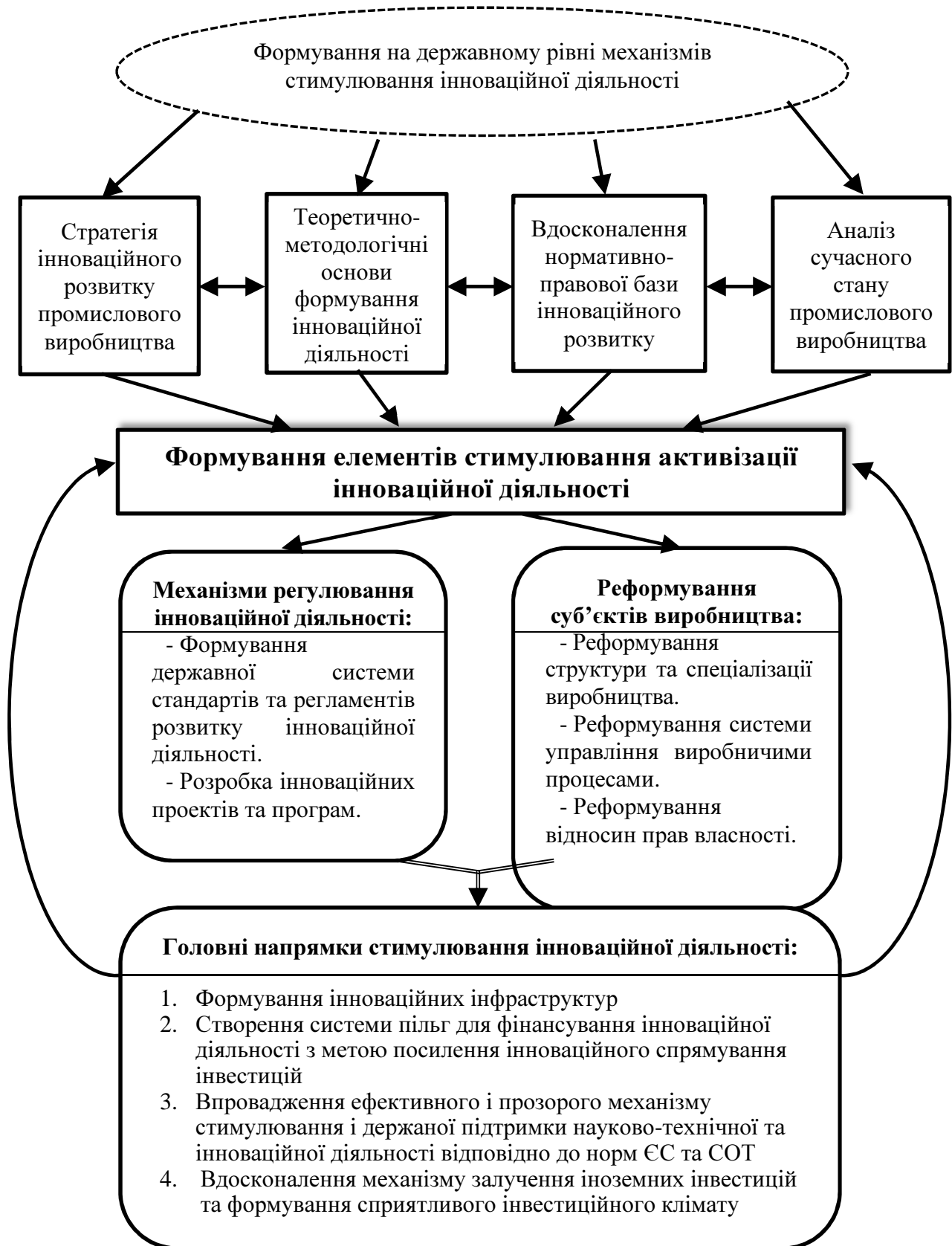

Рис. 1. Схема організаційно-економічного механізму стимулювання інноваційного процесу

Джерело: розробка автора.

Також слід наголосити на відсутності у більшості регіонів інституційних майданчиків узгодження інтересів держави, бізнесу і місцевого соціуму та координації спільної діяльності в рамках економічної політики територіального розвитку.

Водночас слід зазначити, що підвищення ефективності економічної системи здійснюється за рахунок організаційно-економічних елементів механізму активізації інноваційної діяльності.

Орієнтовну схему організаційно-економічного механізму стимулювання інноваційного процесу можна представити наступним чином (рис. 1).

На даному етапі розвитку світової економіки інноваційні технології перетворилися на найважливіший економічний чинник, що може надати конкурентні переваги. Вирішення перерахованих вище проблем потребує вдосконалення форм підтримки інноваційного підприємництва в трьох основних напрямках: інформаційний, інфраструктурний та інституційний (податковий і законодавчий).

На державному рівні мають бути впроваджені дієві механізми, націлені на перехід до інноваційної економіки з метою прискорення економічного зростання країни, зокрема:

- ✓ створення сприятливих умов впровадження інновацій в національне виробництво, що передбачає з боку держави боротьбу з бюрократією та корупцією, зниження рівня інфляції, пільгове кредитування та державні гарантії для інвесторів і власників інноваційних виробництв;

- ✓ формування на рівні держави системи стандартів і процедур щодо створення напрямків розвитку інноваційного підприємництва та вдосконалення мотиваційних умов для залучення суб'єктів великого бізнесу до участі в інвестиційних та венчурних фондах;

- ✓ залучення суб'єктів малого та середнього інноваційного підприємництва до можливостей інноваційних інфраструктур – технопарків, науково-виробничих ОЕЗ та ін. та стимулювання з боку держави інноваційних виробництв, що реалізують високотехнологічні товари на експорт.

Висновки. Отже, створення та стратегія впровадження дієвої державної політики інноваційного розвитку України є одними із першочергових завдань державного управління, що має здійснюватися на системній і послідовній основі. Способи подолання проблем на шляху становлення інноваційної економічної системи різні, і як буде розвиватися наша країна, залежить не тільки від державної політики, а й від зацікавленості малого та середнього бізнесу в розвитку та впровадженні інновацій, а значить в переході економіки на новий рівень.

1. Арутюнян С.С. Інноваційна складова нової моделі економічного розвитку України у посткризовий період / С. С. Арутюнян, Р.Р. Арутюнян // Вісник національного університету «Львівська політехніка». – 2010. – № 691.

2. Гросул В. А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В. А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010. – № 1 (3). – Т. 1.

3. Ключник А. В. Організаційно-економічне забезпечення залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки Миколаївської області / А. В. Ключник, М. Д. Бабенко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2008. – вип. 1.

4. Федулова Л. Концептуальна модель інноваційної стратегії України / Л. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2012. – № 1.

5. The Global Innovation Index [Electronic resource]. – Mode of access: <https://www.globalinnovationindex.org/content/page/data-analysis/>

6. The World Bank. GDP per capita growth (annual %) [Electronic resource]. – Mode of access: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG>

УДК 338.532.65

Цундер О. Е.,

здобувач, кафедра статистики, обліку та економічної інформатики,
Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара, м. Дніпропетровськ

ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПОСЛУГ НА ЗАСАДАХ ТЕОРІЇ ЯКОСТІ

У статті розглянуто особливості оцінки конкурентоспроможності послуг оператора телекомунікацій. Проведено порівняння кількісних методів аналізу конкурентоспроможності послуг оператора на принципах теорій: якості, ефективної конкуренції, стратегічного потенціалу оператора. Доведено, що методичні вимоги до оцінки конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг повинні забезпечувати облік всіх найважливіших критеріїв конкурентоспроможності при дотриманні умов відносної простоти розрахунків, наочності і однозначності тлумачення отриманих результатів. У роботі розглянуті та обґрунтовані основні методи визначення конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг, виходячи із специфіки об'єкта дослідження. Це пов'язано, насамперед, з різноманітністю телекомунікаційних послуг, які надають оператори в Україні. У роботі систематизовані показники якості послуг фіксованого зв'язку та послуг з доступу до Інтернету і розроблені підсистеми оцінки конкурентоспроможності операторів телекомунікацій, запропоновані індикатори для оцінювання якості надаваних послуг. Для оцінювання конкурентоспроможності підприємств на основі якості надаваних послуг запропоновані дві підсистеми: оцінювання якості фіксованого телефонного зв'язку та якості послуг доступу до Інтернету. Форма № 11 - ЯТП (річна) була використана в якості інформаційної бази проведеного дослідження для оцінювання конкурентоспроможності. Проведено дослідження конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг ПАТ "Укртелеком" на основі розробленої системи показників. У результаті проведеного дослідження зроблені висновки про необхідність зміни організаційно-технічних параметрів якості послуг під впливом розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: телекомунікаційні послуги, конкурентоспроможність, фіксований зв'язок, система показників якості, оцінювання.

ОЦЕНИВАНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ТЕЛЕКОММУНИКАЦИОННЫХ УСЛУГ НА ОСНОВЕ ТЕОРИИ КАЧЕСТВА

Цундер Е. Э.

В статье рассмотрены особенности оценки конкурентоспособности услуг оператора телекоммуникаций. Проведено сравнение количественных методов анализа конкурентоспособности услуг оператора на принципах теорий: качества, эффективной

конкуренции, стратегического потенциала оператора. Доказано, что методические требования к оценке конкурентоспособности телекоммуникационных услуг должны обеспечивать учёт всех важнейших критериев конкурентоспособности при соблюдении условий относительной простоты расчетов, наглядности и однозначности толкования полученных результатов. В работе рассмотрены и обоснованы основные методы определения конкурентоспособности телекоммуникационных услуг, исходя из специфики объекта исследования. Это связано, прежде всего, с разнообразием телекоммуникационных услуг, которые предоставляют операторы в Украине. В работе систематизированы показатели качества услуг фиксированной связи и услуг по доступу к Интернету и разработаны подсистемы оценки конкурентоспособности операторов телекоммуникаций, предложены индикаторы для оценивания качества предоставляемых услуг. Для оценивания конкурентоспособности предприятий на основе качества предоставляемых услуг предложены две подсистемы: оценивания качества фиксированной телефонной связи и качества услуг доступа к Интернету. Форма № 11 – ЯТП (годовая) была использована в качестве информационной базы проведенного исследования для оценивания конкурентоспособности. Проведено исследование конкурентоспособности телекоммуникационных услуг ПАТ "Укртелеком" на основе разработанной системы показателей. В результате проведенного исследования сделаны выводы о необходимости изменения организационно-технических параметров качества услуг под влиянием развития информационного общества в Украине.

Ключевые слова: телекоммуникационные услуги, конкурентоспособность, фиксированная связь, система показателей качества, оценивание.

COMPETITIVENESS ASSESSMENT OF THE TELECOMMUNICATION SERVICES ON THE BASIS OF THEORY OF QUALITY

Tsunder O.

The features of the competitiveness assessment of the telecommunication services' operator were studied in the article. A comparison of the quantitative methods for analyzing the competitiveness of the operator's services based on the principles of theories of: quality, effective competition and strategic potential of the operator, was done. It was proven that the methodical requirements for competitiveness assessment of the telecommunication services should provide a record of all the most important criteria of competitiveness under the conditions of the relative ease of calculation, visibility and unambiguous interpretation of the results. The main methods for determining the competitiveness of telecommunication services were discussed and justified in the article based on the specifics of the object of study. This was primarily due to a variety of telecommunication services provided by the operators in Ukraine. Quality indicators of the fixed-line and Internet access services were systemized, subsystems of the competitiveness assessment of the telecommunication operators were developed, as well as the indicators for evaluating the quality of the provided services were proposed. Two subsystems were proposed for enterprises' competitiveness assessment on the basis of quality of the offered services: Quality assessment of

the fixed telephony service and access to Internet. The analysis of the competitiveness of the telecommunication services provided by PJSC "Ukrtelecom" was performed on the basis of the proposed system of indicators. Based on the analysis it was concluded that there was a need to change organizational and technical parameters of the services' quality under the influence of the development of the information society in Ukraine.

Keywords: *telecommunication services, competitiveness, fixed-line telephony, a system of quality indicators, assessment.*

Постановка проблеми. В епоху становлення інформаційного суспільства, під впливом науково-технічної революції, розвитку тенденції дерегулювання сфери надання телекомунікаційних послуг, суттєво змінюються умови діяльності операторів телекомунікацій у багатьох країнах світу. Україна виходить на глобальні ринки телекомунікаційних послуг і саме питання конкурентоспроможності послуг національних операторів телекомунікацій є місією виживання. Компанії сектору ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) світової економіки займають провідні місця у міжнародних рейтингах. Наприклад, компанія UPS з річним обігом у 30 млрд. долл. щорічно витрачає на ІКТ близько 1 млрд. долл. для управління 80000 вантажівок, 240 літаків і понад 360000 працівників у 200 країнах. Завдяки ІКТ компанія має можливість обслуговувати до 8 млн. клієнтів, створюючи 6% ВВП США [5, с.24]. Взагалі сьогодні обсяг витрат на ІКТ у світі близько 3,5 млрд. долл. Це пояснюється тим, що сьогодні суспільство все більше відчуває потребу у послугах, які надаються усфері ІКТ. Відповідно, державна політика всіх цивілізованих країн спрямована на побудову необхідної інформаційної інфраструктури, яка буде з'єднувати людей у процесі обміну результатами своєї діяльності.

Сфера телекомунікацій це насамперед високотехнологічна галузь, що має найбільший потенціал розвитку та формує 1,39% ВВП України за 2014 рік (1,22% за аналогічний період 2013 року) [9]. Їх діяльність створює новий простір для розвитку бізнесу і суспільства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Безпосередньо питанням конкурентоспроможності у галузі зв'язку присвячені праці С. П. Воробієнко [2], А.В. Дзюбинського [6], Т.В. Гільорме [4] та ін. Але залишаються недостатньо розкриті питання особливості оцінювання конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг не тільки традиційних організаційно-технічних параметрів на засадах теорії якості, але новітніх, інформаційних, заснованих на соціальної відповідальності операторів тощо. При цьому єдиної думки щодо індикаторів, параметрів, показників оцінювання конкурентоспроможності цих послуг як серед вітчизняних, так і зарубіжних вчених, не існує. На думку С.П. Воробієнко [2], інтегральний показник конкурентоспроможності телекомунікаційної послуги включає такі критерії: якість, ціна та споживча новизна послуги; якість обслуговування; наявність додаткових послуг; імідж. Тоді як Гільорме Т.В. [4]

досліджує конкурентоспроможність телекомунікаційної послуги через специфічну складову – вплив якісного розвитку персоналу оператора як альфа-стейкхолдера на підвищення конкурентоспроможності послуги.

Мета статті. Удосконалення системи оцінювання рівня конкурентоспроможності послуг оператора телекомунікаційна засадах теорії якості послуг.

Основні результати досліджень. Як визначалося, серед науковців не існує єдиної думки щодо обрання критеріїв та методів оцінювання конкурентоспроможності об'єкта. Так деякі автори [14], зробили класифікацію 21 методів оцінки конкурентоспроможності, виділив чотири їх головні класифікаційні ознаки: напрямок формування інформаційної бази; спосіб відображення кінцевих результатів; можливість розробки управлінських рішень; спосіб оцінки. І.В. Булах та Т.Б. Надтока у своїй монографії проаналізували 29 методів оцінки конкурентоспроможності підприємства, виконано їх класифікацію за тими ж ознаками [1]. Але з урахуванням специфіки діяльності оператора телекомунікації, варто погодитися з авторами [5], що виділяють серед кількісних методів оцінювання конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг три основних методи: теорія якості, теорія ефективної конкуренції, теорія стратегічного потенціалу оператора.

Методи, що ґрунтуються на теорії якості послуг спираються на вихідну передумову про те, що конкурентоспроможні послуги може створювати тільки конкурентоспроможне підприємство, тому рівень конкурентоспроможності продукції є критерієм (іноді єдиним), який слід вживати при оцінці рівня конкурентоспроможності підприємства.

Методи, які побудовані на основі теорії ефективної конкуренції, базуються на урахуванні в якості критеріїв конкурентоспроможності послуг підприємства показників ефективності виробничо-господарської діяльності і конкурентоспроможності послуг оператора телекомунікацій [7].

Методи на засадах стратегічного потенціалу підприємства [3], який передбачає використання в якості критеріїв конкурентоспроможності послуги показники потенціалу, під яким розуміється сукупність споживчих можливостей телекомунікаційної послуги, що забезпечують оператору сталі конкурентні позиції на ринку.

Телекомунікаційні послуги за своїми об'єктами різноманітні – суттєво відрізняються переліком і характером параметрів, що визначають їх конкурентоспроможність. Так, наприклад, якісні параметри послуг мовлення і Інтернет послуг будуть різними: різний рівень конкуренції на ринку фіксованого та мобільного зв'язку зумовлює різні чинники, що впливають на рівень конкурентоспроможності цих послуг, та їх вагу тощо.

Розглянемо індикатори якості фіксованого телефонного зв'язку та якості послуги із доступу до Інтернету, рівні яких підлягають обов'язковому оприлюдненню, відповідно до звітності *Форми № 11 – ЯТП (річна) «Звіт оператора телекомунікацій про якість телекомунікаційних послуг»* (затверджено НКРЗ від 15.04.2010 № 174) (табл. 1 і 2).

Таблиця 1. Підсистема оцінювання якості фіксованого телефонного зв'язку

№ п/п	Найменування показника	Код рядка за формою № 11 – ЯТП (річна)	Позначення показників	Індикатори оцінювання якості
1	Відсоток заяв про підключення кінцевого обладнання споживачів до мережі місцевого телефонного зв'язку, виконаних за нормований час	301	$Я\phi_1$	не менше 90%
2	Відсоток справних таксофонів	302	$Я\phi_2$	не менше 90%
3	Кількість звернень щодо сторонніх підключень з розрахунку на одну лінію доступу за рік	303	$Я\phi_3$	не менше 0,2
4	Відсоток заяв про пошкодження телекомунікаційної мережі, виконаних за нормований час	304	$Я\phi_4$	не менше 90%
5	Кількість заяв про пошкодження телекомунікаційної мережі з розрахунку на одну лінію доступу за рік	305	$Я\phi_5$	не більше 0,8
6	Відсоток рахунків, на які були отримані звернення від споживачів щодо їх некоректності (неправильності)	306	$Я\phi_6$	не більше 1%
7	Відсоток звернень щодо організаційних аспектів обслуговування	307	$Я\phi_7$	не більше 1%
8	Відсоток звернень щодо технічних аспектів обслуговування	308	$Я\phi_8$	не більше 1%
9	Відсоток неуспішних викликів для міжміських викликів	309	$Я\phi_9$	не більше 10%
10	Відсоток неуспішних викликів для міських викликів.	310	$Я\phi_{10}$	не більше 15%
11	Відсоток викликів, які відповідають нормам за часом завершення виклику для міжміських викликів.	311	$Я\phi_{11}$	не менше 90%
12	Відсоток викликів, які відповідають нормам за часом завершення виклику для місцевих викликів.	312	$Я\phi_{12}$	не менше 85%
13	Відсоток неуспішних викликів для місцевих викликів до служб екстреної допомоги (СЕД)	313	$Я\phi_{13}$	не більше 5%
14	Відсоток з'єднань, що відповідають нормам за якістю передачі мовної інформації, для методів оцінки за автоматичним методом вимірювання якості передачі мови	314	$Я\phi_{14}$	не менше 85%

Джерело: сформовано автором на підставі [9].

Вимоги до якості послуг зв'язку визначаються відповідно до виду зв'язку. Сьогодні існують групи показників якості послуг за видами: фіксованого телефонного зв'язку, послуг рухомого (мобільного) зв'язку та послуги із доступу до Інтернету.

Таблиця 2. Підсистема якості послуг щодо доступу до Інтернету

№ з/п	Найменування показника	Код рядка за Формою № 11 – ЯТП (річна)	Індикатори оцінювання якості
1	Нормований час усунення пошкоджень телекомунікаційної мережі та відновлення доступу до послуг зі встановленими значеннями показників якості	501	Не більше однієї доби
2	Відсоток рахунків, на які були отримані звернення від споживачів щодо їх некоректності (неправильності)	502	Не більше 1%
3	Відсоток звернень щодо організаційних аспектів обслуговування	503	Не більше 1%
4	Відсоток звернень щодо технічних аспектів обслуговування	504	Не більше 1%
5	Відсоток реєстрацій, які відповідають нормам за часом реєстрації в мережі	505	Не менше 90%
6	Відсоток незадовільних з'єднань за швидкістю передачі даних	506	Не більше 10%
7	Відсоток успішних реєстрацій у мережі	507	Не менше 90%
8	Відсоток відмов	508	Не більше 10%

Джерело: сформовано автором на підставі [9].

Головним недоліком оцінювання якості послуг зв'язку є відсутність показників, що дійсно зможуть відобразити реальне відношення споживачів до якості отриманих послуг – знижує ефективність зусиль операторів телекомунікацій щодо підтримки та підвищення якості послуг. Дані з Форми № 11-ЯТП (річна) «Звіт оператора телекомунікацій про якість телекомунікаційних послуг» надає сам оператор – суб'єктивний характер збору інформації. За 2013-2015 роки дану звітність подають оператори фіксованого зв'язку 345 суб'єктів, а рухомого (мобільного) зв'язку – 7. Наприклад, ПАТ «УКРТЕЛЕКОМ» має окремі структурні підрозділи, які здійснюють випробування показників якості: Служба збору та аналізу статистики та Відділ взаємодії з державними установами та роботи із зверненням споживачів (відповідно Звіту форми №11-ЯТП за 2014 рік). Проаналізуємо показники якості фіксованого телефонного зв'язку ПАТ «Укртелеком» за 2015 рік на підставі звітності (табл. 3).

**Таблиця 3. Показники якості фіксованого телефонного зв'язку
ПАТ «Укртелеком» за 2015 рік**

№ з/п	Позначення показники	Рівень, який був запланований на звітний рік ($Я\phi_i^{nl}$)	Досягнутий рівень за звітний рік ($Я\phi_i^n$)	Запланований рівень на поточний рік ($Я\phi_i^{nl+1}$)	Відхилення	
					$(Я\phi_i^n - Я\phi_i^{nl})$	$(Я\phi_i^{nl+1} - Я\phi_i^{nl})$
1	$Я\phi_1$	97	98,8	96	1,8	-2,8
2	$Я\phi_2$	90	97,71	90	7,71	-7,71
3	$Я\phi_3$	0,2	0,00013	0,2	-0,19987	0,19987
4	$Я\phi_4$	67	75,26	65	8,26	-10,26
5	$Я\phi_5$	0,8	0,323	0,8	-0,477	0,477
6	$Я\phi_6$	1	0,005	1	-0,995	0,995
7	$Я\phi_7$	1	0,068	1	-0,932	0,932
8	$Я\phi_8$	1	0,101	1	-0,899	0,899
9	$Я\phi_9$	10	7,36	10	-2,64	2,64
10	$Я\phi_{10}$	5	3,31	5	-1,69	1,69
11	$Я\phi_{11}$	90	98,05	90	8,05	-8,05
12	$Я\phi_{12}$	85	96,89	85	11,89	-11,89
13	$Я\phi_{13}$	5	0,35	5	-4,65	4,65
14	$Я\phi_{14}$	-	88,89	85	-	-3,89

Джерело: розраховано автором на підставі [9].

Всі показники (параметри) якості фіксованого телефонного зв'язку ПАТ «Укртелеком» за 2015 рік знаходяться у нормі, але суб'єктивний характер отримання інформації про якість послуг від телекомунаційного оператора вимагає розрахунок додаткових показників якості послуг, що враховує інтерактивний зв'язок між споживачем послуг та оператором. Але постає питання: якщо послуги, відповідно до звітності, такі якісні, чому кожен рік зменшується кількість абонентів фіксованого зв'язку. За офіційними даними Державної служби статистики України доходи від надання послуг фіксованого телефонного зв'язку щорічно зменшуються [10]. Так, за I півріччя 2015 року вони склали 3908,2 млн. грн., що на 6,8 % менше ніж за відповідний період минулого року. Зокрема, доходи від надання послуг місцевого телефонного зв'язку зменшились на 8,5 % і склали 2827,3 млн. грн., а доходи від послуг міжміського зв'язку зменшились у порівнянні з I півріччям 2014 року на 32, % і склали 438,9 млн. грн. Кількість основних телефонних апаратів (ОТА) порівняно з I півріччям 2014 року зменшилась на 1215,2 тис. або на 11,4%, та станом на кінець I півріччя 2015 року складала 9462,9 тис. ОТА. Забезпеченість населення основними телефонними апаратами (ОТА) на 100 чоловік в середньому по Україні складала 22,1 ОТА на 100 чоловік населення (за аналогією – станом на кінець вересня 2013 порівняно з аналогічним періодом 2012 року зменшилась на 506,4 тис., та складала 11508,5 тис. Відповідно, щільність основних

телефонних апаратів (ОТА) на 100 чоловік населення в середньому по Україні на той час склала 25,3 ОТА на 100 чоловік населення.

Висновки. Користувачі телекомунікаційних послуг все більше віддають перевагу мобільному зв'язку та новітнім інформаційним технологіям. Так, забезпеченість населення мобільним зв'язком на 100 чоловік в середньому по Україні становить 144,1% (станом на кінець вересня 2013 рівень проникнення мобільного зв'язку в Україні становив 136,3%) [10]. Тому перед операторами телекомунікацій постає проблема забезпечення конкурентоспроможності послуг на засадах теорії якості: якість послуг, якість обслуговування, якість інтерактивного зв'язку. Поява мультимедійних систем на початку ХХІ століття та їх впровадження у сучасних умовах змінює один з головних орієнтирів конкурентної боротьби між операторами телекомунікацій. Якщо в умовах функціонування аналогової мережі та першої цифрової мережі конкурентною перевагою операторів було розширення території покриття, то на сьогодні при існуванні більш розвинутих цифрових мереж, оператори прагнуть до використання нових технологій, що забезпечують їм високу швидкість доступу.

1. Булах І. В. *Оцінка конкурентоспроможності підприємства сфери телекомунікацій: [монографія]* / І. В. Булах, Т. Б. Надтока. – Донецьк: «ДВНЗ ДонНТУ», 2010.

2. Воробієнко С. П. *Визначення складу показників конкурентоспроможності телекомунікаційних послуг* / С. П. Воробієнко // *Економіка: проблеми теорії та практики.* – 2009. – Т.5. – Вип. 248.

3. Воронкова А. Э. *Стратегическое управление конкурентоспособным потенциалом предприятия: диагностика и организация* / А. Э. Воронкова. – Луганск : Изд-во Восточно-украинского национального университета, 2000.

4. Гільорме Т. В. *Формування системи оцінки персоналу інноваційного підприємства* / Т. В. Гільорме // *Сталий розвиток економіки.* – 2015. – №2(27).

5. Гранатуров В. М. *Управління конкурентоспроможністю оператора телекомунікацій: [навч. посібн.]* / В. М. Гранатуров, І. В. Литовченко, І. А. Кораблінова; за ред. В. М. Гранатурова. – К.: Кафедра, 2013.

6. Дзюбинський А. В. *Конкуренція на ринку телекомунікацій* / А. В. Дзюбинський // *Економіка і управління.* – 2002. – Вип. 1.

7. Єлісєєва О. К. *Удосконалення механізму інноваційного розвитку суб'єктів національної економіки України: [монографія]* / О. К. Єлісєєва [та ін.]; за ред. О. К. Єлісєєвої. – К.: Центр учбової літератури, 2013.

8. *Інформаційне суспільство [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://nkrzi.gov.ua/index.php?r=site/index&pg=6&language=uk>

9. *Контроль якості послуг під час проведення заходів державного нагляду [Електронний ресурс].* – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0277-10>

10. *Публікації Державної служби статистики України [Електронний ресурс].* – Режим доступу: http://ukrstat.org/uk/druk/katalog/kat_u/publnauka.u.htm

УДК 658:7.07

Jurėnienė V.,

Dr., professor

Stonytė A.,

MBA, Department of Philosophy and Culture Studies,

Vilnius University Kaunas Faculty of Humanities, Kaunas, ЛИТВА

ECONOMIC IMPACT OF CULTURAL CENTRE ACTIVITIES ON COMMUNITIES

Activities carried out by cultural centres crates various impact on communities: cultural, social and economic. Aim of the article is to analyse the economic impact of the activities in cultural centres on communities. It reveals economic efficiency of the activity of various cultural centres: state, municipal and independent. The methods of this work are comparative, descriptive, analysis. Activities carried out by cultural centres not only create intellectual heritage, but also generates economic benefit for a region and country. Development of cultural activities, their effective direction and reception can have a significant impact on the local economy. Researches shows that art activities make affect not only on communities cultural and social life, but also creates an economic impact.

Keywords: cultural centres, economic impact, economic efficiency, community.

ЕКОНОМІЧНИЙ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ

Юренієнє В., Стоніте А.

У статті розглядаються питання, що пов'язані з виконанням культурними центрами роботи, що впливають на громади. Це культурні, соціальні і економічні види робіт. На основі аналізу показано економічний вплив на культурні центри та громади. Дана також економічна ефективність діяльності різних культурних центрів: державних, муніципальних та незалежних. У статті використані такі методи аналізу як порівняльний, монографічний.

Ключові слова: культурні центри, економічний вплив, економічна ефективність, співтовариство.

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ НА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КУЛЬТУРНЫХ ЦЕНТРОВ

Юрениене В., Стоните А.

В статье рассматриваются вопросы, связанные с выполнением культурными центрами работ, которые оказывают различное влияние на общины. Это культурные, социальные и экономические виды работ. На основе анализа показано экономическое влияние на культурные центры и общины. Дана также экономическая эффективность деятельности различных культурных центров: государственных, муниципальных и независимых. В статье использованы такие методы анализа как сравнительный, монографический.

Ключевые слова: культурные центры, экономическое влияние, экономическая эффективность, сообщество.

Introduction. Activities carried out by cultural centres not only create intellectual heritage, but also generates economic benefit for a region and country. Development of cultural activities, their effective direction and reception can have a significant impact on the local economy. Researches shows that art activities make affect not only on communities cultural and social life, but also creates an economic impact. It is considered that art and culture will play an important role of future economic growth. This is due to: cultural resources are replacing natural resources as the primary raw material of economic growth; cultural routes are often the most effective way of achieving economic and social goals; cultural values shape our beliefs, acting as gatekeepers to development initiatives [4].

State and municipal institutions create conditions for the country's residents to use cultural services and participate in the cultural life. Among the most important cultural institutions in the country are cultural centres that comprise a wide network, are situation in small towns and villages as well, and the activities organised by them are accessible to large numbers of people. An elaborate impact of cultural centre activities on the replenishment of human physical and mental powers is designated as effective improvement of a community's life quality.

Undoubtedly, the art activities organised by cultural centres have influence on the local community. McCarthy [5] introduces three areas which are influenced by art activities; the author divides the areas of influence of art activities on communities into economic, cultural and social, and reveals the impact on communities according to the degree of involvement (table 1).

It is important to note that the economic impact of art activities manifests mostly when art organisations and professional artists are included in the art activities organised. Cultural centres are the first ones to offer this in every community. Having a necessary knowledge, experience and other resource base and organising art activities that include more members of a community, cultural centres not only play an important role in improving the cultural or social life of a community, but also have a strong impact on the economic growth. This fact is approved by Žemaitytė, I. and

Urbšienė, R. [7]. The authors maintain that natural resources used for the economic growth are being replaced by cultural resources. Human resources - knowledge, creativity and planning - become the main sources of added value.

Table 1. Art activity impact areas

	<i>On the community</i>		
	<i>Economic</i>	<i>Cultural</i>	<i>Social</i>
<i>Direct involvement</i>	Salaries for employees	Increases the sense of collective identity and efficiency	Creates social capital involving participants by connecting organisations for shared works and providing individuals with experience in organising and working together with local government and non-profit organisations
<i>Observed participation</i>	People (especially tourists and visitors) spend money while participating in art activities and local business institutions. Later on, this develops multiple impact on local economy.	Develops communal identity and a sense of pride. Motivates positive norms such as those of diversity (difference), tolerance and free self-expression.	People who would not usually communicate in presence of different circumstances are gathered together.
<i>Involvement of artists and art organisations or institutions</i>	Increases the tendency of the community to participate in art activities; Promotes tourist, attracts businesses, people (qualified workers) and investments. Cultivates the creative means, which has a significant amount of impact on the economic growth of creative industries; Expands the opportunity to recreate/become a 'viable' settlement.	Improves the image and status of the community.	Encourages cultural diversity within the community; Decreases general and youth crime rates in communities.

Source: [5].

In its turn, the European cultural and development focus group (1997) introduces the following division of the impact of art and culture on economy (table 2).

Table 2. Division of the impact of art and culture on economy

<p>Direct economic impact</p>	<p>Arts and culture act as the main content and source of resources for cultural industries, mass media, and generates added value services for the telecommunications industry. They create work places and significantly add to the gross domestic product. Cultural institutions, events and cultural activities have a significant amount of impact on the local economy. Art cultural and cultural products independently create added value within certain markets (gallery sales, art auctions) which are treated as a good variant of investments.</p>
<p>Indirect economic impact</p>	<p>Arts are ‘socially profitable’ as they attract cultural credits and respected people or institutions (investors, sponsors, collectors, spectators). Works of arts along with cultural products create a national and international reserve and images of ideas, which can be made use of by cultural industries (advertising, cultural tourism). Works of art can create or add value to the local environment (changing design of structures and cityscape).</p>

Source: [6].

It is important to note that arts and art activities have a two-fold impact on the society, i.e. directly and indirectly. Direct economic impact is received by creating work places in the cultural and arts sector, whereas indirect economic impact manifests itself through tourism (export), investments and by attracting new residents or businesses.

➤ Art attracts visitors (art as an ‘export’ industry).

Tourists come to a community in order to visit an art or cultural event (even those who arrive with a different goal can decide to extend their stay to visit an event). The economic profit from these tourists is received in a dual way. First of all, they directly spend money to visit an event; also, they may go shopping, eat out or spend a night in a local hotel and use local services. Money received by the community or its separate members directly or indirectly during an event will later be spent on other good or services. This develops multiple impacts on local economy.

➤ Art attracts new residents and businesses.

A large number of art and cultural organisations and events in a community may have impact on the attraction of new residents and businesses this increasing the well-being of a community and making its image stronger. This is especially relevant in order to attract qualified residents who earn more and who, in their turn, shall create stronger economic impact than less qualified employees. This is also relevant when attracting companies, and especially the ones that employ qualified mobile employees or choosing a place for the establishment or transfer of business [3]. Existence of

art activities (stronger image of a locality) attracts new businesses into the locality, which in its turn plays a role in collecting higher local taxes [2].

High concentration of artists and/or qualified employees in a locality may invoke the effect of conurbation during which companies (especially rapidly growing and attributable to creative industries) are attracted to the locality because of the opportunity to work with employees who have creative talent or high qualifications, and vice versa.

➤ Art attracts investments.

With a stronger image, a community becomes attractive to investors. People are more inclined to invest in this kind of locality because they believe in their success. For instance, people are more inclined to buy real estate in a promising locality because it involves developing arts. Banks are more inclined to grant a loan for a business which is located in a locality which is seen as safer and stable.

J. Azmier claims that there is a sufficient number of studies that show that arts and culture in communities can be employed as the main strategy to attract visitors and improve urban life quality [1]. Moreover, there are 4 areas where culture plays an important role thus contributing to the economic profit. Art programmes help a country or local government, and act as a significant component for highly influential economic development programmes by:

➤ Directing human capital and cultural resources.

➤ Recreating and refreshing communities and emphasising cultural recreation.

➤ Creating viable public spaces and integrating them into the natural environment of a locality. This improves urban life quality, develops business and the tax base, creates a positive image of a region and a community.

➤ Contributing to regional introduction of innovations thus improving regional life quality, making it much more attractive to employable, educated employees and providing permits for promotion of producing new, knowledge-requiring products

Conclusion. The activities carried out by cultural centres develops intellectual heritage, aims at preserving and spreading local culture; it both promotes nationality and creates economic benefit for a region and a country. Development, effective direction and perception of cultural activities may have significant impact for a local economy.

1. Azmier J. *Culture and Economic Competitiveness: An Emerging Role for the Arts in Canada* / J. Azmier. – Calgary: Canada West Foundation, 2002.

2. Costello D. J. *The Economic and Social Impact of the Arts on Urban and Community Development* / D. J. Costello // Pp. 1333-A in *Dissertation Abstracts International, A: The Humanities and Social Sciences*. Pittsburgh: University of Pittsburgh, 1998.

3. Cwi D. *The economic impact of ten cultural institutions on the economy of the Springfield, Illinois SMSA* / D. Cwi. – Springfield, Ill.: Center for the Study of Middle-size Cities Sangamon State University, 1980.

4. Matarasso F. *Use or ornament? : the social impact of participation in the Arts* / F. Matarasso. – Stroud, Glos.: Comedia, 1997.

5. McCarthy K. *Building an Understanding of the Benefits of Participation in the Arts* / K. McCarthy // *Unpublished proposal submitted by the RAND Corporation to the Wallace-Reader's Digest Funds*, 2002.

6. *The European Task Force on Culture and Development 1997. In from the Margins, A contribution to the debate on Culture and Development in Europe, Summary Version of a report prepared for the Council of Europe by the European Task Force on Culture and Development, Brussels.*

7. Žemaitytė I. *Meno veiklos, į kurią įtraukiami priklausomybės ligomis sergantys asmenys, ypatumai* / I. Žemaitytė, R. Urbšienė. – Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2007.

ЦЕ ЦІКАВО**Шевчук В. Я.,***д. е. н., професор, голова Українського товариства охорони природи***ПО МАТЕРІАЛАХ ГЛОБАЛЬНОЇ КЛІМАТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
КРАЇН-УЧАСНИЦЬ КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО ЗМІНИ КЛІМАТУ**

Представлені основні напрямки політики енергоефективного розвитку і змін клімату.

Ключові слова: конференція, ООН, країни, клімат, розвиток, енергоефективність.

**ПО МАТЕРІАЛАМ ГЛОБАЛЬНОЙ КЛІМАТИЧЕСКОЙ КОНФЕРЕНЦИИ СТРАН-
УЧАСТНИЦ КОНВЕНЦИИ ООН ОБ ИЗМЕНЕНИИ КЛИМАТА****Шевчук В. Я.**

Представлены основные направления политики энергоэффективного развития и изменения климата.

Ключевые слова: конференция, ООН, страны, климат, развитие, энергоэффективность.

**ON MATERIALS OF THE GLOBAL CLIMATE CHANGE CONFERENCE OF THE
PARTIES OF THE CONVENTION OF THE UN****Shevchuk V.**

The main directions of policy of the power effective development and climate changes are presented in article.

Keywords: conference, UN, countries, climate, development, power efficiency.

Глобальна кліматична конференція країн-учасниць Конвенції ООН про зміни клімату – це подія світового масштабу, яка проходила в Парижі з 30 листопада по 12 грудня 2015 р. У заході взяли участь 195 держав з усіх континентів. З промовами виступили півтори сотні глав держави та урядів, а загальна кількість учасників сягнула сорока тисяч.

В острівних країнах складний екологічний стан. На їхню думку, втрати ВВП при цунамі склали до 90%. В цьому складність їх розвитку. Тому такі країни звертаються із закликом до тих, які викидають найбільше парникових газів, зменшувати навантаження на атмосферу, бо через потепління першими зазнають лиха острів'яни. Світ не може далі розвиватися, лише експлуатуючи природні ресурси маленької планети і забруднюючи навколишнє природне середовище. Шар біосфери над землею – всього 10-1 км від її

поверхні. Проведіть в уяві від свого дому лінію такої довжини, і стане зрозумілим, наскільки, це мало. А цей шар зберігає життя на всій земній кулі.

Другий фактор – тероризм, який почав загрожувати всьому людству. Дане питання розглядалось із залученням лідерів США, президента Б. Обама, та КНР - Сі Цзіньпіна, що відкрило шлях до остаточного ухвалення Кліматичної угоди.

У Парижі досягнуто домовленості про три надважливі для всього світу речі:

- зміна глобальної політики розвитку;
- доступ до зеленого кліматичного фонду;
- ознайомлення з технологіями.

У світовому масштабі це означає, що, по-перше, ера вуглеводнів – нафти, газу і особливо вугілля – відходить у минуле. Світ буде все більше переходити на відновлювальні джерела енергії: сонячну, вітрову, гідро, термальну. Тобто, не так по-хижацькому експлуатуватимуться земні надра, а їхній енергетичний ресурс буде використовуватися як глобальна зброя у боротьбі за сфери домінування. У світі гармонізуватимуться моделі виробництва і споживання, тому довкілля зазнаватиме набагато меншої шкоди, а унікальність планети з її різними нагородами, розмаїттям культур, красою природи тощо дістане реальний шанс зберегтись і для майбутніх поколінь.

По-друге, розвинені країни зобов'язалися допомагати фінансово малим острівним державам та країнам, що розвиваються. Для цього вже до 2020 року буде сформований кліматичний зелений фонд у розмірі 100 млрд. доларів щорічно, забезпечення доступу України до цього фонду як країни з перехідною економікою. І цю позицію вдалося відстояти, хоч і величезними зусиллями. Особливо хотів би відзначити професіоналізм невеликої групи наших експертів – всього 15 чоловік (для прикладу у Туреччини їх було 100, у США та Китаї – по 200). До речі, половина цих експертів працювали, як мовиться на голому ентузіазмі. Взагалі сьогодні потрібно фінансувати науку, освіту, нові технологічні розробки, вкладати інвестиції в людський капітал. В умовах відсутності середнього класу саме вчені стають провідниками нації.

І третя позиція: розвинені країни будуть передавати тим, що розвиваються, зелені технології. Це робиться для того, щоб вони могли вирішувати свої соціально-економічні проблеми, не шкодячи довкіллю.

Українці нічим не поступаються перед західними людьми, ментальність у нас європейська. Бо українська національна ідея – воля. Вся система має бути спрямована на те, щоб права людини безумовно забезпечувались, а громадянське суспільство контролювало владу, поправляло її.

*Стаття підготовлена на основі інтерв'ю
за погодженням з д.е.н., проф. Шевчуком В. Я.*

ЕЛЕКТРОННІ АДРЕСИ НАШИХ АВТОРІВ

Волошенко Антоніна Віталіївна	<i>v_tonia@mail.ru</i>
Гуткевич Світлана Олександрівна	<i>gutkevych@ukr.net</i>
Гур'янова Лідія Семенівна	<i>g_lika@list.ru</i>
Жукова Олена Юріївна	<i>olena.zhukova@nuos.edu.ua</i>
Кінаш Ірина Петрівна	<i>irinakinash@gmail.com</i>
Оніщенко Ірина Григорівна	<i>iryna.onishchenko@mail.ru</i>
Савчук Лілія Мар'янівна	<i>liliua.savchuk@ukr.net</i>
Сидоренко Павло Олександрович	<i>pavlo_sydorenko@ukr.net</i>
Соломко Антон Сергійович	<i>antonsolomko@ukr.net</i>
Стоніте Андре	<i>a.a.stonyte@gmail.com</i>
Цундер Олена Едуардівна	<i>a_tsunder@i.ua</i>
Юренієне Віргінія	<i>virginija.jureniene@khf.vu.lt</i>
Янкаускайте Довіле	<i>dovile.jankauskaitedovile@khf.vu.lt</i>

ДАЙДЖЕСТ
журналу «Інтелект XXI»
за 2015 рік

№ 1

Vitkauskaitė I. (Lithuania, Kaunas)

THE MODELS OF CULTURAL INDUSTRIES POLICY: CASES OF DANISH AND LITHUANIAN FILM INDUSTRIES

Since the end of the 20th century, cultural industries have increasingly attracted attention in the areas of economy and politics. They are becoming the most important part of the country's culture as they generate symbolic and economic capital. In Europe and other countries of the world, cultural industries have appeared as a private business that have not needed the support from the state; however, further development of these industries and their successful competition with international corporations of cultural industries require a purposeful policy of the state. One of the major economic powers of cultural industries in most of the countries is the film industry. At the moment, the Lithuanian film industry has been causing a lot of discussions. The Lithuanian policy of cinema is going through the phase of changes. On May 1, 2012, the new Law on Cinema changing the policy of Lithuanian cinema was adopted. The new policy model of the Lithuanian cinema should be similar to the one applied in the United Kingdom and Scandinavian countries, namely the model based on the principle of arm's length. The article defines a possible framework for the policy models of cultural industries, compares the policy of the Lithuanian cinema being shaped as the analogous model of Danish cinema policy adopted in 1997.

Keywords: Model of Danish film policy, cultural industries, policy models of cultural industries, model of Lithuanian film policy.

Minenko M. (Ukraine, Kyiv)

PRINCIPLES OF CONSTRUCTION OF PRIMARY SOCIETIES OF GERMANY

Different approaches to interpretation of a content of principles, that establish a primary societies by F. Raiffeisen have been analyzed. Principles by G. Schulze-Delitch, which were used in formation and organization of industrial commodity and service cooperatives characterized. Reviewed organizational and economic tools for determination an opportunity of application to modern economic conditions were conceptually conducted through comparative analysis. Attention is focused on a role of V. Haaz in building of cooperative environment in Germany via his vision of main operational principles of primary societies. Evolutionary features of primary societies by Raiffeisen F., G. Schulze-Delitch, V. Haaz were generalized, stated the principles of formation, which were developed and put into practice and impacted on formation of professional institutionally capable socially responsible environment that facilitates economic, foodstuffs security and sustainable development of society were overview.

Keywords: primary company in Germany, principles of construction, F. Raiffeisen, G. Schulze-Delitch, B. Haaz, development of the cooperative movement, formation of a qualitatively new environment.

Kotkov S. (Ukraine, Kyiv)

CURRENT ISSUES MANAGEMENT PERFORMANCE OF SUGAR INDUSTRY ENTERPRISES OF UKRAINE

The paper investigates the issue of performance management of enterprises using modern methodological tools of financial management. Taking into account the specifics of the sugar industry defined model of performance management. The control system is based on the value added is the key indicator of the complex, which most fully represented factors of value for management purposes in operating, investing and financing activities of the company. The system of governance efficiency of sugar industry enterprises. Formed areas of performance management in enterprises studied sugar industry at the appropriate control unit. These lines of development of sugar industry enterprises multi-vector, but the factors responsible management and efficiency of formation based on economic value added, generating business. The model of the enterprise management efficiency will allow management to focus on key factors of strategy, build business planning and forecasting based on these parameters, get the tools and framework for an objective assessment of performance.

Keywords: efficiency, performance management, performance management model, management system based on economic value added, performance management blocks, scorecard performance management, performance management trends sugar industry enterprises

Matvieiev V. (Ukraine, Kyiv)

WAYS TO IMPROVE COMPETITIVE POTENTIAL WINERIES OF UKRAINE

Analyzed in the article trends of the wine industry of Ukraine. Identified factors that contribute to the quality of the wine, in particular terroir, grape, work enologist. Considered main factors constraining the development of domestic enterprises both in the domestic and global market, namely: raw, technical and technological, organizational, economic, legal. Found that among the many wineries problems that require urgent solution, along with the creation of an effective system of financing production, sustainable economic relations between agricultural units, processing enterprises, trade, adequate state support, poor quality of products, an important role is the stabilization and development of raw material base. Also a priority Ukraine should be the strategic development of the local product, which will be able to find its niche in the global wine market - brand "Ukrainian wine".

Key words: viticulture, winemaking, grape, market, problems, development trends.

Solomchuk L. (Ukraine, Kyiv)

AGROINDUSTRIAL INTEGRATION AS A FACTOR OF EFFICIENCY OF THE ENTERPRISES OF MEAT SUB COMPLEX

In the article the necessity of restructuring of the enterprises of meat sub complex is distinguished. The restructuring is based on the principles of vertical agro integration. The efficiency of enterprises of the sub meat complex is possible through organic fusion of agricultural and industrial production, which is scientifically grounded and practically proved that. The basis of this merger is

combining of technological stages of breeding, feeding, processing, production and sales. Combining of different stages of the production process leads to the emergence of new powerful and effective integrated associations. Creating of integrated structures leads to increase of concentration of capital in absolutely all sectors of the economy and particular in meat sub complex. After analysis of enterprises of the meat sub complex the author developed classification of the organizational and production factors-indicators that influence the performance and improvement most. The attention is focused on transportation and procurement costs, on the savings in payroll for collectors of raw materials, on saving in introduction of shipment of pigs from their own pig farms with a daily hunger exposure of animals, on savings in introduction of rational usage of technical waste for the production of the meat feed.

Keywords: meat sub complex, horizontal integration, vertical integration, agroindustrial integration, efficiency, enterprise, competitiveness.

Taranenko A. (Ukraine, Kyiv)

CURRENT APPROACHES TO GOVERNMENT REGULATION OF FOOD POLICY

The article deals with present-day approaches to government regulation of food policy. Global trends and existing methods and tools of state regulation of food policy are analyzed. It is concluded that the choice of methods and forms of state intervention to agricultural development is specific to each particular country. In order to plan agrarian regulation steps it appears highly important to consider two key complementary goals of the agricultural sector, namely increasing efficiency of agricultural production and provision of social support to rural areas' residents. It is determined that in view of important arguments in favor of state intervention and at the same observance of free market rules the best option is effective combination of government regulation tools and market economy principles for the development of national agricultural production, food security and social support of rural areas' population. Usage of a certain method of food sector regulation is defined by particular nature of the relationship, characteristic features of objects and subjects of regulation, specific policy objectives and focus on concrete results. As one and the same function of state regulation of the agricultural sector can be performed via various tools, the task of economists is to select the optimal tools' combination. With regard to this conclusion further research prospects are determined, particularly search for optimal tool set of government regulation of the agricultural sector in order to further increase effective development of the national economy.

Keywords: government regulation, agriculture, farming, food policy, protectionism, market economy, social policy

Shenderivska L. (Ukraine, Kyiv)

MAIN DIRECTIONS OF THE PRINTING INDUSTRY ENTERPRISES

The main factors that affect the choice of directions of development of business are specified. The main directions of development of printing companies are determined. The main sources of financing investments in enterprises of printing industry are identified. The using of amortization by printing companies in accordance with functional purpose is analyzed. The importance of rational using of resources to increase the profit of printing companies is grounded and determined by connection equation. The link between profit and turnover rates and changes in the pricing policy of the company is established. The priority areas of investment are defined, the impact of investment on the development of enterprises is characterized. The connection between investments and innovations is defined, main types of innovation are described. The expediency of new organizational forms - Enterprise Associations in publishing and printing complex is grounded. On the basis of features of publishing and printing industries the explanation of priority creation of corporations is given. Recommendations for choosing members of the corporation are grounded, the key issues that corporate participants need to agree are identified. A study of international experience in order to improve the efficiency of enterprises is proposed. The directions of finding of new market niches, the ways of risks reduction and capital increase, the modern approaches to quality control organization, the measures of State support for publishing and printing industry are studied. The progressive international experience of enterprises of publishing and printing industry trends and its adaptation to Ukraine are characterized.

Keywords: printing company, publishing and printing complex, development, efficiency, investment, modernization, enterprise association, corporation, international experience.

Veklych V. (Ukraine, Kyiv)

THEORETICAL BASIS OF LEGAL REGULATION OF INVESTMENT ACTIVITIES IN THE FOOD INDUSTRY

Regulation of the investment activities is part of the state regulation of the economy, one of the most important instruments of state support of investment activity and the tool to implement the investment policy. Modern state in the whole economic complex, and particularly in the food industry, has not managed to form effective organizational and economic mechanism of investment regulation, as implemented actions does not fully meet modern requirements. The importance of this issue for the national economy is increasing as intensifies integration and globalization in the world that requires further interdisciplinary researches. In this context, modern prospects of development of investment sector in Ukraine should be considered in the view of legislative support of it's operations. Other options for evolution of events beyond the legal strategy of the regulation of investment activities in the food industry and in a whole national industry will not be acceptable. They will excess administrative efforts, resources and time. In the present situation it may not be allowed due to the rapid accumulation of national economic growth and financial capacity.

Keywords: economics, law, investment, investment, investment policy, industry.

Gutkevych S., Zavadskiyh A. (Ukraine, Kyiv, Melitopol)
INVESTMENT STRATEGY OF AGRARIAN SECTOR

The analysis of agro-industrial production of evidence of the need for scientific justification for the designation of the main directions of its progressive development, the development of the market environment, entering the agrarian sector of the economy of Ukraine in the global market communities. Since the possibility of agrarian enterprises define the level of its profitability and the volume of economic activity was carried us correlation and regression analysis. Flexible and strategic dynamism set, or to take account of changes in external and internal environment that takes place in the changes in priorities and content, and the transition

to the backup strategies if necessary. The directions of development strategy of agrarian sector of economy, including the investment strategy are highlighted. The purpose of the investment strategic development is to ensure stable and efficient operation of agriculture that oriented to meet domestic and export needs of the country's agricultural production.

Keywords: agriculture, investment, investment policy, agroindustrial production, strategic management, agriculture and food marketing, strategic set, strategy.

Prib K. (Ukraine, Kyiv)

THE INVESTMENT COMPONENT OF ENTERPRISE DEVELOPMENT MANAGEMENT

In the article the place and role of the investment component in the management of enterprise development, proposed approaches to the formation and implementation of investment strategies entity. Proved that the investment strategy of the enterprise determines the nature of its investment, the volume and direction of investment, and forms the structure of the investment portfolio. It is shown that the investment strategy is a functional part of the overall corporate strategy and consists of a number of private strategies. Private investment strategies, in turn, is a functional part of a larger business strategies business segments of the company. They are interrelated, interdependent and complementary than themselves to attract investment and allocation of resources. Direction of investment strategies depend on the types of general and business strategies are implemented now. The main objectives of the implementation of investment strategies include: providing innovation and investment development company; optimize the weighted average cost of capital; maximum use of financial leverage effect; optimization of the ownership structure; the level of capitalization; providing strong competitive positions in the investment market; reduce investment risks; effective use of investment resources; financial stabilization of the enterprise and so on.

Keywords: investment, management, development, enterprise, strategy, the investment portfolio.

Yakymchuk T. (Ukraine, Kyiv)

METHODICAL APPROACH TO ASSESSMENT OF THE ENTERPRISE'S READINESS TO IMPLEMENT AN INVESTMENT STRATEGY

A methodical approach of assessment of the enterprise's readiness to implement an investment strategy was presented in the article. The methodical approach is based on comparing the results of the production, financing and investment activities of the enterprise and industry. Types of activities take into account the interrelation between the investment and other functional strategies. The integral indicators are calculated and it allows comparing the adequacy of internal enterprise's readiness to implement the investment strategy and requirements of the environment. After calculation weaknesses of the enterprise can be identified and the management decisions can be offered to improve the selection and implementation of investment projects. The methodical approach contributes to improve the efficiency of the investment strategy management by identifying deficiencies and taking remedial action in the economic activities of the enterprises.

Keywords: investment strategy, assessment, financial component, manufacturing component, administrative component, functional strategy, management.

Sydorenko P. (Ukraine, Kyiv)

THE INFLUENCE OF TECHNOLOGICAL CHANGE ON LABOUR MARKET

The author analyzes the influence of technological change on the current labour market trends. Namely, the effects of new technology on the social and economic environment, processes of production, products and labour as a factor of production. New information and communication technologies considerably influence contemporary business models - i.e. fuel weightless companies and sharing economy - as well as general social and economic environment - i.e. automation, equipment and tools improvement promote productivity growth, etc. Extremely dynamic, challenging, and stressful work environment can reduce internal motivation and aggravate the problem of voluntary unemployment. Technological change promotes a constant professional development and lifelong learning, but a low-skilled labour is still a matter of concern, as well as the gap between productivity and compensation growth. Although numerous online courses, distant employment, and development of e-entrepreneurship can contribute to resolution of these issues, a customized policy is required. This policy should take into account the role of the private sector in R&D, encouraging innovation and growth. But further technological development should not be limited to the gadgetization, although it's impossible to eliminate commercial drivers of innovation in a mid-term period. Based on the results of this research, the author suggests a list of practical recommendations aimed at the maximization of positive effects of the above-mentioned changes on the labour markets and mitigation of relevant risks. Interesting fields of further research are a phenomenon of labour intensity decrease in the information economy, gap between compensations and skills, etc.

Keywords: labour market, labour productivity, unemployment, gadgetization, e-entrepreneurship, sharing economy.

№ 2

Onishchenko I. (Ukraine, Kyiv)

REGIONAL ECONOMIC INTEGRATION WITHIN THE SHANGHAI COOPERATION ORGANIZATION

The article tasked to outline the features of economic cooperation among SCO member states and to evaluate the possibility of its further development and to analyze the likely presence of the Ukraine in the SCO in a particular status. The paper shows that despite the fact that globalization and regionalization are two contradictory countervailing actions, however, the consolidation of the global market enhances the activity of influential regional coalitions of countries with common economic interests. These countries are combining their efforts to ensure favorable conditions for international economic cooperation at the regional scale can achieve a multiplier effect in ensuring its strategic interests. Analyzed whether there is in the future of the SCO regional multilateral political and economic organization or institution will remain predominantly bilateral cooperation. Considered several scenarios - conservative, infrastructure, the expansion of the number of members of the organization and with the expansion of partnership and cooperation with other countries associations operating in the Central Asian region, as well as in South Asia and the Middle East. In the analysis of possible cooperation between Ukraine and the SCO made the following assumptions. Firstly, it is an opportunity to

create your own foreign economic strategy in the Asian region. Secondly, the use of investment and innovation potential of the SCO as a trade and economic organization and prospective quickly waving the market. Thirdly, the expansion potential of bilateral cooperation with China. And finally, the strengthening of relations with the countries of Asia, where the economic interests of Ukraine are still not actively represent

Keywords: regionalization, regional economic integration, foreign economic strategy, trade and economic organizations, the Shanghai Cooperation Organization, China.

Yermoshenko A., Yermoshenko L. (Ukraine, Kyiv)

STATE REGULATION SYSTEM OF INTEGRATION THE INSURANCE SECTOR WITH THE BANKING SYSTEM

The change of regulatory channel of the banking and insurance market is analyzed. The reasons to create a single regulator, the main of which is the necessity to improve public supervision of financial conglomerates are identified. The analysis of the main approaches to the construction of the structure of supervision of the financial markets in the world is performed: the consolidated and sectoral. Ways to enhance the independence of the State Commission for Regulation of Financial Services Markets of Ukraine are identified.

Keywords: the insurance sector, the banking system, government regulation, system, models, supervision, specific of supervision.

Vitkauskaitė I. (Lithuania, Kaunas)

THE ROLE OF THE FREELANCE CURATOR IN A CONTEMPORARY ART EXHIBITION

This article analyses the role of the freelance curator in a contemporary art exhibition. The first part of the article conceptualizes the notion of the modern curator and surveys the categories of curators. The next part of the article surveys the potential models of curation. There are 7 models of curation distinguished: self-reflexive, "sampling", traditional, decentralisation curation, virtual curation, art-curator, collaborative – curatorial platform. The third part describes contemporary art exhibitions. The categorisation of exhibitions may vary; it can be based on duration, the number of participants, etc. However, the concept of a "potluck" exhibition does not exist anymore. An exhibition is managed with the help of the curator. The fourth part analyses the activities of an independent curator in an art exhibition based on four stages of the project: preparation, planning, implementation and evaluation. There are main tasks for the curator to perform distinguished in each stage. The final part of the article analyses the insights of the curators and derives the formula of successful curation.

Keywords: a freelance curator, the role of a freelance curator in art art exhibition, art exhibition, contemporary art.

Kinash I., Perevozova I. (Ukraine, Ivano-Frankivsk)

TRANSFORMATION PROCESSES OF THE UKRAINIAN ECONOMY IN THE SOCIALIZATION OF DEVELOPMENT

The article generalizes the features in transformation of the Ukrainian economic system. The place of transformation processes in the socialization of development is determined. The experience of market transformation of economy of various countries in which the model highlighted strategies market transformations. Search strategic directions of structural transformations of the state in the process of transition from one economic system to another are done. The essence of the process of socialization of the economy and outlined main directions of its manifestation was determined. The role of government and its functions to create a socially-oriented market system indicated. Strategic goals of transformation which should be aimed at improving the quality of life of the population are determined. Measure the quality of life in Ukraine is analyzed. Criteria for this indicator and periods for the Ukrainian economy are allocated.

Keywords: market transformation, socialization of the economy, index of human development, forms of development, model strategies, structural changes, human role, sustainable social development.

Chernelevschiy L., Solomchuk L. (Ukraine, Kyiv)

CORPORATION AS A MODEL OF EFFECTIVE BUSINESS

The article contains theoretical back ground of the necessity of corporations establishing with the aim of providing of affective businesses. The author offers her understanding of the term «corporation» and distinguishes pluses and minuses of establishing of corporation business structures on the basis of investigations and generalization of Ukrainian and foreign scientist's experience. Corporation is the most effective way to attract financial capital. One of the advantages of corporation is also limitless activity and reduction of risks. The main disadvantages include the lack of scientific management and corporate income distribution and public policy regulating of the competitive industries. The problems of market economy that are solved by corporations are also dealt with in the article. These problems include the ability to attract capital profitably to implement large projects and reallocation of risks associated with the investment. The peculiarities of corporation structures formation and strategy of the development of big modern corporation structural in Ukraine are given big intentional. The features of strategy of corporation is mobility of environment of the corporation, disparity in prices, developed infrastructure of the market and so on.

Keywords: corporation, corporate business structure, integration, synergies effect, transaction costs.

Shelegeda B., Kolobova V. (Ukraine, Krasnoarmiisk)

CONCEPTUAL BASES OF INTEGRATION DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Based on the analysis of concepts of leading scientists have been identified and substantiated especially the integration of domestic enterprises. The article reveals the essence and the content of the integration development as a dynamic process of interaction between different forms of economic actors at all levels of economic activity. At the level of individual enterprises the integration process should be understood as a certain transition to a new state of business, which is accompanied by the emergence of the interconnections of integrated production elements and potential strategic opportunities that contribute to enhancing the effective operation of integrated participants. At the same time it was established - there is interdependence of the processes of integration with the concentration of capital and production, as well as with the development of specialization or industry diversification. Because, firstly, the concentration, in its economic sense, finds its expression in the establishment between the individual independent enterprises stable integration interconnections. Secondly, the growth of technological capacity, which

determines the level of concentration on the one hand, creates the need for the integration of economic agents, sync technological renovation of production, on the other hand, the integration provides increased concentrations, opening reserve of specialization. Third, within the framework of the establishment of integration ties between independent economic entities, the concentration has the opportunity to develop further along the path of specialization. Attention is drawn to the fact, that in the process of integration of economic actors are in constant search of new forms of interaction. Herewith, majority of integrated companies contemporaneously used vertical and horizontal ties to the dominance of one type that can be transformed in accordance with the dynamic processes in the economic environment. On several practical examples was proved that domestic leading companies mainly use a vertically integrated business model, whereby achieves a significant strategic advantage and holds a leading position.

Keywords: integration, integration development, industrial enterprise, concentration, industry diversification, specialization.

Komarnitskyi I. (Ukraine, Kyiv)

THE DEFINITION OF LEVERAGE INNOVATION POTENTIAL SOCIO-ECONOMIC SYSTEM OF THE REGION

Theoretical basis and formed the methodological basis for the organization of the system of management of innovative potential socio-economic systems of the regions of Ukraine as a basis for ensuring the effective development of economic system of the country in the long term. Logical structural diagram of the formation of methodology of management of innovative potential and the socio-economic system of the region was built. The properties of formation of methodology of management of innovative potential of the industrial region on the principles of a systematic approach are defined; goals and objectives are formulated. Special and general scientific principles of management are determined. Defined the law of development of the socio-economic system on the use of the laws of synergy, durability, saturation of information that are increasingly important for social development. The functions management of the region socio-economic system are investigated. The correlation of the potential socio-economic system of the region and its innovative component is based on classical methods of management is emphasized. The methodological foundations of the system of management of innovative potential and the socio-economic system of the region are formed. It is proved that the main purpose of the socio-economic system of the region is to ensure its rational use.

Keywords: management, efficiency, development, innovation, potential, socio-economic system, region, synergy.

Shulayeva Y. (Ukraine, Kyiv)

ELECTRONIC WASTE: TRASH TO CASH

Rapid technological advances and lower product prices for more powerful machines are contributing to shorter product life spans and frequent replacement of electrical and electronic equipment. As a result it leads to generation of e-waste, which attracts more and more attention from businesses, government authorities and civilians. Waste electrical and electronic equipment is defined as electrical and electronic equipment which has reached end of life (waste); including all components, subassemblies and consumables which are part of the product at the time of discarding. There is a growing concern over WEEE due to increasing amounts generated, coupled by the toxic content and the valuable materials. WEEE is the most rapidly growing segment of the municipal waste stream. The article defines the problem of e-waste management in Ukraine. It contains the best practices of e-waste management in the EU. It analyses and compares Ukraine and EU legislation in this field, responsibility of producers of electrical and electronic equipment (as well as importers and retailers), e-waste collection schemes and financial mechanisms. The article contains suggestions of how to solve the problem of generated and accumulated electronic waste as well as the model of economically and environmentally effective e-waste management.

Keywords: electrical and electronic equipment, waste of electrical and electronic equipment, WEEE generation, Basel convention, EU-Ukraine Association Agreement, waste classifier, advanced recycling fee, collection schemes.

Levchenko V. (Ukraine, Mariupol)

ASSESSMENT OF THE EFFECTIVENESS OF LOGISTICS SYSTEM DRUGSTORE CHAIN WITH AN INTEGRATED APPROACH

The purpose of the article is to study approaches to assessing effectiveness of pharmacy chain logistics system. The article examined and a systematic approach to assessing the effectiveness of the logistics system drugstore chain. The most common approach defined target, cost, efficient, balanced and integrated approach. Using an integrated approach allows full and comprehensive assessment of the impact of various factors on the efficiency of the logistics system. The author proposed a method of forming an integral index evaluation with a set of comprehensive and individual indicators for each component of the logistics system drugstore chain. In the article the author takes into account specific factors functioning drugstore chain. The author considers the features of the formation of a functional, infrastructure and resource component of the logistics system drugstore chain. The parameters of the functional subsystem include indicators of supply, distribution, warehousing, transportation and others. Functional subsystem complemented estimation indicators of organizational systems, resources, information systems. The results of research allow to make effective management decisions.

Keywords: logistics, logistic activities, logistics system, effectiveness of logistics system, drugstore chain, integrated approach.

Reikin V. (Ukraine, Lutsk)

PROBLEM OF PUNISHMENT IN OFFENCES ECONOMIC THEORY

This article deals with the theoretical aspects of choosing the type and extent of punishment for offences according to economic approach of G. Becker and his followers. The possibility of applying economic approach in a unified scheme for the analysis of shadow activity of subjects on the micro and macro level is proved. It is shown that the methodology of Becker theory does not provide specific ethical and psychological assessments basing on value terms. Rationality of offenders' economic behavior and universal value criteria of evaluating their benefits are analyzed. The advantage of using fines compared to imprisonment for semi-legal segment of the shadow economy is grounded: compensatory effect of losses is achieved; size of budgetary resources for the maintenance of law enforcement is reduced. Some negative aspects of applying economic approach in case of criminal offences are examined: the value of human life and society's attitude to the forced redistribution of economic resources is not taken into

consideration. It is shown that the method of the monetary equivalent in assessing the benefits of offenses based on economic approach is more suitable for semi-legal sector of the shadow economy than for criminal one.

Keywords: economic approach, shadow economy, offences, punishment, fines, criminal offenses, imprisonment, compensation of losses.

Shelegeda B., Pogorzelskaya N. (Ukraine, Krasnoarmiisk)

NATURE AND SIGNIFICANCE OF ORGANIZATIONAL STRUCTURE DEVELOPMENT

The article investigates the organizational structure of the management of economic systems based on the analysis of publications of foreign and domestic scientist's economists in conjunction with the results of an empirical study of existing enterprises of various forms of ownership and industry sector. The method of the differentiated approach refined etymological essence of concepts «organizational structure», «organizational structure of the enterprise», «organizational structure of the management». The organizational development as a process of transformation of the system of key structural units and areas is analyzed. Detected and identified key factors of effective functioning of the economic entity. The necessity of special scientific software and further development of the theoretical issues of reforming the structure and nature of the relationships between the components of the economic system is proved. The article is divided into three parts. The first part is devoted to analysis of studies and publications known scholars and practitioners dealing with organizational development. In the second part of this article we discussed the difference between «growth» and «development», built organizational chart development. The third part of the article includes a review of the evolution of the individual stages of the formation and the formation of a scientific theory of the organization that allows detecting and regulating the structure-forming units, streamlined components of organizational development, as an integral system, in order of importance. Develop systematic classification structure-forming units of organizational development, taking into account peculiarities of economic categories and trends dynamics of changes in the external and internal environment and economic activity at different time periods.

Keywords: growth, development, structure, organization, management, organizational development, organizational structure development.

Haba M. (Ukraine, Lviv)

THE INFLUENCE OF VARIOUS FACTORS ON THE DEVELOPMENT AND OPERATION OF RURAL GREEN TOURISM CARPATHIANS

The article examines the factors that influence the effective development and activities in the field of rural **green** tourism. Identified and analyzed their role and importance for effective activity facilities in the area. The expediency of implementation and application of these factors for good governance and effective operation and development of rural green tourism in the Carpathian region and Ukraine in general that will enable distributed main advantages and disadvantages for the effective development and activity in this area.

Keywords: factor, tourism, rural green tourism, advertising, services rural green tourism.

№ 3

Safonov Y. (Ukraine, Kyiv)

MIGRATION POLICY AND MIGRATION PROCESSES IN UKRAINE

The article describes the migration process. In a globalized world economy labor migration plays a leading role among the forms of international economic relations. Influenced by the intensification of production processes, the spread of new technologies, internationalization of financial flows, restructuring of national economies, due to scientific, technical and information and communications revolution labor migration affects all processes in the society and generates significant economic, political, social, natural problems, but also promotes the balancing of public relations, elimination of social tension, realizing the human right to a free life and work in the country where it can bring a significant contribution to world production and their own welfare. In an increasingly globalized world and the expansion of economic relations these processes are deepened. Optimization of migratory flows is a critical objective of further successful social and economic development of the state. The state migration policy is considered.

Keywords: migration, migration policy, migration processes, state regulation.

Dragan A. (Ukraine, Kyiv)

INFORMATION SUPPORT PRICING POLICIES OF ENTERPRISES OF MEAT INDUSTRY

Article is given the major information support pricing policy in strategic development planning meat processing industry. Relationship with information of the pricing policy and development strategy are submitted. Current tasks of providing information on the formation of an effective pricing policy meat processing industry are disclosed. The basic requirements for the provision of information, its types, sources from public and accessible databases are analyzed. Process of preparation and conduct information search in the formation of price policy of enterprises is grounded. Types of information search for small, medium and large enterprises (slaughterhouses) meat industry are suggests.

Keywords: strategic planning, information, information, pricing, meat products, meat processing industry.

Zavadskih A. (Ukraine, Melitopol)

PREREQUISITES IMPROVE MANAGEMENT EFFECTIVENESS THE AGRICULTURAL ENTERPRISES OF UKRAINE

In the article preconditions of increase of management efficiency are investigational by the enterprises of agro industrial complex of Ukraine in the conditions of necessity of providing of increase of the labour, technological rearmament and realization of innovative projects in this industrial complex productivity. The theoretical basis for improvement of the institutional mechanism of public administration of agrarian sector of economy of Ukraine is suggested. The main directions of state economic regulation of agriculture are shown. Priority directions of development of agrarian sector of economy of Ukraine are given. The negative trends

of development of agricultural production was manifested in protracted crisis: a significant decline in gross production, the negative figures of financial-economic results of activity of agricultural enterprises, the loss of competitiveness of agricultural products in the domestic market. Define the role and place of the state in ensuring the sustainable development of agricultural production. Lists the priority measures to revive agriculture are provided.

Keywords: management, efficiency, agriculture, governance, investments.

Kotkov S. (Ukraine, Kyiv)

ECONOMIC BASES OF DEVELOPMENT OF PERFORMANCE MANAGEMENT THE SUGAR INDUSTRY

In the article the question of performance management enterprises through the mechanism of performance management using value added. The control system based on value added is defining an integrated tool to manage the most complete performance of the company based on factors of value for management purposes in operating, investing and financing activities of the company. The model of the mechanism of performance management businesses sugar industry is given. It permeates all areas of practice, all stages of social production, is the basis for building quantitative criteria values of decisions. Managing your value-adding enterprises should take into account patterns and trends forming system of economic levers of performance management, the condition of the complex nature of management, its innovative component integration processes, mechanisms and methodologies for evaluating performance management as the underestimation of any of these elements can lead to distortions of economic relations, inter-sectoral imbalances, which, as experience shows reform of domestic agriculture, cannot be solved through self-regulation of the market. Author of the proposed concept (mechanism) performance management company using value added will promote its economic potential in the strategic aspect and maximize results and minimize risks of business.

Keywords: efficiency, performance management mechanism, the model of performance management, system management based on economic value added areas of performance management businesses sugar industry.

Prib K. (Ukraine, Kyiv)

THE ROLE OF PROGRAMS OF STABILIZATION AND DEVELOPMENT IN THE EFFECTIVE MANAGEMENT OF SUGAR PRODUCTION

In article approaches to the implementation of the stabilization and development programs and their role in the effective management of sugar beet production are shown. There are analyze of state and dynamics of the work the sugar beet sub-complex. It has been established that production of sugar beet in the past two decades characterized by intensification, in which reducing acreage is offset in elevated yields and sugar content of beets. At the same time, it found that the available natural-climate reserves still not used fully realized. Sugar production decreased, gradually destroyed the material and technical base of the sugar industry, the relationship between producers and processors of root crops are imperfect, the domestic market is not protected. Solutions to pressing problems of sugar industry are needs to increase management efficiency through the introduction of special programs for stabilization and development. Stabilization programs should be aimed at preserving the existing production facilities, volumes and directions of sugar producers, avoiding excessive immobilization means to prevent financial losses. Development programs should be introduced for the renewal and modernization of the production apparatus, the implementation of new large-scale investment projects, dissemination of innovation and improvement of modern technologies for processing sugar beet and sugar production, the output of domestic producers to international markets. The implementation of specific programs should be based on a set of regulatory measures, in particular the granting of credit, customs and tariff support, tax optimization, development of investment and innovation.

Keywords: beet-sugar production, management, program of the stabilization, program of the development, measures of regulatory.

Dragan H. (Ukraine, Kyiv)

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE POTENTIAL OF COMPANIES

To ensure the innovative development of enterprises the definition of "innovative potential of the enterprise" is being researched. Determining accurate tendencies in research on the essence of "innovation potential" in two areas: market (the innovative capacity) resource (such as providing the necessary resources for innovation). A mechanism of development of innovative potential of enterprise specification "inputs" and the result is suggested. Propositions as for "Input" management mechanism of innovative potential development of the company associated with the resource approach to innovation potential. At the same time "exit" - the result of management mechanism of innovative potential development of the company associated with the market approach to innovation potential. The innovative culture forming is based on the development of innovative potential of enterprises as environment as the final result.

Keywords: innovation, innovative personnel mechanism, resources, innovative culture, enterprise.

Zakharkin O. (Ukraine, Sumy)

THEORETICAL BASIS OF ADAPTATION OF ESG-CRITERION INTO INNOVATIVE-INVESTMENT ACTIVITY ENTERPRISES

The article considers theoretical and practical aspects of innovations' implementation at industrial enterprises. Socio-economic effects arising from this are taken into account. The paper provides classification of areas of socially responsible investment. It includes investment by criteria of the social, ecological areas, the corporate management, the integrating multiple criteria for choosing investments. Foreign evaluation and administration methodology of the creation of corporative and social price was analyzed. It was characterized the main types of strategies that can be implemented by enterprise within the limits of value-oriented investing. Global dynamics and structure of investment choices of socially-responsible investing was researched. The analysis showed that in recent years the most dynamic investment strategy spread with maximum consideration of ESG factors. They involve the formation of an investment portfolio based on a systematic combination of traditional financial analysis with assessment of environmental, social and governance impacts. Approaches to the adjusting of the ESG-criterion into the innovation activity of industrial enterprises were considered.

Keywords: innovations, value indices, social-responsible investment, investment strategies, constant development.

Aleksandrova A. (Ukraine, Kryvyi Rih)

THE PROBLEMS OF FINANCING EDUCATION AT THE LOCAL LEVEL

The article is devoted to the study of problematic issues of education financing at the local level in Ukraine. The paper discusses the sources and methods of financing education at the local level. Characterized by performance indicators, which are used in studying the relevance and efficiency of budget programs in the field of education. Based on data on spending on education at the local level the basic problems of financing. Identified the main obstacles to the development of education such as: the growth of curricula and duration of the educational activity with a reduction of the financial resources for the financing of education. Also analyzed the main directions of reforming education funding and proposed ways to improve financial education at the local level in Ukraine.

Keywords: expenditure on education, funding of education at the local level, performance indicators, quality of education, financial education, education reform.

Vlasova G. (Ukraine, Kyiv)

INFORMATION TECHNOLOGY IN THE STRUCTURE OF THE DOMESTIC ECONOMY AND CULTURE

The theory of the information society as a paradigm of social development combining the best achievements of mankind is considered. This paradigm gave rise to improvements in non-technical fields of human activity and needs becoming the basis for the development of human potential, the realization of civil rights and freedoms. The impact of the widespread introduction of information technologies in the areas of economic, social and cultural development is determined. The scope of information technology is established: macro- and micro-economics, foreign policy, public administration, social and socio-political sphere, the sphere of foreign policy, education, science and culture. It is proved that information technology should not be viewed as a separate branch of science or economics but as a systematic basis for all economic and social transformations in Ukraine.

Keywords: information, information technology, information society, informatization, economy, culture.

Gutkevych S., Shenderivska L. (Ukraine, Kyiv)

MODEL OF MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF PRINTING ENTERPRISES

The concepts of enterprise printing industry, taking into account the features of printing companies, current conditions of their operation is grounded. The conditions of macro- and micro levels of management, that lead to the deterioration of printing companies are determined. The conditions of globalization, informatization, high intensity innovation, that promote the development of printing companies are discovered. The opportunities of development of printing enterprises, such as, the European integration process and availability of production capacity, reduce the costs of innovative technologies of printing production are identified. The new tasks of development of enterprises accordingly to the necessity of reorientation of tasks in conditions of modern economy are given. The reasonable conditions and principles to be followed to perform tasks, such as balancing interests – economic, social, environmental; fostering innovation enterprises; lifelong learning as a trend of improving the quality of education; quality standards implementation, the need for government support and regulation of publishing and printing companies, integration of publishing and printing industries and other are grounded. The model of management of printing enterprises based on the concept of development is proposed. The improvement of cooperation between the objects of publishing and the printing complex by creation of associations is proposed. Necessity of diversification and directions of improvement in the management in new conditions is justified. Increase of investment through the use of profit as the main source of development is recommended. Expediency of management of development of enterprises on the model is justified.

Keywords: management, development, model, concept, development directions, efficiency, printing enterprise, publishing and printing complex.

Solomko A. (Ukraine, Kyiv)

FEATURES OF MODERN MANAGEMENT THINKING. INFORMATION AND COMMUNICATION IN MANAGEMENT

The paper is devoted to topical issues of modern management thinking. The role of information and communication in making strategic management decisions is considered. The main characteristics of modern socio-technical system necessary to function in a competitive environment and which define a level of development of new management thinking are proposed. The paper describes the task of each manager is to build a system of information support for the management of the organization and to adjust effective system of communication in this management process. Further, the basic requirements to be met by the information are defined. The importance of determining the prime cost of information, namely, the general assessment of costs of the live and substantiated work in collecting, processing, transferring, storage and retrieval of the data used in the process of management is described. Information flows that provide effective operation of management system in the context of information system of the organization are defined. The factors that directly affect the efficiency of information flows management are designated.

Keywords: modern management thinking, information, communication, efficiency, socio-technical system, the prime cost of information, information flows.

Mostenska T. (Ukraine, Kyiv)

THE ENVIRONMENTAL THREATS IN FOOD PRODUCTION

The article describes the potential environmental threats that arise in the production of foodstuffs. As an example, the load on the environment which results from the production of dairy products, bread and bakery products, wine, canned beer. Characterized by common problems and identify environmental risks. A generalization is possible to propose ways to reduce the burden on the ecosystem and to draw conclusions on the need for inclusion in the company's development strategy of corporate social responsibility, which must include elements to ensure the achievement of environmental safety of production. It was noted that as a result of the introduction of "green economy" can create new jobs that will provide solid waste management. The article notes the

need for the introduction of resource-saving, energy-saving technologies. It will reduce environmental risks and improve the efficiency of production processes on the food industry.

Keywords: environmental threat, food, environment, environmental risks, social responsibility.

№ 4

Muzychenko A. (Ukraine, Kyiv)

THE PRESENT STATE OF THE INTERNATIONAL TOURISM IN THE GLOBALIZATION CONDITIONS

It is pointed in the article, that at the modern market of commercial services international tourist services occupy one of leading positions. By the rates of development tourism yields only to transportations, by the volume of profits passes ahead of such industries, as motor and chemical industries. Statistical indexes of international tourist departures of last few years were analyzed and basic development trends of international tourism were distinguished at the modern period. Directions of further development of international tourism are considered in the conditions of economic globalization and instability of financial markets. In spite of economic instability, trends of international tourism development carry out positive character. Growing interest of tourists to other culture, advertisement, availability of information assist for appearance of new types of tourism. It is determined that next countries are included in top ten of tourist leaders: Switzerland, Germany, Austria, Spain, Great Britain, USA, France, Canada, Sweden and Singapore. Europe is still the leader at the tourist market. It is necessary to mark that clear connection exists between the development trend of tourism, general economic development and personal incomes of citizens. The touristic market is very sensible to the changes in the economy.

Keywords: tourism, international tourism, tourist travel, inbound tourism, outbound tourism, globalization, economic development, the economic crisis, market, commercial services.

Veklych V. (Ukraine, Kyiv)

ECONOMIC FEATURES OF NATIONAL POLICY

In the article author analyzes the current state of regulatory consolidation considering formation of a new (fourth) generation of human rights. Also there was considered the need to provide research in two areas – in scientific and practical. It was realized in the context of peculiarities of national legal policy to provide the protection of human rights to form a qualitatively new social behavior. Also some particular significance was acquired by peculiarities of modern economic development. That was pointed in characterizing of the legal expression of lawful behavior to maintain an optimal level of provision for human rights and freedoms. Considering the significant amount of works dedicated to the theory of human rights, it was mentioned that scientific researches and practical issues of implementation of the state policy are still needed to be implemented. Such researches and actual actions are required to ensure peoples' welfare and legal protection. The author has set the goal to indicate the main directions of realization of the state legal policy in the context of the economic changes and development of the modern human rights in the world and especially in Ukraine. Thus special attention was paid to the human rights of the new (fourth) generation. It was concluded that such rights must be consistent with optimal dynamic needs of the individual and provided with adequate economic means to create optimal economic conditions in relation with the set of those regulations (moral, religion, law) that were in use for centuries to ensure existence of society as is.

Keywords: economy, directions of development, state, state regulation, human rights, law, problem, function of state, legal policy.

Hryhortsiv M. (Ukraine, Kyiv)

HACCP: PRINCIPLES AND BENEFITS OF ITS IMPLEMENTATION

On unconditional acceptance Ukrainian domestic consumers of food products are the results of many sociological studies and opinion polls. In addition, official statistics of consumption patterns in Ukraine confirms this fact. But today before food enterprises facing new challenges, in particular, the development of new markets for their products. Potential foreign partners are increasingly placing Ukrainian producers of food requirements for the existence of the enterprise operating system of food safety management based on HACCP principles, as is customary in many European countries. For domestic producers issue of responsibility for food safety is particularly acute in connection with Ukraine's accession to companies worldwide. To become a full member of Ukraine only under condition that domestic production is not only high quality but competitive. Consequently, the state government has set legal requirements and control because food safety is a constant challenge for the food chain. In this regard, the study of this subject is relevant and meets the modern requirements of science and practice.

Keywords: enterprises, system, quality management, model, principles, factors, advantages.

Kotkov S. (Ukraine, Kyiv)

STOCHASTIC FACTOR ANALYSIS OF PERFORMANCE INDICATORS ENTERPRISES OF SUGAR INDUSTRY

In the article the questions assess the relationship of indicators in the performance management enterprises on the basis of the stochastic factor analysis. The control system based on value added is defining an integrated tool to manage the most complete performance of the company based on factors of value to manage the company. A grouping of indicators of enterprise performance management of the sugar industry in the directions. Established the extent of the relationship and impact indicators of enterprise performance management of the sugar industry in the resulting performance. The effectiveness of the processes occurring in the enterprise, in terms of the economic crisis is critical to its operation. To determine the probability of impact factors applied regression and correlation analysis. For a more in-depth study of relationships between factors considering compliance representational number of elements, it was decided standardized data matrix output data present in the two groups, which was the basis of a set of baseline data on the investigated companies in the averages. At the same time, to build a standardized matrix of original data, were taken into account, the ratio, which takes into account the maximum possible value or the minimum possible value of the relevant set of indicators for enterprises. This allows you to build a standardized matrix of initial data on the basis of the best results in the relevant aggregate enterprises. According to the calculations, factors of production-technological management

activities affect the resulting performance management indicators with varying distress communications depending on the resulting index and a selected group of companies for the sugar industry resulting index value above and below the mean.

Keywords: efficiency, performance management mechanism, management system based on economic value added performance management areas of sugar industry enterprises.

Tur O. (Ukraine, Kyiv)

FORMATION CONCEPT STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

The article analyzes the views of scientists on the economic substance of the concept of enterprise development. Also this term reviewed through the prism of the socio-economic system. That scientific approach gives an opportunity create strategies that will address human needs in ways that are practical and in the best interests of the community over the long run. Made focus on the differences between concepts development and growth of the company. Economic growth is a narrower concept than economic development. Because growth doesn't always mean development. Reviewed two types of development: intensive and extensive. Extensive growth is based on the expansion of the quantity of inputs in system in order to increase the quantity of outputs, opposite to that of intensive growth. That gave an opportunity better understand deep meaning of concept development of enterprise and its influence on formation concept strategy of development of the enterprise. As a result, it was proposed own determination of development strategy of the enterprise.

Keywords: development, growth, socio-economic system, socio-economic development, intensive development, extensive development, enterprise, strategy of development of the company.

Antohov A. (Ukraine, Chernivtsi)

OPPORTUNITIES OF INNOVATIVE SELF-DEVELOPMENT OF THE CARPATHIAN REGION IN EXPERT ESTIMATES

The possibilities of the areas of the Carpathian region in stimulating innovation and self-intellectualization were justified. Described the basic types of information technologies in context of their influence on intellectualization of society and regional economy. The measure of the depending on areas of the state policy on the results of the expert survey was analyzed. The priority forms and scope-movers innovative development of regions were defined. The spheres where should be encouraged innovative activities and intellectual work were highlighted. Urgency target support specific spatial forms of innovation was proved. Highlighted directions and indicated on the contradictory effects of information technologies on the development of the regional economy, which determine the possibility of intellectualization of society. Formed a model of accelerated exit from the crisis on the basis of innovative regional development and stimulate technological and singular transition. The structure of financing of innovation projects in the region was defined. Innovation vector of the Carpathian region needs to change with a focus on the benefits of regional cooperation and the formation of strong regional economic system. These findings are supported by qualitative assessments to determine the specific areas of opportunities and inclination to support innovative self-development.

Keywords: innovation, development, region, innovative self-development, intellectualization, measure of dependence, expert evaluation.

Kovalova M. (Ukraine, Kyiv)

INVESTMENT AS A NECESSARY CONDITION FOR THE DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY OF THE REGION

In the article is based the need for the system introduction of measures for raising the level of the investment attractiveness of the regions as of the necessary condition of effective foreign economic activity at the regional levels. Under the contemporary conditions the economic development of any country in many respects depends on the effective foreign economic activity both of the state herself and its separate regions. Mobilization of domestic investment and wide attraction of external investment can ensure implementation of modernized transformation. The main task of the regional levels promoting the companies that are investing in the economy of a particular region. One of the measures of regulation at the international level to favor international investment agreement. These agreements are negotiated and fixed measures to control foreign investment between the relevant countries. The making more active of the processes of globalization and integration specifies the need for study and search for the ways of increasing the effectiveness in regional control in the sphere of foreign economic activity. Urgency to this question gives tendency toward the liberalization of foreign economic ties. Raising the level of the investment attractiveness of regions requires the improvement of the legislative base in questions of investment development. Institutional conversion at the regional levels, and also decentralization of management in those questions, whose solution at the regional levels is more effective.

Keywords: investment, globalization, regional development, foreign economic activity, modernization, investment policy.

Bokovets V. (Ukraine, Kyiv)

CORPORATE CONFLICTS IN REDISTRIBUTION OF PROPERTY

The article deals with corporate conflicts related to the redistribution of property. Causes and consequences of such conflict are identified and carried out their systematization. It was found that the characteristics of corporate conflicts related to the redistribution of property, determined by the legal form of corporations and corporate governance. Providing an efficient system of corporate governance can reduce the stress level in corporations, the frequency and depth of corporate conflicts. Definition of responsibility and authority in the governance structure, ensuring the rights of shareholders, the coordination of strategic objectives with the goals of corporate management and corporate relations participants may minimize the occurrence of conflicts in the organization. The article reveals the main reasons for raiding and describes methods of protection against hostile takeovers. The main factor in the reduction of conflicts in corporations determined the creation of a clear legal framework.

Keywords: corporate conflicts, redistribution, property, raiding, management, responsibility, authority, shareholders.

Burlutska S. (Ukraine, Odesa)

CHARACTERISTICS ENTROPY OF RESILIENCE REACTION MECHANISMS OF THE SOCIO-ECONOMIC SYSTEM

The failure of an early overcoming of the consequences of the recession necessitates a systematic study of the reaction mechanism national socio-economic system in crisis. The structural entropy manifestation and dynamics, defined characteristics entropy of resilience reaction mechanisms of the socio-economic system to a shock disturbance are investigated in the paper. The proposed formula for determining Shannon structural entropy for economic activities taking into account export and import flows. Alternative hypotheses to the interpretation of the empirical verification results of the connection of crisis and the entropy level are formulated. It is proved that the structural entropy reduction corresponds to a plastic economic reaction, and growth – resilience reactions. The possibility of using structural entropy as leading indicator recessionary shocks is validated. Recommendations on improving information quality and credibility of characteristics entropy of the socio-economic systems are represented here. The offered theoretical-methodological framework forms a scientific basis for practical research of the stability social and economic systems at national and regional level and promotes advance in validity level of the government plans and programs.

Keywords: entropy, socio-economic system, recession, plasticity, resilience, leading indicator.

Voloshenko A. (Ukraine, Kyiv)

CORRUPTION: CAUSES, CONSEQUENCES AND PROBLEMS OF EFFECTIVE COUNTERACTION

The purpose of this paper is an analysis of causes, effects and current problems in the implementation of anti-corruption policy in Ukraine. The factors specific features and types of corruption are investigated. Special attention is devoted to research the relationship between corruption and economic provision of intermediary services in the business environment is dedicated. Proved that factors favoring corruption in the national economy is over-shadowing financial relations, high levels of bureaucracy, inadequate institutional and legal framework, frequent changes of legislative support entrepreneurship, lack of imminent responsibility, interest curators of political and economic corruption. In Ukraine the phenomenon of corruption is evident in its varieties such as: political (development and adoption of laws); institutional or management and administration (when government making decisions and implementing custom executive appointments); economic (use shadow schemes, money laundering and legalization of capital within the national economy and in the implementation of economic policies); local (bribery, usury and financial fraud within small businesses and local level). Corruption in the business environment has two aspects: corruption in dealings with public authorities and institutions (government-business relations) and corruption in the private sector (business-business relations).

Keywords: corruption, shadow economy, economic agents, transaction costs, agents' service, anti-corruption measures.

Yemtsev V. (Ukraine, Kyiv)

KEY CONTRADICTIONS IN SOCIAL RESPONSIBILITY CONCEPT IMPLEMENTATION BY THE BUSINESS STRUCTURES IN UKRAINE

The problems of social responsibility of business structures and the need to comply with relevant ethical standards of business behavior are analyzed when the native agricultural sector is taken as an example. We have revealed the connection between socially responsible behavior and the competitiveness growth of the enterprises and products, the direct influence of the improved image and the opportunities to enter the world food markets. It was found out that business structures perceive the requirements for the implementation of social responsibility as an additional financial burden and payment for the extremely unsatisfactory state and local authorities in matters of social security, welfare and environmental protection. It was determined that the main factors that hinder the implementation of the social responsibility concept in the agricultural sector are: the State is not involved in the process of solving social problems in rural areas; low technical and technological level of production and low efficiency of business structures; undeveloped legal framework that would identify the relationship of social responsibility for the State, regions and businesses; legal nihilism that applies to existing laws and regulations; insufficient attention to development and implementation of differentiated approaches to the objectives and mechanisms of social responsibility for small, medium and large businesses with different levels of capitalization and different resource capabilities to implement social programs; no economic evaluation methods towards social responsibility of the State and business, as well as the lack of mechanisms for implementing social responsibility and so on.

Keywords: social responsibility, business structures, competitiveness, business image, enterprise, global market, food, competition.

Korinko M. (Ukraine, Kyiv)

AUDIT CONTROL OF LABOUR

Generalized organizational and methodological support of the implementation of auditor control of the funds of the entity. Scientists dedicate their studies covering the fundamentals of organization and methodology of the audit of the financial statements as a whole and of its individual forms, or activities of business entities. Questions solve problems that arise in the process of organization and methodology of funds necessitate individual studies. Provides that the purpose of inspection by the auditor of the funds is to obtain sufficient evidence in the process of forming an independent opinion to give an informed opinion on the results of the implemented control in relation to the legality, reliability and appropriateness of operations with monetary funds and their compliance with the accounting standards of the current legislation. Stages in the audit of funds. Set that to control the direction of the funds ' auditor should assess the internal control system of the enterprise with the use of specific procedures and tests. The results of this assessment, the auditor will receive reasonable criteria for selection of methods of auditing. The use in practice of the generalized directions of the organization and methods of auditing the funds will provide an opportunity to improve the formation of information to improve the efficiency of its use in the control system of entrepreneurial activity. The results of the study are an attempt to draw attention of specialists on the need to address practical issues of organization and methodology of the audit process tasks. Further investigation of these areas are promising for their development.

Keywords: audit control, entrepreneurship, money, economic entities, labour.

Tarasenko I. (Ukraine, Kyiv)

**METHODOLOGICAL ASPECTS OF ENVIRONMENTAL
MANAGEMENT ENTERPRISES**

In modern economic conditions the influence of industry on the environment is quite significant, so the reduction of man-induced impact due to the production activity of enterprises on the environment is particularly important. This article describes the methodological aspects of environmental management, in particular singled out elements of environmental management and provisions of environmental management system. According to the standards ISO 14001 The process of continuous improvement, which is based on a cycle of W. Edward Deming RDCA. This cycle includes the following phases: planning (Plan - P) activity (Do - D), controlling (Check - C); corrections (Action - A). The task of environmental management was determined. In the article we substantiated interrelationship between environmentally directed activities of the enterprise and positive effect.

Keywords: environment, environmental management, environmental protection, energy saving technologies, environmental division, ecological passport of enterprise.

№ 5

Jureniene V., Burovienė A. (Lithuania, Kaunas)

MIGRATION OR MOVING OF THE PEOPLES / NATIONS

During the last decades, global flow of migration have grown significantly. 200 million people migrate due to various conditions – political, economic, climate, personal. However, international migration is mostly influenced by increasing economic migration, changing demographic indexes, growing technological progress, levelling of migration policy among countries, etc. The phenomenon of emigration to the EU is not new. From the historical retrospective it can be seen that this is not the first migration of peoples in the human history, and probably not the last one.

Keywords: migration, emigration, peoples, nations, development, process, Lithuania, European Union.

Sarvutyte-Gailiuniene M., Streimikiene D. (Lithuania, Kaunas)

THE THEORETICAL ASPECT OF INTERNATIONAL MIGRATION

Migration has many definitions. It involves any movement of people, i.e. in one state or crossing its borders; for a long or short period; voluntary or compulsory; on purpose to find other place of work or unemployment; legal and illegal; migration in order to change political, social, economic, cultural or other environment. A remarkably increased migration mobility of population is considered to be as one of the features of the development of modern society. Many fundamental works intended for the analysis of the topic of the causes and the consequences of migration have been prepared at the theoretical level. There are many foreign authors who analyse migration, the factors of “push” and “pull”, “brain drain” caused by migration. However, they do not propose any specific measures how to handle the problems caused by migration.

Keywords: migration, complex problem, theories, international.

Jankauskaitė D. (Lithuania, Kaunas)

**ANALYSIS OF LITHUANIA'S AND UKRAINE'S INTERNATIONAL MIGRATION DYNAMICS,
BETWEEN 1991 AND 2014**

Migration is a complex process that influences social, political, economic and other aspects of well-being in countries of origin, destination and transit. Hence investigation of migration dynamics, challenges and problems is of paramount importance. After reestablishing independence both, Ukraine and Lithuania were faced with various new challenges concerning migration. Ukraine has experienced a sharp drop in population, while Lithuania – has maintained one of the highest emigration levels in EU. Aim – compare dynamics of international migration in Ukraine and Lithuania.

Keywords: migration dynamics, international migration, Lithuania, Ukraine.

Kovalova M. (Ukraine, Kyiv)

FEATURES OF EUROPEAN REGIONAL STANDARDIZATION

In the article explores the features of European regional standardization. The activities of major European organizations for standardization are considered. Focus on the great role of standards in international trade. Along with the international standardization actively develops and standardization at the regional level. The main aim of the European standardization system is the maximum removal of technical barriers. European standardization is ensuring a certain level of competitiveness of the European industry in the domestic and foreign markets. The system of the European standardization also carries broad social responsibility to the State and its citizens. Ukraine has committed to harmonize Ukrainian standards in accordance with European requirements. Therefore, it is necessary to take into account and use the European experience in the field of standardization. The main result of these processes should be increasing the level of competitiveness of Ukrainian products on the European and world markets.

Keywords: standardization, European regional standardization, globalization, organization for standardization, harmonization of standards.

Slozko O., Glazova A. (Ukraine, Kyiv)

**THE POSITIVE EXPERIENCE OF THE TAX AMNESTY
IN DEVELOPED COUNTRIES FOR UKRAINE**

The article reveals features of the tax amnesty implementation in developed countries and analyzes the possible ways to be implemented in Ukraine, taking into account national circumstances. The tax amnesty as a tool of fiscal management despite the positive effects (withdrawal of income from the shadows, replenishment, namely tax amnesty in Belgium), has some risks associated with the subsequent concealment of income, if it is not a one-time phenomenon, that can be repeated on at regular intervals in the future, taxpayers will get a false signal from the government that tax evasion can be forgiven. In Ukraine tax amnesty emerges in the form of a tax compromise. The background is the Law of Ukraine № 63- VIII of 12.25.2014. “On Amendments to the Tax Code of

Ukraine on features refinement tax liabilities from corporate income tax and value added tax in the case of tax compromise". Tax compromise requires further and more spreading involvement of entities into the process to reduce shadow economy and legalize capital. On the one hand, the key advantage of the tax amnesty is income legalization and the budget revenues, on the other it brings reducing the tax burden. Particularly the tax burden is the crucial factor to offshore income and hide it from the authorities. It means if there was an adequate tax system with appropriate tax rates, the tax amnesty isn't needed. Experience of European countries such as Belgium, Italy, France and Ireland confirms the fact of capital repatriation and budget revenues increasing.

Keywords: tax amnesty, legalization of capital flow, legalization of the economy, taxation.

Yemtsev V. (Ukraine, Kyiv)

THE PECULIARITIES OF COMPETITIVENESS RISING OF THE VINICULTURE ENTERPRISES OF UKRAINE

The modern state of viticulture of Ukraine, altogether with the positive and negative trends of its functioning have been analyzed, and the main problems of the industry highlighted. It is stated that the share of Ukraine in the world production of wine in 2010-2014 made around 0.7%. In 2014 the consumption of wine made 3.1 litre a year per person in Ukraine – it is 5-8 times less than in Europe. Nowadays there are only about 50 thousand hectares of vineyards left (now the area of vineyards decreased by almost 8 times (from 397.0 thousand hectares to 49.0 thousand hectares) compared with 1960 and continues to decline) and the major drop is in the area of agricultural enterprises. 98% of the large industrial vineyards area that remained in Ukraine are concentrated in Odessa, Kherson, Mykolayiv and Transcarpathian regions. The wine leader of Ukraine keeps to be Odessa region where more than 60% of domestic grapes and 58% of wine were produced in 2014. The resource base renewal within the wine industry has decreased over the last fourteen years at least in seven times. The industry has almost lost the substantial amounts of state financial support. These trends has led Ukraine to the scarce practice of zoning varieties. All abovementioned facts lead to a conclusion that the current situation in viticulture of Ukraine is really critical. The main reasons are: raw base reduced, land relations that are still legally unresolved, negative expectations of producers regarding the level of expenses compensation during the economic crisis, the absence or insufficiency of equity and credit funds or even the cessation of payments from the state budget to create new vineyards, the obligatory license purchased (the cost is 500 000 UAH) to sell wine.

Keywords: viticulture, wine-making, competitiveness, competitive environment, government support, development directions.

Punchak L. (Ukraine, Kyiv)

ENTERPRISE MANAGEMENT IMPROVEMENT ON THE BASIS OF VALUE ENGINEERING

The paper investigates the issue of enterprise management improvement on the basis of value engineering, taking into account the specifics of it's use in product quality management at printing enterprises. The author analyzed main directions, principles and features of the method at the enterprises of the printing industry. Expediency of use of the value engineering for formation and ensuring appropriate quality of production and reduction of operational expenses is proved. In modern conditions price and quality are major factors which influence profitability of the enterprise, its ability to conduct competitive fight in a domestic and foreign markets. Therefore actual are approaches which allow to find ways of rational use of resources at simultaneous increase of the production qualitative properties capable to satisfy consumer's requirements. Own approach to a cost assessment of performance of quality management functions at the enterprises is offered.

Keywords: analysis, cost, default, enterprise, function, management, printing, quality.

Saienko O. (Ukraine, Starobilsk)

BASIC APPROACHES TO ORGANIZATION AND INSTITUTIONAL SUPPORT NATIONAL REGIONAL POLICY

In the article the efficiency of the national economy, which largely depends on the level of socio-economic development of regions that are currently marked substantial sectoral, territorial and functional differentiation. Indicated on theoretical research and new methodological approaches in the system of regional development, which can determine the policy of social and economic development of the region (administrative region) is a formation of goals for the development of productive forces and promote comprehensive and harmonious its operation with the reasons of organizational, economic and institutional leverage of market reforms. It was found that the subject of regional authorities on the formation and implementation of this policy is to define the objectives of the relevant territorial socio-economic systems. Proved that addressing regional development, establishment of local government and improving relations "center-regions" depends primarily on the institutional and legal framework for the development and implementation of state regional policy, a clear division of functions and coordination of state authorities of various levels in regional development. It is noted that the problem of institutional framework of the state regional policy of Ukraine should be viewed in the context of European integration. Proved that institutional support various aspects of regional policy contains a source of successful and effective implementation both in individual countries and at the supranational level within the European Union. Feature the evolution of institutional support for regional policy in the EU is the decentralization of the principles of subsidiarity. Determined that regional policy is implemented and multi-center governments, regions and local authorities. It is shown that the earlier a major role in the development and implementation of regional policy played a central executive bodies, now more actively involved in the processes of Regional Development are local and regional government and supranational authorities, representing the EU Structural Funds. Found that the role of the central government, which remains a key element in the institutional infrastructure for regional policy, is increasingly reduced to develop the conceptual framework and the necessary legal framework. Meanwhile, in the implementation of regional policy, the role of regional and local governments, private organizations, and public organizations that defend the interests of communities and regions, as well as professional bodies (including regional development agencies), designed to promote regional initiatives, and to be outside the influence of both political interests and the interests of individual governments.

Keywords: region, regional politics, public policy, regulation, institutional environment, development, strategy, management.

Tur O. (Ukraine, Kyiv)

DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF BUDGETING IN THE ACTIVITIES OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES

Analyzed and summarized the essence of the concept of "budgeting", systematized basic principles underlying his concept: systematic, optimality, efficiency, situational, direct participation, continuity. The necessity and urgency of implementing a budgeting system for enterprises producing mineral water specific to their activities to align operational, tactical and strategic plans. Developed and implemented a budgeting structure implementation in enterprises, which is provided to modify the job descriptions of employees. Established centers responsibility to identify the causes of destabilization of the financial situation of the company and take adequate corrective solutions. Reviewed budgeting implementation role for rallying the team to solve complex problems enterprises producing mineral water. Systematized advantages and revealed the impact the introduction of this system, strengthening financial discipline; choice of best options for investment; the opportunity to optimize the capital structure to ensure the solvency and financial stability; possibility of investing funds released in programs of technological reconstruction of the main production and improve product quality.

Keywords: budgeting principles and model of budgeting, budget system, centers of responsibility for revenues and costs of the company, performance budgeting.

Fedulova I. (Ukraine, Kyiv)

RESEARCH STATE OF FOOD MARKET

Effective and sustainable development of enterprises depends on the markets in which they compete. It's necessary to know well the nature of the market where they have to work in order to determine the major problems they face. Enterprises are able to get success through understanding of the main driving forces on the market and organization of market situation survey. Food market has particularities of the development and methods of its assessment and forecasting are required specific techniques. Therefore, there is the need to develop methodical approaches to analysis of the market conditions of the food market.

Keywords: food market, market conditions, market development indicators.

Khmara M. (Ukraine, Kyiv)

FORMATION OF EFFICIENCY MANAGEMENT DEVELOPMENT FOOD INDUSTRY: INTERNATIONAL EXPERIENCE

Formation of an effective management of the development of national production systems on the example enterprises of the food industry is an important and objectively conditioned process, which helps improve the organizational and production structure of the economy and improvement of the dynamics of its development. The national economy as the national system is a dynamic and evolving historical category. Its evolution, the transition from one phase of development to another put forward the theoretical concepts explaining those changes. Historically, the world economy was considered as a system of national economies or some of their specific groups. A general concept of those theories is that the domestic economies occupy unequal positions in the world. The stages of growth theory, the theory of the world system, methods of production, interdependence, partnership are among the leading national production system concepts. The modern global economy is characterized by competition between countries, regions, corporations and companies in the food industry. Formation of national production systems is an important and objectively determined process that contributes to the improvement of organizational and production structure of the economy and improve the dynamics of its development.

Keywords: national production systems, management, efficiency, food industry.

Tsunder O. (Ukraine, Dnipropetrovsk)

FORMATION OF MECHANISM OF COMPETITIVENESS MANAGEMENT OF SERVICES OF TELECOMMUNICATIONS OPERATOR

Features of formation of the competitiveness management mechanism of the services of the telecommunications operator were researched in the article. Ukraine's ranking among other countries in 2015 was determined based on the index of information and communication technologies (ICT). Subsystems of this mechanism were identified: managing, target, functional and providing. The mechanism of competitiveness management of the services provided by the enterprise in the telecommunications sector has its own specifics arising from general features of the sector and is determined by the requirements of information society development. It's proven that the National Commission for the state regulation of Communications and Informatization primarily controls the organizational and technical quality of telecommunications services, while the index of competitiveness of this service, which assesses the level of interactive communication with consumer, is not included in the national methodology. Development of the interactive communication system based on new technologies (digital, multimedia, etc.) will enhance the quality of telecommunication services, not only the traditional organizational and technical components based on regulatory provision, but also will improve the internal service quality standards of enterprises.

Keywords: service, competitiveness, telecommunications, operator, information-communication technologies (ICT), interactive communication, multiservice technologies.

Kudrina O. (Ukraine, Kyiv)

A ROLE OF INNOVATIONS IS IN PLACING OF PRODUCTIVE FORCES IN REGIONS OF UKRAINE

The article defines the major transformational changes taking place in the economy of Ukraine. Specified on the objective need for building effective market institutions, the formation of the business environment at the national and regional levels, which entities would be able to increase its long-term competitive advantage, increase employment and standards of living. It is noted that it is the economic potential of the regions is the basis of high competitive status provided its effective use. Specified, given the empirical modeling of industrial competitiveness of Ukraine's regions, the need for assessment of their economic potential and development on this basis of strategic priorities for improving the global competitiveness of the state. The factors of economic growth region, based on recognition of the significant impact such factors as innovation. Emphasized that scientists supporters innovative approach in

determining competitive advantages believe that the microeconomic level innovation can ensure the profitability of production growth, and in the national economy - pushing economic system to transition to a new state, thereby ensuring its development. It is shown that the statistics in developed Western countries, according to various estimates through the use of innovation to provide seventy five to one hundred percent growth in industrial production. Noted global competitiveness rating Ukraine for 2014-2015 years and the place that occupied Ukraine in the world ranking. It is emphasized that, despite the presence of powerful resources and environment for development through the innovation backwardness and thus low competitiveness of the industry, Ukraine is not a serious player on the world stage. Proved that inefficient use their own innovative potential, in particular, Ukraine has transformed the country export-orientation, a state which produces and sells products in foreign markets with little added value.

Keywords: productive forces, region, innovation, economy, economic crisis, industry strategy development.

Tkatchuk S., Stakhurska S. (Ukraine, Kyiv)

THE ROLE OF INVESTMENT MARKETING IN ENTERPRISES' AND FIRMS' MARKET ACTIVITY

The paper examines the essential characteristics of the concept of investment marketing as of the specific type of marketing and of the investment management, considering market's condition and requirements, threats and opportunities of the external environment and the perspectives of consumers needs' satisfaction. The interconnection between investment and consumer marketing in the aspects of satisfaction of the segments' needs and providing of the inputs is analyzed. The components of investment marketing as of the specific form of market activity and it's role in the insurance of effective work of enterprises and firms are investigated, in particular the interconnection between observing of investment market and adopting of high-quality investment solutions on one side, and successful functioning on consumers market, strengthening the competitive positions on the other, is analyzed. The role of investment and consumers marketing in projects' substantiation is examined. The interconnection between marketing and economical projects' substantiation is investigated. The understanding of consumers' needs is considered as the main factor of successful activity on the market. The significance of marketing environment examining is regarded. External threats and opportunities, internal strengths and weaknesses are viewed as the factors that must be taken into consideration while evaluation of projects. The investment market is considered as the second, parallel market, which must be investigated by enterprises. Insurance of investment risks is regarded as the part of investment marketing process.

Keywords: investments, marketing, investment marketing, investment activity, consumer marketing, investment management.

Kobzieva K. (Ukraine, Lysychansk)

THE INTELLECTUAL CAPITAL IN THE CONDITIONS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISE

In the article the actual problem of innovative development of the enterprise - the use of intellectual capital. In the article the results of researches are expounded in relation to the ground of structure of intellectual capital in the conditions of becoming of economy of knowledge. The article reviews the features generating intellectual capital of company. Characterized by a system of indicators of human, structural and capital market business. The basic measures of intellectual capital management company. Reviews essence of intellectual capital. Existing approaches to understanding the intellectual capital of enterprises. Described the main problems of generating intellectual potential. The article presents the results of research in the development of innovative processes. Proposed measures to enhance the innovation processes.

Keywords: intellectual capital, human, structural and market capital, innovative development, management.

Farynovych I. (Ukraine, Drohobych)

FORMATION OF THE MANAGEMENT MODEL OF ACCOUNT RECEIVABLE OF TRADE ENTERPRISES BASED ON THE PRINCIPLES OF FACTORING

Features of formation of the management model of accounts receivable of the trade enterprises were studied in the article based on factoring. The differences in the interpretation of uncollectible receivables were examined under the Tax Code of Ukraine. Features of uncollectible receivables were identified according to the legislation. A comparative description of the main approaches to the factoring management as a repayment option of accounts receivable was conducted. The management model of accounts receivable was built and includes 5 blocks: the formation of the debtors' list and its analysis, cash flow planning based on collection coefficients, analysis of the accounts receivable and assessment of its real value, feasibility assessment of factoring and its implementation, monitoring of the accounts receivables repayment. As a result of combined ABC and XYZ analysis a matrix "Methods of collection of accounts receivable" was built, which allowed identifying groups of debtors, to whom factoring may be used. Formation features of methodological platform for choice of the type of factoring were identified based on the adapted assumptions of the investment portfolio' model by W. Sharpe.

Keywords: factoring, accounts receivable, hopeless account receivable, factoring portfolio, management factoring, trade enterprises, debtors, cash flows.

Scherban O. (Ukraine, Drohobych)

METHODOLOGICAL ASPECTS OF EVALUATION OF ECONOMIC SECURITY OF TOURIST OPERATOR

The economic security features of the tourism operator and service consumer were researched in the article. Components of the economic security of the tourism operator: safety of tourism services' consumers (tourists); security tourism products' producers and tourism services providing (tour operator) and security of the destinations (as tourists may harm). Areas of ensuring the tourists safety enjoying the services of the tour operator were identified. The assessment methods of the economic safety of tourism operator are analysed: indicator, qualimetric and decoupling. Study stages of the economic security of service providers are defined. The system of basic indexes (indicators) of economic security of tourism operator is proposed, consisting of four groups: economic provision, economic independence, economic security and social stability. The obtained indicators can be used in the future when creating the economic security strategy for tourism operator. Improvement of the indicators of interactive communication with consumers is only possible with the development of corresponding competencies of the telecommunications company's staff: loyalty, innovation receptivity, etc. A management mechanism of the competitiveness of the services of telecommunications operator is proposed based on the concept "customer relationship management".

Keywords: economic security, operator, service, indicators, product, tourist.

№ 6

Onishchenko I. (Ukraine, Kyiv)

INTEGRATION PARADIGM IN NORTH AMERICA

The article analyses the trends and the globalization of internationalization in the North American region on the example of the North American free trade agreement-NAFTA. Addressed the economic and political aspects of integration processes. Analyzed major trends and the results of economic integration in the region, showing their evolution, content, features and prospects. It should be noted that the NAFTA as the brainchild of 90-ies of the XX century, reflects the principles and approaches of economic neo-liberalism. It has been proven that the function integration in North America is its implementation "below" that differs greatly from the integration of the European continent. Justified, NAFTA and in the future, despite the current problems, it would be difficult to have a significant impact not only on economic relations in the region, but also on the development of the world economy as a whole. It was noted that one of the most notable trends of the modern stage of integration in the Western hemisphere was the formation of two poles and zones of integration — North and South. Integration of northern area formed around the United States and NAFTA and includes Central American and Caribbean countries in their economic relations traditionally gravitates toward the United States. The second area of major integration — the South — originated in South America. Its basis is the leader of MERCOSUR is Brazil. Some countries of the Andean Community, which occupy an intermediate position between the two poles of integration of some sort are gravitating to it. NAFTA is the world's largest regional free trade area, with a population of 406 million people and a combined gross product of 10.3 trillion dollars. The aims and objectives of NAFTA were exclusively focused on the creation of a free trade zone with some elements of the liberalization of markets for goods, services, capital and labour. While Member countries have their own foreign trade legislation (the Customs Union was not part of the agreement). However, experts believe that the content of the contract exceeds the goal of creating a free trade area in goods exclusively. The establishment of NAFTA shows a new approach to the theory and practice of integration. For the first time, the State of the "third world" voluntarily teamed up with two highly developed countries.

Keywords: North American free trade agreement (NAFTA), internationalization, globalization, regional economic integration, strategy of foreign trade, commercial and economic organizations.

Sydorenko P. (Ukraine, Kyiv)

KEY TRENDS AND PATTERNS OF INTERNATIONAL MIGRANT FLOWS TO AND FROM UKRAINE

The number of international migrants worldwide has already surpassed the U.S. population and turned international migration into one of the defining challenges of the 21st century, especially in light of recent 'migrant crisis' in the EU. Ukraine ranks 7th and 13th in the world in international emigrant and immigrant stock, respectively. Also, Ukraine contributes to the largest migration corridor in South-South pathway and the second largest migration corridor in the world. One of the distinctive features of Ukraine as an origin (destination) country is its relatively low diversification of flows of emigrants (immigrants) by their destination (origin). Remittance flows to and from Ukraine are also concentrated on a small number of origin and destination countries (regions). Annual inward remittances received by the country reached 5% of GDP and outweighed annual inward FDI and ODA combined (2013). This paper analyses key patterns and trends of international migrant flows to and from Ukraine, its determinants and impact on social and economic development of the country. Inward remittances are a very important source of financing for development. However, country specific as well as general 'push and pull' factors may significantly influence the stock of international migrants and remittance flows to and from Ukraine in the nearest future. Therefore, some suggestions for mitigating risks and exploring opportunities, related to international migrant flows to and from Ukraine, are provided, e.g. to promote official remittance channels, mobilize diaspora savings, stimulate saving and investment of remitted income, improve working conditions of labour emigrants.

Keywords: international migration, remittances, migration corridors, South-South pathway, labour migration, degree of diversification (concentration) of migrant and remittance flows.

Jankauskaitė D. (Lithuania, Kaunas)

ANALYSIS OF UKRAINE'S AND LITHUANIA'S MIGRATION POLICIES

Oxfords dictionary defines migration as "movement of people to a new area or country in order to find work or better living conditions". Migration is a complex process that manifests by affecting various aspects of well-being in countries of origin, destination and transit. Therefore it is an important task to analyze the migration policy, challenges and problems. As a result of regaining independence, Ukraine and Lithuania were faced with challenge of putting in place new migration policies. Aim – compare Ukraine's and Lithuania's migration policies.

Keywords: migration, migration policy, international migration, Lithuania, Ukraine.

Voloshenko A. (Ukraine, Kyiv)

PROBLEMS OF USE OF ANTI-CORRUPTION MANAGEMENT IN UKRAINE ECONOMY

For the first time in the scientific literature, analyzed and put into scientific circulation terminology, the term "anti-corruption management." Analyzed state anticorruption policy principles and problems of an effective use of anti-corruption management in the national economy and in particular labor market. Special attention now is the problem of an effective anti-corruption management in the national economy. Anti-corruption issues sounds at all power levels.

Keywords: anti-corruption management, anti-corruption strategy, labor market, migration trends, visa liberalization.

Guryanova L. (Ukraine, Kharkiv)

ASSESSMENT MODELS FOR CYCLE FORMATION FACTORS IMPACT ON REGIONAL DEVELOPMENT'S CONVERGENT AND DIVERGENT DYNAMICS

The paper gives assessment models set for the cycle formation factors impact on regional development's convergent and divergent dynamics. We consider three options for such an effect: a neutral impact - economic slowdown occurs evenly in the group

of regions with high and low economic development levels, differentiation remains the same; economic growth decline is faster in the group of regions with a high level of development compare to the low level development group of regions, differentiation is reduced; sinking is faster in the low level development regions and it is slower in the regions with a high industrial potential, differentiation is increased. Convergence rate's dynamic analysis is made on a basis of minimal conditional convergence models and of the model with spatial error. Boundary neighbors matrix is considered as matrix of spatial weights, it suppose that economy of the region is influenced only by the nearby regions. Results revealed that the most severe recession depth is typical for the export-oriented regions. Cyclical crisis bias also depressed areas in significant negative way. Spectral analysis was used to study economic growth rate's wave dynamics. Economic growth harmonic models were built. Conditional convergence model was worked out taking into consideration the cycle development factor. Implementation of the model revealed sufficiently high regional systems' economic indicators sensitivity to the external "shocks", the spatial clustering of external "shock" reactions was detected. Developed model complex can be used as a decision support tool in the smoothing mechanisms building for the inter-regional social and economic differentiation.

Keywords: region, social and economic development, unevenness, divergence, cycle formation factors, evaluation, spectral analysis, convergence models, panel data models

Kinash I., Savchuk L. (Ukraine, Ivano-Frankivsk)

ACTUAL PROBLEMS IN THE SPHERE OF HEALTH OF UKRAINE

The article includes analysis of topical problems in the sphere of healthcare of Ukraine. It was found that the health status of the population is at a very low level. It is proved that the current stage of development is characterized by population decline and increase in its incidence. We analyzed the rate of newly registered cases among adults and children. The classes of diseases and regional differences in the incidence were clarified. Revealed the following trends: growth in the number of newborns with genetic disorders; the decay of bodily, mental, energy potentials in children. The analysis showed that the incidence of asthma is higher in areas where adverse ecological environment is where the less available medical care. The attention was focused on the threat to the population, caused by the presence of HIV infected, AIDS patients and tuberculosis patients. A big social problem in Ukraine the prevalence of HIV among the population aged 15-49 years. It was found that this rate is the highest in Europe and the CIS. It was found that the rates of infection are rising with the decline in living standards of the population. Immediate measures aimed at improving the health was proposed.

Keywords: the health status of the population, indicators of incidence, HIV, tuberculosis, health institutions, the center for the prevention.

Gutkevych S. (Ukraine, Kyiv)

INVESTMENT DEVELOPMENT OF AGRARIAN SECTOR IN MODERN CONDITIONS OF ECONOMIC DEVELOPMENT

The concepts of project development of agrarian sector are concerned. Main project goals are important for brunch and country. These goals should active investment activity in the state. Systems projects are directed on the reformation in economy of the country. Brunch projects are to contribute the economic changes in brunches and enterprises. We suggest modeling the process of agrarian sector investment development. In modern conditions of economic development is an important issue stimulate investment for the development of industries. Implementation of the new concept of investment policy is due to the radicalization of economic decision-making system in the largest social tension and the need for quick economic return on investment. Research of the investment process showed that the economy development is based on the systemic and sectorial targeted investment projects.

Keywords: investment, investment process, prioritize directions, agrarian sector, modeling, development.

Zhukova E. (Ukraine, Mykolaiv)

INNOVATION DEVELOPMENT OF SHIPBUILDING IN COORDINATES OF SYSTEM LIFE METAMORPHOSIS

Difference between approaches to phasing of product and system lifecycle is specified. The sequence of product presence on the market is introduced. Graphic model of system life cycle is adduced. The content of life cycle phases is characterized with consideration of specificities of shipbuilding. The author's definition of engineering is given. The place of engineering in system life cycle is designated. Advantages of maritime clusters versus industry organization of shipbuilding are demonstrated. It was ascertained that in countries with developed economy innovations support all processes of ship life cycle. Directions of innovation development for domestic shipbuilding were determined. Priority of environmental criteria for assessment of decision alternatives in system life cycle was emphasized.

Keywords: life cycle, phases of life cycle, innovations, shipbuilding, generation ideas, engineering, production, practical use, recycling.

Solomko A. (Ukraine, Kyiv)

INNOVATION DEVELOPMENT IN THE MODERN ECONOMY OF UKRAINE

In today's world, innovation is a defining factor for economic growth and dynamic relationship in all areas of society. It is hard to imagine the modern world without the innovations that have become commonplace, and without future innovations, which should contribute to the further evolution of new technologies. In the article innovations are considered as a key factor in the development of modern Ukrainian economy. Major factors and the general principles of formation of innovative economy are defined, modern forms and mechanisms of support of national innovative system are designated and the attention is focused on the main indicators of its development. The general directions of a state policy on foster and promote innovation are formulated. The major factors interfering an embodiment of technical and technological innovations and acceleration of economic growth of both Ukraine and regional economic systems in general are systematized.

Keywords: innovation, innovative technologies, information and telecommunication systems, industry of nanosystems, environmental management, innovative economy.

Tsunder O. (Ukraine, Dnipropetrovsk)

**COMPETITIVENESS ASSESSMENT OF THE TELECOMMUNICATION SERVICES ON
THE BASIS OF THEORY OF QUALITY**

The features of the competitiveness assessment of the telecommunication services' operator were studied in the article. A comparison of the quantitative methods for analyzing the competitiveness of the operator's services based on the principles of theories of: quality, effective competition and strategic potential of the operator, was done. It was proven that the methodical requirements for competitiveness assessment of the telecommunication services should provide a record of all the most important criteria of competitiveness under the conditions of the relative ease of calculation, visibility and unambiguous interpretation of the results. The main methods for determining the competitiveness of telecommunication services were discussed and justified in the article based on the specifics of the object of study. This was primarily due to a variety of telecommunication services provided by the operators in Ukraine. Quality indicators of the fixed-line and Internet access services were systemized, subsystems of the competitiveness assessment of the telecommunication operators were developed, as well as the indicators for evaluating the quality of the provided services were proposed. Two subsystems were proposed for enterprises' competitiveness assessment on the basis of quality of the offered services: Quality assessment of the fixed telephony service and access to Internet. The analysis of the competitiveness of the telecommunication services provided by PJSC "Ukrtelecom" was performed on the basis of the proposed system of indicators. Based on the analysis it was concluded that there was a need to change organizational and technical parameters of the services' quality under the influence of the development of the information society in Ukraine.

Keywords: telecommunication services, competitiveness, fixed-line telephony, a system of quality indicators, assessment.

Jurėnienė V., Stonytė A. (Lithuania, Kaunas)

ECONOMIC IMPACT OF CULTURAL CENTRE ACTIVITIES ON COMMUNITIES

Activities carried out by cultural centres crates various impact on communities: cultural, social and economic. Aim of the article is to analyze the economic impact of the activities in cultural centres on communities. It reveals economic efficiency of the activity of various cultural centres: state, municipal and independent. The methods of this work are comparative, descriptive, analysis. Activities carried out by cultural centres not only create intellectual heritage, but also generates economic benefit for a region and country. Development of cultural activities, their effective direction and reception can have a significant impact on the local economy. Researches shows that art activities make affect not only on communities cultural and social life, but also creates an economic impact.

Keywords: cultural centres, economic impact, economic efficiency, community.

ДО УВАГИ АВТОРІВ ЖУРНАЛУ «ІНТЕЛЕКТ XXI»

Вимоги до структури та оформлення матеріалу статей

- українською, російською та англійською мовами подаються: прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів), назва статті, анотація (500-700 знаків українською та російською, 900-1000 знаків – англійською), ключові слова (6-8 позицій);

- стаття має включати наступні структурні підрозділи відповідно до постанови президії ВАК України від 15.01.2003р. № 7-05/1 “Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України”:

- **постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;

- **аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких розглядається дана проблема і на які спирається автор;

- формулювання мети статті;

- **основні результати дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;

- **висновки**, у тому числі з науковою новизною, й **перспективи подальших досліджень** у даному напрямку;

- стаття має бути структурованою – УДК, розділи з назвами повинні бути виділені;
- посилання на джерела статистичних даних та публікації дослідників обов'язкові;
- посилання на підручники, навчальні посібники, періодичні видання, газети і ненаукові журнали – небажані;

- посилання на власні публікації не допускаються (допускаються тільки у випадку крайньої необхідності);

- формули подавати у редакторі формул, із загальноприйнятим використанням символів, з нумерацією у круглих дужках;

- роботи авторів, на прізвища яких є посилання в тексті [__, с. __], мають бути в списку літератури;

- джерела повинні бути оформлені за формою 23 ДАК України «Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у дисертації, і списку опублікованих робіт, який наводять в авторефераті», а їх кількість повинна бути в межах 8-10 джерел за абеткою;

- в кінці статті автор (автори) вказує, що надіслана стаття не друкувалась і не подана до будь-яких інших видань та ставить свій підпис (підписи);

- обсяг статті – від 6 сторінок (шрифт TimesNewRoman, розмір 14; міжрядковий інтервал – 1,5; поля з усіх боків – 20 мм.);

- матеріали мають бути надані в печатному та електронному вигляді;

- рецензії 2-х докторів наук за даним напрямом (для авторів без наукового ступеня).

Вимоги до структури та **оформлення авторських даних** (українською мовою):

- прізвище, ім'я, по-батькові автора (авторів),

- вчене звання, вчений ступінь, посада і місце роботи,
- поштова та електронна адреси,
- контактний телефон.

Без електронної адреси автора(-ів) статті прийматись не будуть.

Редакційна колегія залишає за собою право на редагування та прийняття рішення щодо видання статті.

Журнал публікує статті українською, російською, англійською мовами та видається 6 разів на рік.

E-mail:intelekt21@mail.ru